

T.C.

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**H. (1247-1253) / M. (1831-1837) YILLARI
ARASINDA NÜFUS DEFTERLERİNE GÖRE
GÖNEN'İN SOSYAL YAPISI**

**Sermin YAKAR
205051002**

**Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Zekai METE**

Bandırma 2024

T.C.
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

H. (1247-1253) / M. (1831-1837) YILLARI
ARASINDA NÜFUS DEFTERLERİNE GÖRE
GÖNEN'İN SOSYAL YAPISI

Sermin YAKAR
205051002

Tez Danışmanı:
Prof. Dr. Zekai METE

Bandırma 2024

ETİK BEYAN SAYFASI

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ**

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (19/01/2024)

Sermin YAKAR

İmza

ÖZET

H. (1247-1253) / M. (1831-1837) YILLARI ARASINDA NÜFUS DEFTERLERİNE GÖRE GÖNEN'İN SOSYAL YAPISI

Sermin YAKAR

Gönen, Marmara Bölgesi'nin güneyinde Balıkesir iline bağlı bir ilçedir. Gönen Çayı'nın suladığı geniş, verimli ovası ve kaplıcaları ile tarih boyunca bir çekim alanı olmuş ve birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Osmanlı idaresine girdiği XIV. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar Hüdavendigâr Sancağı'na bağlı olan kaza, bu tarihten sonra idari yapıda yapılan değişikliklerle Hüdavendigâr Vilayeti Karesi Sancağı'na bağlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nde II. Mahmut Dönemi'nde 1831 yılında modern anlamda ilk nüfus sayımı yapılmıştır. Askerlik ve vergi amacıyla yapılan sayım Gönen'de de uygulanmıştır. Bu çalışmada 1831 yılında Gönen'de yapılan nüfus sayımı sonucu oluşturulan nüfus defterlerinden yararlanarak Gönen'in sosyal yapısı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın esasını Devlet Arşivleri Nüfus Defterleri Fonu'nda bulunan 1422 numaralı Müslim Nüfus Defteri ile 1375 numaralı Reaya Nüfus Defteri oluşturmaktadır. 1422 numaralı Müslim Nüfus Defterindeki eksik sayfalar Nüfus Yoklama Defterleri'nden yararlanılarak tamamlanmıştır. Elde edilen veriler tablolastırılmak suretiyle analiz edilmiş ve mevcut literatür de taranarak çalışma desteklenmiştir.

Çalışma sonucu Gönen kazasında 6 mahalle, 22 köy ve 1 çiftlik bulunduğu tespit edilmiştir. 6 mahallenin 3'ünde gayrimüslim nüfus bulunmaktadır. 2 köyde sadece gayrimüslim nüfus mevcut olup 1 köyde hem Müslüman hem de gayrimüslim bulunmaktadır. 19 köyün tamamı Müslüman'dır.

Elde edilen tüm veriler doğrultusunda H. (1247-1253) / M. (1831-1837) yılları arasında Gönen kazasının sosyal yapısı ortaya konmuştur. Çalışmamız, Gönen nüfus defterleri ile ilgili yapılan ilk çalışma olması sebebiyle önem arz etmektedir. Bundan sonra yapılacak çalışmalara kaynak olması öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gönen, Nüfus Defteri, Hüdavendigâr, Karesi, II. Mahmut

ABSTRACT

THE SOCIAL STRUCTURE OF GÖNEN ACCORDING TO POPULATION REGISTERS BETWEEN THE YEARS H. (1247-1253) / G. (1831-1837)

Sermin YAKAR

Gönen, located in the southern part of the Marmara region in Turkey and a district of Balıkesir, has been a hub of attraction throughout history due to its fertile plains nourished by the Gönen River and its thermal springs. Hosting various civilizations, it was part of the Ottoman Empire from the 14th to the 19th century, initially under the Hüdavendigar Sanjak and later reorganized under the Karesi Sanjak of the Hüdavendigar Province.

During the reign of Sultan Mahmut II in the Ottoman Empire, the first modern census was conducted in 1831 for military and taxation purposes, including in Gönen. This study utilizes the population registers created from the 1831 census in Gönen, focusing on the district's social structure. The main sources are the Muslim Population Register (No. 1422) and the Non-Muslim Population Register (No. 1375) found in the State Archives Population Registers Fund. Missing pages in the Muslim register were supplemented using the Population Enumeration Registers.

The research revealed that Gönen district comprised 6 neighborhoods, 22 villages, and 1 farm. Three of the neighborhoods had a non-Muslim population, two villages were exclusively non-Muslim, and one village had both Muslim and non-Muslim inhabitants. The remaining 19 villages were entirely Muslim.

The study, analyzing data through tables and supporting it with existing literature, presents the social structure of Gönen district between the years H. (1247-1253) / M. (1831-1837). Its significance lies in being the first study based on the Gönen population registers, anticipated to be a valuable resource for future research.

Keywords: Gönen, Population Registers, Hüdavendigar, Karesi, II. Mahmut

ÖN SÖZ

Gönen, Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra Hüdavendigâr Sancağı'na bağlanmış, XIX. yüzyılda yapılan idari değişiklikle Hüdavendigâr Vilayeti Karesi Sancağı'na bağlı bir kaza merkezi olmuştur. Osmanlı Devleti'nin klasik döneminde arazi, şahıs, hane ve gelir durumlarının kaydedildiği tapu tahrir kayıtları kapsadığı dönem hakkında oldukça zengin bilgiler içermektedir. Bundan başka avarız, ahkâm, cizye defterleri ile şeriye sicillerinde de sosyal, ekonomik, adli yapı hakkında bilgi vermektedir. XIX. yüzyılda ilk defa yapılmaya başlanan nüfus sayımlarının sonucunda oluşturulan nüfus defterleri de içerdiği ilgiler açısından sosyal yapıyla ilgili önemli bilgiler içermektedir. Gönen nüfus defterleri ile ilgili şu ana kadar bir çalışma yapılmamıştır. Çalışmamız bu boşluğu doldurmak amacıyla nüfus defterlerini esas alarak Gönen'in sosyal yapısını ortaya koymaktadır. Çalışma H. (1247-1253) / M. (1831-1837) yılları ile sınırlandırılmıştır. Bu amaçla NFS.d fonunda bulunan 1422 Müslim Nüfus Defteri ile 1375 numaralı Reaya Nüfus Defteri'nden yararlanılmıştır. Çalışmada karşılaştığımız en önemli güçlük 1422 numaralı defterin 4 ile 17 sayfaları arasının eksik olmasıdır. Yoklama defterlerinden yararlanarak eksik olan haneler tamamlanmıştır. Bir diğer güçlük ise özel isimlerin, özellikle de gayrimüslim isimlerin okunmasında olmuştur. Çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Gönen tarihi, nüfus defterleri ve çalışmaya kaynaklık eden defterler hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Müslüman nüfus, üçüncü bölümde ise Gayrimüslim nüfusun özellikleri incelenmiş ve analiz edilmiştir.

Çalışmamızın hazırlanmasında kıymetli vaktini ayırarak her zaman destek olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Zekai METE'ye katkılarından dolayı çok teşekkür ederim. Ayrıca bugünlere gelmeme vesile olan vefakâr anne ve babama, bilgi işlemle ilgili her türlü desteği veren Samet VAR'a, her zaman beni cesaretlendiren çocuklarım Hasan YAKAR, Ekin Sümeyra YAKAR, Furkan YAKAR, Elif YAKAR'a ve çok kıymetli eşim Hüseyin YAKAR'a derin şükranlarımı sunarım.

Sermin YAKAR

Bandırma
Ocak 2024

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAYI	i
ETİK BEYAN SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar	x
GRAFİKLER	xii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. XIX. YÜZYILA KADAR GÖNEN TARİHİ TAHRİR GELENEĞİ VE NÜFUS SAYIMLARI	5
1.1. Gönen Adı, Coğrafyası ve Tarihi	5
1.1.1. Gönen Adı	5
1.1.2. Gönen Coğrafyası	6
1.1.3. Gönen Tarihi	6
1.1.3.1. Osmanlıdan Önceki Dönem.....	6
1.1.3.2. Osmanlılar Dönemi.....	9
1.2. Osmanlı Döneminde Nüfus Sayımları	13
1.2.1. Klasik Dönem Tahrirleri	13
1.2.2. XIX. Yüzyıl Nüfus Sayımları	15
1.3. Gönen Kazası Nüfus ve Yoklama Defterleri ile 1422, 1375 Numaralı Defterler	17
1.3.1. Gönen Kazası Nüfus ve Yoklama Defterleri	17
1.3.1.1. 1422 Müslim Nüfus Defteri ile 1375 Reaya Nüfus Defteri	17
İKİNCİ BÖLÜM.....	22
2. GÖNEN MAHALLE VE KÖYLERİNDEKİ MÜSLÜMAN NÜFUS	22
2.1. İdari Yapı	22
2.1.1. Mahalle ve Köyler.....	22
2.1.2. Muhtarlar.....	23
2.1.2.1. Mahalle Muhtarları	24
2.1.2.2. Köy Muhtarları	24
2.2. Sosyo-Kültürel Yapı	26
2.2.1. Aile Adları.....	26
2.2.1.1. Mahallelerdeki Aile Adları	26
2.2.1.2. Köylerdeki Aile Adları	28
2.2.2. Şahıs Adları.....	32
2.2.2.1. Mahallelerde Kullanılan Şahıs Adları.....	32
2.2.2.2. Köylerde Kullanılan Şahıs Adları.....	33
2.2.3. Hane Sayısı ve Nüfusu	34
2.2.3.1. Mahallelerdeki Hane ve Nüfus Sayısı	34
2.2.3.2. Köylerdeki Hane ve Nüfus Sayısı.....	35

2.2.4.	Nüfusun Yaş Dağılımı	36
2.2.4.1.	Mahallelerde Nüfusun Yaş Dağılımı	36
2.2.4.2.	Köylerde Nüfusun Yaş Dağılımı	37
2.2.5.	Engelliler	39
2.2.5.1.	Mahallelerdeki Engelliler	39
2.2.5.2.	Köylerdeki Engelliler.....	39
2.2.6.	Meslekler.....	40
2.2.6.1.	Mahallelerdeki Meslekler	40
2.2.6.2.	Köylerdeki Meslekler	41
2.2.7.	İlmiye Mensupları	42
2.2.7.1.	Mahallelerdeki İlmiye Mensupları.....	42
2.2.7.2.	Köylerdeki İlmiye Mensupları.....	43
2.2.8.	Diğer Görevliler	43
2.2.9.	Din Görevlileri	45
2.2.9.1.	Mahallelerde Görev Yapan Din Görevlileri	45
2.2.9.2.	Köylerde Görev Yapan Din Görevlileri.....	45
2.2.10.	Fiziksel Özellikler	47
2.2.10.1.	Boy Özellikleri.....	47
2.2.10.1.1.	Mahallelerdeki Nüfusun Boy Özellikleri	47
2.2.10.1.2.	Köylerdeki Nüfusun Boy Özellikleri.....	48
2.2.10.2.	Sakal Özellikleri	49
2.2.10.2.1.	Mahallelerdeki Nüfusun Sakal Özellikleri	49
2.2.10.2.2.	Köylerdeki Nüfusun Sakal Özellikleri....	50
2.2.10.3.	Bıyık Özellikleri	51
2.2.10.3.1.	Mahallelerdeki Nüfusun Bıyık Özellikleri	51
2.2.10.3.2.	Köylerdeki Nüfusun Bıyık Özellikleri....	52
2.2.11.	Akrabalık Durumları	52
2.2.11.1.	Mahallelerde Yaşayanların Akrabalık Durumları	52
2.2.11.2.	Köylerde Yaşayanların Akrabalık Durumları.....	53
2.3.	Nüfusun Askerlik Durumu.....	54
2.3.1.	Askerde Olanlar	54
2.3.1.1.	Mahallelerde Askerde Olanlar	54
2.3.1.2.	Köylerde Askerde Olanlar	56
2.3.2.	Mim	57
2.3.2.1.	Mahallelerde Bulunan Mim Sayısı	57
2.3.2.2.	Köylerde Bulunan Mim Sayısı	57
2.3.3.	Şâb-ı Emred.....	58
2.3.3.1.	Mahallelerde Bulunan Şâb-ı Emred.....	58
2.3.3.2.	Köylerde Bulunan Şâb-ı Emred Sayısı	59
2.3.4.	Tûvana.....	59
2.3.4.1.	Mahallelerde Bulunan Tûvana Sayısı	60
2.3.4.2.	Köylerde Bulunan Tûvana Sayısı	60
2.3.5.	Müsin	61
2.4.	Nüfus Hareketleri.....	61
2.4.1.	Yıllara Göre Doğumlar	61

2.4.1.1.	Yıllara Göre Mahallelerdeki Doğumlar	61
2.4.1.2.	Yıllara Göre Köylerdeki Doğumlar	62
2.4.2.	Yıllara Göre Ölümler	63
2.4.2.1.	Yıllara Göre Mahallelerdeki Ölümler.....	63
2.4.2.2.	Yıllara Göre Köylerdeki Ölümler	64
2.4.3.	Yer Değiş-tirmeler.....	65
2.4.3.1.	Kısa Süreli Yer Değiş-tirmeler.....	65
2.4.3.2.	Nakiller	68
2.5.	Perakendeler (Yabancılar).....	70
2.5.1.	Mahalle ve Köylerde Bulunan Perakendeler.....	70
2.5.2.	Perakendelerin Meslekleri.....	71
2.5.3.	Perakendelerin Geldiği Şehirler	71
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		73
3.	GÖNEN MAHALLE VE KÖYLERİNDEKİ REAYA NÜFUS	73
3.1.	İdari Nüfus	73
3.1.1.	Mahalle ve Köylerdeki Reaya Nüfus	73
3.2.	Sosyo- Kültürel Yapı	73
3.2.1.	Mahalle ve Köylerdeki Reayanın Aile Adları.....	73
3.2.2.	Mahalle ve Köylerde Kullanılan Şahıs İsimleri.....	74
3.2.3.	Mahalle ve Köylerdeki Reayanın Hane ve Nüfusu Sayısı	76
3.2.4.	Reaya Nüfusun Yaş Dağılımı	77
3.2.5.	Reaya Nüfusun Engel Durumu	79
3.2.6.	Reaya Nüfusun Meslekleri.....	79
3.2.7.	Din Görevlileri	79
3.2.8.	Reaya Nüfusun Fiziksel Özellikleri	80
3.2.8.1.	Boy Özellikleri.....	80
3.2.8.2.	Sakal Özellikleri	80
3.2.8.3.	Bıyık Özellikleri	81
3.2.9.	Akrabalık Durumları	82
3.3.	Reayanın Cizye Durumu	83
3.4.	Nüfus Hareketleri	84
3.4.1.	Yıllara Göre Doğumlar	84
3.4.2.	Yıllara Göre Ölümler	85
3.4.3.	Yer Değiş-tirmeler.....	85
3.4.3.1.	Kısa Süreli Yer Değiş-tirmeler.....	85
3.4.3.2.	Nakiller	86
3.5.	Perakendeler (Yabancılar).....	87
3.5.1.	Mahalle ve Köylerde Bulunan Perakendeler.....	87
3.5.2.	Perakendelerin Meslekleri.....	88
3.5.3.	Perakendelerin Geldiği Kazalar	90
3.5.4.	Perakendelerin Cizye Durumları.....	91
SONUÇ		92
KAYNAKÇA		94
EKLER.....		97

TABLÖLAR

Tablo 2.1: Gönen Mahalle Muhtarları	24
Tablo 2.2: Gönen Köy Muhtarları.....	25
Tablo 2.3: Gönen Mahallelerindeki Aile Adları	26
Tablo 2.4: Gönen Köylerindeki Aile Adları	28
Tablo 2.5: Gönen Mahallelerinde Kullanılan Şahıs Adları.....	32
Tablo 2.6: Gönen Köylerinde Kullanılan Şahıs Adları	33
Tablo 2.7: Gönen Mahallelerinde Müslüman Hane ve Nüfus Sayısı.....	34
Tablo 2.8: Gönen Köylerindeki Müslüman Hane ve Nüfus Sayısı.....	35
Tablo 2.9: Gönen Mahallelerindeki Nüfusun Onarlı Gruplarda Yaş Dağılımı.....	36
Tablo 2.10: Gönen Köylerindeki Nüfusun Onarlı Gruplarda Yaş Dağılımı	37
Tablo 2.11: Gönen Mahallelerindeki Engelliler.....	39
Tablo 2.12: Gönen Köylerindeki Engelliler.....	40
Tablo 2.13: Gönen Mahallelerindeki Meslekler	40
Tablo 2.14 : Gönen Köylerindeki Meslekler.....	41
Tablo 2.15: Gönen Mahallelerindeki İlmiye Mensupları.....	42
Tablo 2.16: Gönen Köylerindeki İlmiye Mensupları.....	43
Tablo 2.17: Gönen Mahallelerinde Görev Yapan Din Görevlileri	45
Tablo 2.18: Gönen Köylerinde Görev Yapan Din Görevlileri.....	45
Tablo 2.19: Gönen Mahallelerindeki Nüfusun Boy Özellikleri.....	47
Tablo 2.20 : Gönen Köylerindeki Nüfusun Boy Özellikleri.....	48
Tablo 2.21: Gönen Mahallelerindeki Nüfusun Sakal Özellikleri.....	49
Tablo 2.22: Gönen Köylerindeki Nüfusun Sakal Özellikleri.....	50
Tablo 2.23: Gönen Mahallelerindeki Nüfusun Bıyık Özellikleri.....	51
Tablo 2.24: Gönen Köylerindeki Nüfusun Bıyık Özellikleri.....	52
Tablo 2.25: Gönen Mahallelerindeki Nüfusun Akrabalık Durumları	52
Tablo 2.26: Gönen Köylerindeki Nüfusun Akrabalık Durumları	53
Tablo 2.27: Gönen Mahallelerinde Askerde Olanlar	54
Tablo 2.28: Gönen Köylerinde Askerde Olanlar	56
Tablo 2.29: Gönen Mahallelerinde Bulunan Mim Sayısı	57
Tablo 2.30: Gönen Köylerinde Bulunan Mim Sayısı.....	57
Tablo 2.31: Gönen Mahallelerinde Bulunan Şab-1 Emred.....	58
Tablo 2.32: Gönen Köylerinde Bulunan Şab-1 Emred	59
Tablo 2.33: Gönen Mahallelerinde Bulunan Tûvana.....	60
Tablo 2.34: Gönen Köylerinde Bulunan Tûvana	60
Tablo 2.35: Yıllara Göre Mahallelerdeki Doğumlar.....	61
Tablo 2.36: Yıllara Göre Köylerdeki Doğumlar	62
Tablo 2.37: Yıllara Göre Mahallelerdeki Ölümler.....	63
Tablo 2.38: Yıllara Göre Köylerdeki Ölümler.....	64
Tablo 2.39: Süreli Yer Değiştirmelerin Sebepleri.....	65
Tablo 2.40: Süreli Yer Değiştirmelerde Gidilen Yerler.....	66
Tablo 2.41: Nakillerin Yönü	68
Tablo 2.42: Mahalle ve Köylerde Bulunan Perakende Sayısı.....	70
Tablo 2.43: Perakendelerin Meslekleri	71
Tablo 2.44: Perakendelerin Geldiği Şehirler.....	71
Tablo 3.1: Gönen'deki Reayanın Aile Adları	73

Tablo 3.2: Gönen'deki Reayanın Şahıs Adları.....	74
Tablo 3.3: Gönen'deki Reayanın Hane ve Nüfus Sayısı.....	76
Tablo 3.4: Gönen'deki Reayanın Onarlı Yaş Gruplarda Dağılımı	77
Tablo 3.5: Reayanın Meslek Grupları	79
Tablo 3.6: Reayanın Boy Özellikleri	80
Tablo 3.7: Reayanın Sakal Özellikleri	80
Tablo 3.8: Reayanın Bıyık Özellikleri	81
Tablo 3.9: Reayanın Akrabalık Durumları.....	82
Tablo 3.10: Gönen Mahalle ve Köylerindeki Reayanın Cizye Durumu	83
Tablo 3.11: Yıllara Göre Doğumlar	84
Tablo 3.12: Yıllara Göre Ölümler	85
Tablo 3.13: Süreli Yer Değiştirmelerde Gidilen Yerler	86
Tablo 3.14: Nakillerin Yönü	86
Tablo 3.15: Mahalle ve Köylerde Bulunan Perakende Sayısı.....	87
Tablo 3.16: Perakendelerin Meslekleri	88
Tablo 3.17: Perakendelerin Geldiği Kazalar	90
Tablo 3.18: Perakendelerin Cizye Durumları	91

GRAFİKLER

Grafik 2.1: Gönen Mahallelerindeki Erkek Nüfusunun Mahallelere Göre Oranı	35
Grafik 2.2: Gönen Mahallelerinde Yaşayanların Boy Oranları.....	47
Grafik 2.3: Gönen Köylerinde Yaşayanların Boy Oranları	48
Grafik 2.4: Gönen Mahallelerindeki Nüfusun Sakal Oranları.....	49
Grafik 2.5: Gönen Köylerindeki Nüfusun Sakal Oranları	50
Grafik 2.6: Gönen Mahallerindeki Nüfusun Bıyık Oranları.....	51
Grafik 2.7: Gönen Köylerindeki Nüfusun Bıyık Oranları	52
Grafik 3.1: Gönen Mahalle ve Köylerdeki Reayanın Nüfus Oranları	77
Grafik 3.2: Gönen'deki Reayanın Onarlı Yaş Gruplarda Dağılım Oranı	78
Grafik 3.3: Reayanın Boy Özelliklerinin Nüfusa Oranı	80
Grafik 3.4: Reayanın Sakal Özelliklerinin Nüfusa Oranı	81
Grafik 3.5: Reayanın Bıyık Özelliklerinin Nüfusa Oranı	82
Grafik 3.6: Perakendelerin Cizye Durumları Oranı.....	91

KISALTMALAR

A.e	: Aynı Eser
A.t	: Aynı Tez
A.y	: Aynı Yer
Bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C	: Cilt
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DTCFD	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi
Ed.	: Editör
H	: Hicri
M	: Miladi
M.Ö	: Milattan Önce
M.S	: Milattan Sonra
NFD.d	: Nüfus Defterleri
No	: Numara
s	: Sayfa
S	: Sayı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vb.	: Benzeri
Yay	: Yayın
yy	: Yüzyıl

GİRİŞ

Gönen günümüzde Marmara Bölgesi'nin güneybatısında yer alan Balıkesir iline bağlı bir ilçedir. Kaz Dağları'ndan doğup Marmara Denizi'ne dökülen Gönen Çayı, geniş ve verimli Gönen Ovası'na hayat vermektedir. Sahip olduğu termal kaynaklar kuruluşundan bugüne kadar Gönen'in gelişiminde büyük bir yere sahiptir. Kuruluşu MÖ IV. yüzyıla dayanan Gönen ve çevresinde Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Persler, Makedonyalılar, Bergama Krallığı, Romalılar, Bizanslılar hüküm sürmüştür.¹ XIV. yüzyılda Osmanlı hâkimiyetine giren kaza XIX. yy'a kadar Hüdavendigâr Sancağı'na bağlı kalmış, XIX. yüzyılda idari yapıdaki değişikliklerle Hüdavendigâr Vilayeti Karesi Sancağı'na bağlı bir kaza merkezi olmuştur.²

Nüfus, geçmişten bugüne kadar devletlerin önem verdiği bir husustur. Sahip olunan nüfus potansiyeli devletlerin sosyal, ekonomik, askerî ve siyasî gelişimlerinin ana unsurunu teşkil etmektedir. Bu sebeple devletler her dönemde sayım yapma gereği duymuştur. Osmanlı Devleti'nde XV. yy'dan itibaren arazi tespiti ve vergi amacıyla sayımlar yapılmış ve tapu tahrir defterlerine işlenmiştir. Her ne kadar askerlik, vergi amaçlı ve arazi sayımı olarak görülse de içerdiği bilgiler açısından Osmanlı klasik dönemi nüfus ve sosyal yapısı hakkında önemli ipuçları barındırmaktadır.

Osmanlı Devleti'nde modernleşme hareketleri; değişen dünya şartlarına ayak uydurabilmek için XVII. yy'da başlamış, XVIII ve XIX. yy'lar boyunca devam edip XX. yy'da en üst seviyeye ulaşmıştır. Bu kapsamda II. Mahmut Dönemi'nde (1808-1839) yapılan modernleşme çalışmaları Osmanlı Devleti'nde önemli bir yere sahiptir. Devletin üç kıtaya hâkim bir imparatorluk olmasında önemli bir faktör olan Yeniçeri Ocağı zamanla zafiyete uğramış, eski gücünü ve disiplinini kaybederek devlete zarar veren bir yapı haline gelmişti. Birçok defa ocağın kaldırılma girişimleri sonuçsuz kalmış, nihayet 1826 yılında II. Mahmut ocağı kaldırmaya muvaffak olmuştur. Kaldırılan Yeniçeri Ocağı'nın yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye adında

---

¹ Özer Küpeli, 1882-1922 Yılları Arasında Gönen Kazası, Tarih İncelemeleri Dergisi 2000, C.15, s.231

² Tacettin Akkuş, Gönen ve Köyleri Tarihçesi, İstanbul 2010, mtv yay., s.12

modern anlamda bir ordu kurulmuştur. Bu ordunun askere alım uygulaması Yeniçeri Ocağı'ndan farklı olup bugünkü zorunlu askerlik uygulamasına benzemektedir. Bu orduya alınacak kişilerin belirlenmesi amacıyla da nüfus sayımları yapma gerekliliği ortaya çıkmıştır. Nüfus sayımları yapılmasının bir başka amacı da merkezileşme çabasında olan devletin tebaasını hem nicelik hem nitelik olarak bilmesi ve tanınması hem de gayrimüslimlerin askere gitmemesinin bedeli olarak alınan cizye miktarını belirlemektir.³ Nüfus sayımları askerî ve vergi amaçlı yapılsa da bir toplumu oluşturan bireylerin yaş, cinsiyet, meslek, din ve etnik kökenlerini ortaya koyarak toplumların sosyal, ekonomik durumları ve tarihi hakkında araştırma yapacaklar için önemli bir kaynaktır. Bu bağlamda çalışmamızın amacı, 1831 yılında Gönen'de yapılan nüfus sayımı sonucu ortaya çıkan nüfus defterlerini esas alarak (1831-1837) yılları arasında Gönen'in sosyal yapısını ortaya koymaktır.

1831 nüfus sayımı Hüdavendigâr Vilayeti Karesi Sancağı'na bağlı Gönen kazasında da uygulanmıştır. Yapılan bu nüfus sayımına ait kayıtlar Devlet Arşivleri Nüfus Defterleri Fonu'nda NFS. d koduyla mevcuttur. Gönen kazasına ait 5 mufassal, 17 icmal ve 62 yoklama defteri mevcuttur. Çalışmamızda 1422 Müslim Nüfus Defteri ile 1375 numaralı Reaya Nüfus Defteri esas alınmıştır. 1422 numaralı Müslim Nüfus Defteri ile 1375 numaralı Reaya Nüfus Defteri transkript edildikten sonra elde edilen veriler doğrultusunda konu başlıkları belirlenmiş, tablolar oluşturularak verilerin analizi yapılmıştır. Özellikle Reaya Nüfus Defterleri'nde şahıs isimleri ve lakaplar konusunda zorluklar yaşanmıştır. Söz konusu isimlerden okunmayanlar soru işareti (?) ile belirtilmiştir. Bazı isimlerde tek harf farklı olmasına rağmen tespit edilen isimlerin tamamı yazılmıştır. Konumuz ile alakalı literatüre başvurulmuş, çalışmamız bu vesile ile desteklenerek zenginleştirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızda, defterlerin genel tutulma prensibinden kaynaklı olarak sadece erkek nüfusun sayılmasından dolayı bir sınırlılık mevcuttur. Gönen mahalle ve köylerinin nüfusu hesaplanırken bu durum göz önünde bulundurulmuş ve genel nüfusu tahmini olarak belirleyebilmek için 1927, 1935, 1940 ve 1945 yılı genel nüfus sayımlarındaki kadın ve erkek nüfus oranlarına bakılmıştır. Yaklaşık olarak eşit

---

³ Enver Ziya Karal, İlk Nüfus Sayımı 1831, DİE, Ankara 1997, s.10-11

oldukları saptanmıştır. Bundan hareketle erkek nüfus iki ile çarpılarak tahmini genel nüfus elde edilmiştir. Çalışmanın bir başka sınırlılığı ise aşiret ve cemaatlere ait nüfus defterlerinin dahil edilmemesidir. Çalışma için belirlenen zaman aralığı H. (1247-1253) /M. (1831- 1837)'dir. Ancak bu aralıkta tespit edilen aşiretlere ait bir nüfus defteri bulunmamaktadır. En yakın olarak H.1255 yılına ait bir nüfus defteri bulunmaktadır. Belirlenen zaman aralığını aştığından dolayı bu nüfus defteri araştırmaya dâhil edilmemiştir. 1422 numaralı Müslim Nüfus Defteri'nin 4-17 sayfaları arasının eksik olması da bir başka sınırdır. Eksik olan yerde Yukarı Mahallesi'nin tamamı ile Kurşunlu Mahallesi'nin ilk 10 hanesi bulunmaktadır. Eksik olan yerler NFS.d. 15490, 15491, 15492, 15493, 15494, 15495, 15496, 15498, 15499, 15500 numaralı Müslim Nüfus Yoklama Defterleri kullanılarak tamamlanmıştır. Öncelikle yoklama defterlerindeki hane numaraları ve şahıslar belirlenmiş, daha sonra vukuatlarına ait kayıtlar bu hanelere işlenmek suretiyle tamamlanmıştır. Hiç vukuat olmayan haneler sadece hane numarası bazında bilinmektedir. Mahalle özelinde yapılan değerlendirmelerde dipnotta bilginin ulaşıldığı yoklama defteri numarası gösterilmiştir. Yoklama defterlerinden yararlanarak eksiklik giderilmeye çalışılsa da bazı hanelere ulaşılamamıştır. Ayrıca şahısların fiziksel durumları, yaşları hakkında sınırlı bilgi bulunmaktadır. Askerliğe elverişli olduklarını gösteren mim harfi hiçbir şahısta kullanılmamıştır.

Çalışma üç bölüm olarak planlanmış; birinci bölümde Gönen'in adı, coğrafyası ve tarihinden kısaca bahsedildikten sonra Osmanlı Devleti'nin sayım usulleri ve konumuzu teşkil eden 1830-1831 modern nüfus sayımı hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde 1422 numaralı Müslim Nüfus defteri esas alınarak Gönen'de 1831-1837 yılları arasındaki Müslüman nüfusun sosyo-kültürel yapısı ortaya konmaya çalışılmıştır. Kişilerin isimleri, lakapları, yaşları, eşkâlleri; varsa engel durumlarının yanında doğum, ölüm, askerlik, göç gibi nüfus hareketleri tablolar üzerinden analiz edilmiştir. Özellikle mahalleler ve köyler olmak üzere iki kategoride incelenmiştir. Böylece merkez ve köy verilerinin karşılaştırılması sağlanmıştır. Üçüncü bölümde ise 1375 numaralı Reaya Nüfus Defteri esas alınarak 1831-1837 yılları arasında Gönen'de bulunan gayrimüslim nüfusun sosyo-ekonomik durumu incelenmiştir. Reaya sayısı az

olduğundan değerlendirmeler merkez ve köyler olmak üzere ayrılmayarak tek başlıkta gösterilmiştir.

Devlet Arşivleri'nde bulunan nüfus defterleri NFS. d koduyla 2011 yılında araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Çalışmamız Gönen Nüfus Defterleri ile ilgili ilk çalışma olması sebebiyle önem arz etmektedir. Bundan sonra yapılacak çalışmalara başlangıç olması öngörülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. XIX. YÜZYILA KADAR GÖNEN TARİHİ TAHRİR GELENEĞİ VE NÜFUS SAYIMLARI

1.1. Gönen Adı, Coğrafyası ve Tarihi

1.1.1. Gönen Adı

Gönen, köken olarak Türkçe bir kelime olup “yazın suyu kuruyan gölcük, küçük göl, durgun su”¹ anlamına geldiği gibi “ekilecek toprağın sulandırılması, nem, rutubet, nemli(toprak)”² anlamına da gelmektedir. Gönen adı Anadolu’nun birçok yerinde şahıs, yerleşim yeri ve cemaat adı olarak da kullanılmaktadır.³

Gönen adının kökenine dair çeşitli görüşler söz konusudur. İlk görüşe göre Gönen adı “ılıca” anlamına gelen “Germa-Germe” kelimelerinden türemiştir.⁴

Bir diğer görüş ise “Kawa” sözcüğünden türediğidir. Kawa sözcüğü Luwi dilinde “inek, manda, koyun, boğa” gibi hayvanların genel olarak ifade edildiği davar, sığır anlamına gelmektedir. Buradan hareketle Kawana “davar, sığır, koyun yöresi” anlamındadır.⁵ Kawana adı Roma Dönemi’nde Konana’ya dönüşmüş, sonra Konani ve Könan, Gönan, Gönen biçiminde değişikliğe uğrayarak bugünkü halini almıştır. Nitekim XVI. yy’dan kalma Osmanlı belgelerinde Gönen, Könan olarak geçmekte ve XX. yy’da ise Gönan olarak kullanılmaktadır.⁶

Gönen’in Antik Çağ’da kullanılan bir diğer adı ise Artemea’dır. Kaynaklar ve pınarlarla bağlantılı olan Yunan tanrıçası Artemis’in kutlu yeri olarak görülen Artemea’nın Artemis’ten dönüşerek Artemea halini alması zayıf bir ihtimal gibi görünmektedir.⁷ Ancak Luwi dilinde Arta-(u)ma kaynak halkının köyü anlamında olup Artemis’le bağlantılı izlenimi verecek şekilde Artemea’ya dönüşmüş olması ihtimali daha güçlüdür.⁸

¹ Şemsettin Sami, İstanbul 1989, Enderun Kitabevi, s.1217

² <https://sozluk.gov.tr/?/kallavi>, Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 24.11.2023

³ Akkuş, a.e., s.4

⁴ Bilge Umar, İstanbul 1993, s.281-282

⁵ A.e. s. 409

⁶ A.e. s. 292-293

⁷ A.e. s.114

⁸ Ay.

Yakın zamanda Gönen Çayı civarında bulunan bir kitabede Gönen'in adı "Thermaia" olarak geçmektedir. Gönen için Antik Çağ'dan itibaren günümüze kadar kullanılan adlara baktığımızda iklimi, coğrafi özellikleri ve termal kaynaklarının etkisi açıkça görülmektedir.

1.1.2. Gönen Coğrafyası

Gönen, Marmara Bölgesi'nin güneybatısında bulunan Balıkesir iline bağlı bir ilçedir. Doğusunda Manyas, kuzeydoğusunda Bandırma, batısında Biga ve Yenice ilçeleri ile kuzeyinde Marmara Denizi ile Erdek Körfezi ve güneyinde Balya ilçeleri ile çevrilidir.⁹ Güneyden kuzeye doğru (kuzeyde % 2,5; güneyde % 1) hafif meyillidir. Doğal sınırları batıda Hodul ve Armutçuk Dağları, güneyde Çobanköy ve Çakmak sırtları, kuzeyde Sarıköy ile Çavuşköy arasında alçak yaylalar, doğuda da Manyas Gölü'dür. Ovalık bir arazide olup ortasından Gönen Çayı geçmektedir. Deniz seviyesinden yüksekliği yaklaşık 30 metredir. Göl ve bataklık yoktur.¹⁰

1.1.3. Gönen Tarihi

1.1.3.1. Osmanlıdan Önceki Dönem

Gönen (Artemea) Antik Çağ'da Mysia olarak adlandırılan bölgede bulunmaktadır. Mysia, Küçük Asya'nın kuzeybatısında olup kuzeyde Marmara Denizi (Perapontit), batıda Çanakkale Boğazı (Helespontos) ile Ege Denizi, güneyde Lidya, doğuda Ridakos Çayı ile çevrili bölgenin adıdır. Bu sınır Bitinyalılar ile Frigyalıların mücadeleleri ile zaman zaman değişebilmekteydi. Bölge kendi içinde Küçük Mysia ve Büyük Mysia olarak ikiye ayrılmıştı ve Gönen (Artemea) Küçük Mysia içinde yer almaktaydı. Küçük Mysia'da Gönen'den başka şu şehirler bulunmaktaydı: Sizik (Belkıs), Lampesak (Lâpseki), Perkot (Bergaz), Abydos, Miletopolis (Mihaliç), Apoloni, Periyapos (Karabiga), Pemaninos (Eski Manyas), Zeleya (Sarıköy), Artas (Artak-Erdek) ve Panormas (Bandırma).¹¹ Kaz Dağları'ndan doğup Propontis'e (Marmara Denizi) dökülen Aisepos Nehri (Gönen Çayı), Mysia ve Troas arasında sınır çizmektedir. Nehrin şekillendirdiği alan Aisepos Vadisi olarak bilinmektedir. Bölge

⁹ Zekeriya Özdemir, Kaplıcalar Şehri Gönen, Ankara 1998, s.23

¹⁰ Hilmi Ziya Ülken, Ayda Tanyeli, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 1955, C.2, S.10-11, s.118-119

¹¹ Özdemir, a.g.e., s.23

geniş ve verimli topraklarının yanında sıcak su kaynakları ile de eski çağlardan itibaren bir yerleşim merkezi olarak kullanılmıştır.¹²

MÖ 1200 yılında Akhalar'la Troyalılar arasında gerçekleşen Truva Savaşları'nda Mysialılar Truva tarafında yer almıştır.¹³ Truvalıların savaştan ağır bir yenilgi alıp yıkılması üzerine Gönen ve çevresinin hâkim olduğu topraklar Lidyalıların egemenliğine girmiştir.¹⁴ Lidya Kralı Kroisos Perslerin Ön Asya'ya doğru ilerlemesini durdurmak amacıyla Perslerin egemenliğinde olan Kapadokya'ya sefer düzenlemiştir. Pers Kralı 2. Kiros ile Kapadokya yakınlarında yaptığı savaşı kaybederek esir edilmiştir. Bu yenilgi sonucunda Lidyalıların egemenliğinde bulunan Batı Anadolu Perslerin egemenliğine girmiştir.¹⁵

MÖ 334 yılında otuz bin piyade ve beş bin süvari ile büyük doğu seferine çıkan Büyük İskender Çanakkale Boğazı'nın Anadolu kıyısında öncü birliklerinin kurduğu köprü başı sayesinde kayıp vermeden Anadolu topraklarına ulaşmıştır. Granikos (Biga Çay) civarında Perslerle çarpık savaş düzenini uygulayan İskender'in ordusu arasında yapılan savaşta Pers kuvvetleri büyük bir yenilgiye uğratılmıştır. Böylece Mysia bölgesi Makedonyalıların hâkimiyetine girmiştir.¹⁶ Bir rivayete göre bu muharebe esnasında bölgede bulunan Büyük İskender ve ordusu, Aisepos (Gönen Çayı) kenarında dinlenmek için mola verdikleri sırada sazlıklar arasında sıcak suyu fark etmişler ve suyu ıltmak için Gönen Çayı'ndan bir kanal açmışlardır. Burada banyo almışlar, bu suyun kendilerini gençleştirdiğini düşünüp suyun tılsımlı olduğuna inanmışlardır.¹⁷

Gönen (Artemea)'in kesin olarak kuruluş tarihi bilinmemekle birlikte MÖ IV. yy. 'da Büyük İskender zamanında sıcak su kaynağından faydalanmak amacıyla küçük bir köy olarak kurulup daha sonra kaplıcaların da etkisiyle bir kasaba haline geldiği anlaşılmaktadır. Ayrıca burada Yunan tanrıçası Artemis adına bir mabet inşa edildiği ve Roma İmparatorluğu Dönemi'nde Hristiyanlığın kabulü ile birlikte bu mabedin

---

¹² Oğuz Koçyiğit, Aşağı Aisepos Vadisinde (Gönen) Bizans Dönemi Kültür Varlıkları ,Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü Süreli Yayınları, Lycus Dergisi, Aralık 2021, S. 4, s.164

¹³ Özdemir, a.g.e., s.24

¹⁴ A.e., s.26

¹⁵ Arif Müfid Mansel, Ege ve Yunan Tarihi, Ankara 1971, s.253

¹⁶ A.e., s.437

¹⁷ Özdemir, a.g.e., s. 30

kiliseye çevrildiği görülmektedir. Gönen’de kaplıcalar civarında bulunan Mozaik Müzesi’nin bu kilise olduğu düşünülmektedir.¹⁸ 1999 yılında Gönen ilçesinde yapılan bir kazıdan elde edilen yazıtlardan MS I. yy.’da Gönen’de Thermai Granikai (Granikos Hamamları) adı verilen kaplıcaların faaliyet gösterdiği yazılmaktadır. Buradan hareketle MÖ II. yy’da Gönen (Artemea)’de Aisepos Nehri (Gönen Çayı) kıyısında hem bir kaplıcanın hem de halkın ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir pazar yerinin olduğu anlaşılmaktadır. Yine bu yazıtlardan Kyzikos’tan daha önce gönderilen görevlinin görevini yapmamasından dolayı pazarla ilgili bir mağduriyet olduğu, yeni gelen Amerimnos isimli görevlinin pazar yerinin çevresindeki varlıklı kişilerden pazar için gerekli yiyecekleri temin ederek sorunu giderdiği anlaşılmaktadır. Sorunun giderilmesinde yardım eden kişilerin onurlandırılması için isimlerini ve yardım miktarlarının yazıldığı metni herkesin görebileceği şekilde Artemis’e ait olan kutsal alan olarak tarif edilen alanda ilan edilmişti.¹⁹ Artemis’e ait kutsal alan denilen yerin yukarıda da bahsedildiği gibi bugün Mozaik Müzesi’nin bulunduğu yerde daha önceden kilise olan yer olduğu düşünülmektedir.

Büyük İskender’in ölümünden sonra ortaya çıkan otorite boşluğu sonrası bölgeye İskender’in generallerinden Lysimachos hâkim olmuştur. MÖ 278’de Balkan yarımadasından boğazlar üzerinden Anadolu’ya doğru bir Kelt (Galat) istilası başlamıştır. Asıl yurtları Fransa olan Galyalıların akınları Anadolu’da büyük bir yıkıma yol açmıştır. Kyzikos’da bulunan yazıtlardan anlaşıldığına göre Galyalıların saldırılarından halkı Bergama Kralı Philetairos kurtarmıştır. MÖ II ve III. yy’da Bergama Krallığı ile Hellenistik Krallıklardan Selevskosların egemenlik mücadelesine sahne olan bölge Bergama Kralı III. Attolos’un ölümü sonrası MÖ 129’da Romalı kumandan Aullius tarafından Roma topraklarına katılmıştır.²⁰ İmparatorluğun MS 395’te İmparator Büyük Theodosius zamanında Doğu ve Batı Roma olarak ikiye ayrılmasıyla Artemea Doğu Roma (Bizans) topraklarına dâhil olmuştur.²¹

¹⁸ Akkuş, Gönen ve Köyleri Tarihçesi, İstanbul 2010, mtv yay., s.10-11

¹⁹ Mustafa H. Sayar, Propontis’in Kuzey ve Güney Sahillerindeki Şehir Devletleri Arasındaki İlişkilere Bir Örnek; Perinthos ve Kyzikos, (Sayar, 2020) Propontis ve Çevre Kültürleri, 2020, ayesis.istanbul.edu.tr., s.751,

²⁰ Özdemir, a.g.e., s.31-32

²¹ A.e., s.31-32

Bizans İmparatorluğu zamanında Gönen (Artemea) bir dinlenme yeri idi. Krallar, ordu komutanları, saray erkânı aileleriyle birlikte gelip haftalarca şifa bulmak ve gençleşmek umuduyla burada kalırlardı. Evliya Çelebi de Gönen'in Bursa Krallarında Mihaliç'in av ve gezinti yeri olduğunu ifade etmiştir.²²

Yukarıda verilen bilgilerden Gönen'in kuruluşunun mevcut olan sıcak su kaynaklarına dayandığı görülmektedir.. Tarihî süreç içinde gelişip bir kasaba halini almasında tercih edilen bir dinlenme yeri olmasında da kaplıcanın etkisi ve önemi yadsınamaz bir gerçektir.

1.1.3.2. Osmanlılar Dönemi

1071 yılında Selçuklu Sultanı Alpaslan'ın Bizans İmparatoru Romen Diyojen'i Malazgirt Savaşı'nda bozguna uğratmasından sonra Anadolu'nun kapıları Türklere açılmış ve Türk akıncıları Anadolu topraklarında fetih hareketlerine girişmişlerdir.²³ Bu tarihten sonra başlayan Türk akınları ile Saltuklular, Mengücekliler, Artuklular, Danişmendiler, Sökmenler beylikleri kurulmuştur. İznik'te kurulup daha sonra merkezini Konya'ya taşıyan Anadolu Selçukluları, beylikleri hâkimiyeti altına alarak Anadolu'da birliği sağlamıştır.²⁴ Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasının ardından Bizans sınırında uç beyi olan Kalem Bey ile oğlu Karesi Bey, Batı Anadolu topraklarını ve Mysia bölgesini alarak Balıkesir'i merkez yapmışlardır. Karesi Beyliği'ne dâhil olan yerler: Balıkesir, Bergama, Sındırgı, Bigadiç, İvrindi, Fırt (Su sığırlık), Aydıncık, Başgelenbe, (Soma'da bir köy adı), Kemer Edremit (Burhaniye), Edremit, Ayazmend (Altınova), Bayramiç, Ayvacık, Ezine, Menhedorya(Balıkli), Karesi kentleridir.²⁵ Gönen'in bu kentler içinde yer almadığı görülür.

Gönen'in Osmanlılar tarafından fethi kaynaklarda tam olarak belirtilmemekle birlikte Evliya Çelebi 1335 yılını işaret etmektedir. Balıkesir'den ayrı olarak Gönen'in Karesi Beyliğinden değil de Bizans'tan Osmanlı topraklarına katıldığını söylemek mümkündür.²⁶ Bu iddiaya delil olarak gösterilebilecek iki husus vardır. Bunlardan biri

---

²² Akkuş, A.y.

²³ Mehmet Altan Köymen, Selçuklular ve Anadolu'nun Türkleşmesi Meselesi, Selçuklu Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi 1986, sayı 1, s. 27

²⁴ A.e.s.28

²⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu ve Karakoyunlu Devletleri, Ankara 1988, s.97

²⁶ Akkuş, a.g.e., s.12; Özdemir, a.g.e., s.46

Bizans komutanı Androkinos 1328’de Kyzikos şehrine geldiğinde Karesi Beyi Demirhan ile Bizans kasabalarına saldırılmaması hususunda bir anlaşma imzalamış olmasıdır. Bu bölgede Karesioğulları tarafından alınmamış Bizans kasabalarının olduğunu göstermektedir. İkincisi ise Gönen’in Osmanlı idari yapısında Karesi Sancağı’na değil de Hüdavendigâr Sancağı’na bağlı olmasıdır. Çünkü Osmanlı Devleti idaresi altına aldığı beylik topraklarını sancak adı altında merkeze bağlamıştır.²⁷

Osmanlıların Gönen’i fethetmesinden sonra bölgeye yoğun bir Türk göçü başlamıştır. Daha sonra Gönen’in mahallelerine isim olarak da konan Bolu taraflarından Akça Ali, Rüstem, Malkoç Beylerin aşiretlerinin yerleştiği görülmektedir.²⁸

Gönen XIX. yy’ın başına kadar Hüdavendigâr Sancağı’na bağlı kalmış, bu tarihlerden itibaren idari teşkilattaki değişimler sonucunda Hüdavendigâr Vilayeti Karesi Sancağı’na dâhil edilmiştir.²⁹ 1864’te nahiye yapılarak Erdek’e bağlanan Gönen, 1878’de Erdek’ten ayrılıp Bandırma’ya bağlanmıştır. 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi neticesinde Balkanlardan Anadolu’ya yoğun bir göç hareketi başlamıştır. Gönen’e bu dönemde çok sayıda göçmen gelmiş ve artan nüfus kaymakamlık teşkilini zorunlu kılmıştır. Gönenli bir grup ahalinin Gönen’e kaymakam atanması ile ilgili yaptığı başvuru, kaymakam atanmaya daha münasip kazalar olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Ancak kısa bir süre sonra 16 Kasım 1882’de Gönen’e kaymakam atanarak Gönen Hüdavendigâr Eyaleti Karesi Vilayeti’ne bağlı üçüncü derece bir kaza olmuştur.³⁰

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı’ndan mağlup ayrılmıştır. Savaşın bitiminde imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması’nın 7. maddesine dayanarak İtilaf Devletleri Anadolu’nun muhtelif yerlerinde işgal hareketlerine girişmişlerdi.³¹ Bu işgallere karşı bağımsız yaşama arzusunda olan halk memleketin dört bir yanında birbirinden habersiz bölgesel cemiyetler kurmaya başlamıştı. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri

---

²⁷ Akkuş, A.y.

²⁸ Akkuş, A.y.; Kemal Özer, Turistik Gönen ve Ömer Seyfettin, Bandırma 1962, s.7-8

²⁹ Akkuş, A.y

³⁰ Küpeli, 1882-1922 Yılları Arasında Gönen Kazası, Tarih İncelemeleri Dergisi 2000, C.15, s.233

³¹ Özer Küpeli, Gönen’de Millî Mücadele Yıllarındaki Faaliyetler, Toplumsal Tarih Dergisi, Ocak 1999, s.16

olarak adlandırılan bu cemiyetler halkın silahlı direnişini sağlayan Kuvayı Milliye hareketine de temel teşkil etmişti. Birbirinden habersiz ve bölgesel olarak kurulan bu cemiyetler hem düşmana karşı direniş sağlıyor hem de asayişi bozan çetelere karşı tedbirler alıyordu. Sivas Kongresi sırasında 7 Eylül 1919'da Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Nizamnamesi ile bütün cemiyetler tek çatı altına toplanmış ve bölgesel olan cemiyetler bu zamana kadar faaliyet göstermişti.³² Memleketin muhtelif yerlerinde kurulan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinden biri de Gönen'de 10 Eylül 1919'da emekli Binbaşı Hazım Bey önderliğinde kurulmuştu. Diğer üyeler Kalaycıoğlu Hacı Ahmet Ağa, Çerpeşli Hakkı Efendi, Hacı Mecid'in Lütü, Kırılı İsmail Usta, Burun oğlu, Hafız Halil, Hafız Çavuş, Uncu Ali Ağa, Tabak Hacı Hasan, Keçidere Köylü Esat Bey, eski mukavallâtçı Salih oğlu Salih Efendi, Hacı Mecid'in Hüseyin ve Belediye Reisi Hüseyin Çavuş'tur. Bu heyet beş altı ay görev yapmıştı.³³ Cemiyet karargâh olarak Eski Han'ı kullanmıştı.³⁴Yine bu amaçla Sarıköy'de Veli Onbaşı oğlu İsmail Güven reisliğinde Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştu. Bu cemiyetin üyeleri Kuşçubaşı oğlu Mehmet Ağa, Tahsildar Mehmet Tanrıöver, Aziz Soykan, Şaban Eryılmaz, Çolak Niyazi, Hafız Azim, Deveci Hayri Çavuş, Hafız Hamdi, Nalbant Tevfik Çavuş, Halil Barutçu, Hacı Hüsnü Akalın, Mutafln Hüseyin, Kurtoğlu Ahmet Efendi, İsmail Çetinkal, Niyazi Ünüvar ve Yahya Girgin'di.³⁵

Millî Mücadele'nin devam ettiği yıllarda İstanbul Hükümeti'nin de desteğiyle Anadolu'nun birçok yerinde ayaklanmalar baş göstermişti. 21 Eylül 1919'da Biga, Manyas ve Gönen civarında ayaklanan Anzavur Ahmet 22 Kasım'da 200-300 kadar süvari ile Gönen'e girdi.³⁶ Hükümet konağı, telgrafhane, askeri depo ve belediye binası işgal edildi. Mahkeme kapıları kırılarak burada bulunan evraklar tarumar edildi. Savcının da azledilmesi neticesinde mahkeme kapandı.³⁷ Daireleri dağıtılan memurlar dağıldı, eytam sandığında bulunan 3000 liraya el konuldu. Müdafaa-i Hukuk

---

³² Küpeli, Gönen'de Millî Mücadele Yıllarındaki Faaliyetler, s.10

³³Kemal Özer, Kurtuluş Savaşında Gönen, Balıkesir 1964, s.41

³⁴ A.e.,s.42

³⁵ A.e., s.47

³⁶ Özer, Kurtuluş Savaşında Gönen, s.62; Özcan Mert, Anzavur'un İlk Ayaklanmasına Ait Belgeler, Belleten, Aralık 1992, c.56, sayı 217, s. 877

³⁷ Mert, A.y.

Cemiyeti'nin başkanı Esat Bey tutuklandı.³⁸ Gönen'de tam bir kargaşa ortamı oluşmuştu. Hapishanedeki tutuklular salındı. Gönenli Ali Hoca gördüğü kötü muameleden dolayı ölmüş, Belediye Reisi Tevfik Efendi ise aynı akıbete uğramaktan kaçmak suretiyle kurtulmuştu. Gönen'in giriş ve çıkışları kapatılarak dükkânlar yağmalandı, halktan zor kullanarak para ve değerli eşyalar toplandı. Kaymakam, Jandarma Komutanı Mülazım-ı Evvel Ziya (Şahan) Efendi ve hükümete bağlı bazı memurlar tutuklandı.³⁹ Gönen'e büyük zarar veren Anzavurun birinci ayaklanması Milli kuvvetler tarafından 1 Ocak 1920'de bastırıldı.⁴⁰ 16 Şubat 1920'de Anzavur ikinci kez tekrar ayaklandıysa da Çerkez Ethem'in de aralarında bulunduğu Milli Kuvvetler tarafından 15 Nisan 1920'de bastırılmıştır.⁴¹

Anzavur isyanının bastırılmasından iki ay sonra Marmara'nın güneyinde Yunan tehlikesi baş göstermişti. 22-23 Haziran 1920'de başlayan işgaller kısa sürede yayılarak Gönen'e kadar dayanmış ve 6 Temmuz 1920 Salı günü kaza Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir.⁴² Gönen'de bulunan Rum ve Çerkezler, Yunan işgali sırasında işgalcilerle iş birliği yapıp halka zulmetmişlerdir.⁴³ Hatta Yunanlılar Rum papazları ve muhtarlarının da desteğiyle hükümet konağına Yunan bayrağı çekmişler, kaymakam ve halkın gösterdiği büyük tepki nedeniyle indirip Osmanlı sancağını asmak zorunda kalmışlardır.⁴⁴ Gönen'de Yunan işgali devam ettiği sırada Türk çetelerle Yunan kuvvetleri arasında zaman zaman şiddetli çarpışmalar meydana gelmiştir. 30 Haziran 1921'de Çakmak Köyü civarında Yunanlılarla Türk kuvvetleri arasında böyle bir çatışma yaşanmış ve Yunan kuvvetleri geri çekilmek zorunda kalmışlardır.⁴⁵

Yukarıdaki hadiseden sonra Yunan kuvvetleri ile milli kuvvetler arasındaki çatışmalar daha da artmış; 5 Eylül 1922 Salı günü Balcı köyünde toplanan Altıparmak Nuri, Bacak Hasan, Kürt Hasan, Süleymanlı Ahmet, Yüzbaşı Mevlut, Karadağlı Hurşit kazayı abluka almıştır. Bu arada Çerkez ve Rum mahallelerinden ateş açılmasıyla

---

³⁸ Özer, Kurtuluş Savaşında Gönen, s.101

³⁹ Mert, a.e, s.878

⁴⁰ A.e., s.883

⁴¹ Küpeli, Gönen'de Millî Mücadele Yıllarındaki Faaliyetler, s.16

⁴² Özer, Kurtuluş Savaşında Gönen, s.104

⁴³ A.e. s.104-105

⁴⁴ Küpeli, Gönen'de Millî Mücadele Yıllarındaki Faaliyetler, s. 17

⁴⁵ A.y.

sabah 10'da çatışmalar başlayıp akşam 8'e kadar devam etmiştir.⁴⁶ 6 Eylül Çarşamba günü Gönen Çayı kenarında bulunan Yunan garnizonunun ve ardından Sarıköy ve Elbislik'teki Yunan garnizonlarını ele geçirilmesiyle Gönen'deki Yunan işgali sona ermiştir.⁴⁷

1.2. Osmanlı Döneminde Nüfus Sayımları

1.2.1. Klasik Dönem Tahrirleri

Nüfus, Arapça bir kelime olup “nefs” kökünden gelmektedir. “Nefis; ruh, can, hayat” anlamlarına gelmekte olup belli bir coğrafyada yaşayan insanları ifade etmektedir.⁴⁸

Devletler sosyo-ekonomik açıdan gücü temsil eden nüfuslarını tespit etmeyi ve bu doğrultuda planlamalar yapmayı önemsemişlerdir. Eski çağlardan beri ülkeler nüfuslarını ve nüfus hareketlerini (doğum, ölüm, göç vs.) daha çok askerlik ve vergi amacıyla belirlemeye çalışmışlardır. Geçmişten günümüze kadar nüfusun nitelik ve nicelik olarak bilinmesi, devletlerin merkezileşme hamlelerinde önemli bir adım olmakla birlikte eğitim, sağlık gibi kamu hizmetlerinin halka daha etkin ulaştırılması açısından önem arz etmektedir.⁴⁹

Tahrir, kelime olarak “yazma, kaleme alma, kaydetme, deftere geçirme”⁵⁰ anlamına gelmektedir. Terim olarak ise Osmanlı maliyesinde vergilerin ve vergi mükelleflerinin tespiti için çeşitli dönem ve yerlerde gerçekleştirilen sayımları ve bunların kaydedilmesi olarak tanımlanır.⁵¹

---

⁴⁶ A.y.

⁴⁷ Özer, Kurtuluş Savaşında Gönen, s.137

⁴⁸ Nebi Bozkurt, “Nüfus” DİA, C. 33, s.293

⁴⁹ Adnan Çimen, “Sayım Düzeni ve Teşkilatlanma açısından Osmanlı'da Nüfus Hizmetleri” Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 14/3, 2012, s.185

⁵⁰ Şemsettin Sami, A.e, s.383

⁵¹ Mehmet Öz, “Tahrir” DİA, C. 39, İstanbul 2010, s.383

İslam dünyasında ilk sayım Hz. Peygamber zamanında askeri amaçla yapılmıştır.⁵² Türk-İslam devletlerinde de nüfus ve arazi sayımları yapılmış; Osmanlı Devleti, Anadolu Selçuklu'dan aldığı tahrir usullerini geliştirerek uygulamıştır.⁵³

Tahrirler; bir yer yeni fethedildiğinde, padişah değişikliği olduğunda, vergi miktarlarında değişiklik olduğunda veya devletin belirlediği aralıklarda olmak kaydıyla tımar sisteminin uygulandığı yerlerde yapılmıştır. Tahrir kayıtlarında amaç; kişilerin ikamet ettiği yeri, mallarını, arazilerini, ürünlerini, işlerini kaydedip tımar sahipleri ile reaya arasındaki ilişkinin de mahiyetinin bilinmesidir. Bu kayıtların tutulduğu defterlere “tahrir defteri” denir. Yeni yapılan tahririn kayıtlarının yazıldığı deftere “defter-i cedid”, bir öncekine “defter-i atik”, daha öncekine ise “defter-i köhne” denir.⁵⁴

Tahrirler iki aşamada yapılır: İlk olarak hane, kişi, arazi, ürün sayımı yapılır ve bu kayıtlar mufassal (ayrıntılı defter) defterlerine kaydedilir. İkinci aşamada ise devlete verilecek verginin hazine ve tımar sahipleri arasında nasıl taksim edileceği belirlenir. Bunların yazıldığı deftere de icmal (özet defteri) denir.⁵⁵

XVI. yy'ın sonlarına doğru başlayan Celali isyanları neticesinde tımar sistemi eski önemini kaybetmiş ve bunun neticesinde tahrir kayıtlarında da bozulmalar meydana gelmiştir. Bu tarihten sonra tahrir kayıtlarının yerini avarız ve cizye defterleri almıştır. Gayrimüslim ve Müslümanlardan hane başına alınan avarız başlangıçta olağanüstü durumlarda alınırken XVII. yy'ın başından itibaren sürekli hale getirilerek birkaç haneyi kapsayan avarız hanesi sistemine geçilmiştir.⁵⁶

Cizye, kelime olarak ceza mastarından türemiştir ve “kâfi gelmek, karşılığını vermek, ödemek” anlamında olup Osmanlılarda gayrimüslimlerden askerlik

---

⁵² M. Tayyib Okiç, “İslamiyette İlk Nüfus Sayımı” İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.7, Ankara 1960, s.11-20

⁵³ Zübeyde Güneş Yağcı ; Serdar Genç, H(1256/M.1840-41)Tarihli Balıkesir Nüfus Defteri(Değerlendirme ve transkripsiyon), Balıkesir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları, no:9, Bursa 2013, s.24

⁵⁴ Mehmet Öz, a.e., s. 426

⁵⁵ Ahmet Tabakoğlu, “Türkiye İktisat Tarihi”, İstanbul, 2018, s.272-273

⁵⁶ Halil Sahillioğlu, “Avarız”, DİA, C.4, s.9

hizmetinden muaf tutulmaları karşılığında can ve mal güvenliklerini tesis etmek amacıyla alınan bir vergidir.⁵⁷

Tahrir geleneğinin bir devamı olan avarız ve cizye Osmanlı Devleti'nde birer vergi çeşididir ve kaydedildiği defterler Osmanlı maliye bürokrasisinde mevcut olan kalemler tarafından üretilmiştir. Tam olarak nüfus sayımlarını karşılamasa bile mevcut olan bilgiler değerlendirildiğinde henüz modern nüfus sayımlarının yapılmadığı dönemlerde nüfusa ait çok sayıda veriye ulaşılabilmektedir.⁵⁸ XIX. yüzyılda Avarız ve Cizye Defterlerinin yerini Temettuat Defterleri, Salnameler ve Nüfus Sayım Defterleri almıştır.⁵⁹

1.2.2. XIX. Yüzyıl Nüfus Sayımları

Osmanlı Devleti'nde klasik dönemde yapılan tahrirlerin önemini kaybetmesinin ardından II. Mahmut Dönemi'nde (1808-1839) modern anlamda ilk nüfus sayımı yapılmıştır. 1830-1831 yıllarında gerçekleştirilen sayımın başlıca iki amacı vardır: Bunlardan biri 1826 yılında kaldırılan Yeniçeri Ocağı'nın yerine kurulan Asakir-i Mansure-i Muhammediye ordusuna alınabilecek asker sayısını belirlemek, diğeri de gayrimüslim halktan alınan cizye miktarlarını yeniden tespit ederek düzenlemektir. Bu sayımın bir başka amacı da 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra Rusların Osmanlı nüfusu hakkında ortaya attığı asılsız iddialara cevap vermek olarak gösterilse de sadece erkek nüfusun sayılmış olması bu iddiayı geçersiz kılmaktadır.⁶⁰ 1828-1829 yıllarında planlanan ilk nüfus sayımı Osmanlı-Rus Savaşı'nın başlamasıyla yarım kalmış, 1829 yılında savaşın bitiminin ardından çalışmalara tekrar başlanmıştır.⁶¹

1830-1831 yıllarında bir komisyon kurulmak suretiyle sayım kararı alınmıştır. Bu komisyon, sayımın usulünü ve yöntemini belirlemek amacıyla yönetmelikler çıkarmıştır. Sayımın yapılması ve değerlendirilmesi amacı ile Ceride Nezareti

⁵⁷ Mehmet Erkal, "Cizye", DİA, C.8, S.108

⁵⁸ Oktay Özel, "Osmanlı Demografi Tarihi Açısından Avarız ve Cizye Defterleri", Osmanlı Devletinde Bilgi ve İstatistik, Ankara 2001, s.35

⁵⁹ Mehmet Güneş, (3537) Kırşehir Nüfus Defteri 1841, Ankara 2015, Berikan Yay.,s.2

⁶⁰ Çimen, Sayım Kayıt Düzeni ve Teşkilatlanma Açısından Osmanlı'da Nüfus Hizmetleri, s.194

⁶¹ A.y

kurulmuştur. Mehmet Seyit Efendi 500 kuruş⁶² maaşla Ceride Nazırı olarak atanmıştır. Eyaletlerde ve sancaklarda Ceride Nezareti'ne bağlı defter nazırlıkları kurulmuştur. Defter Nazırlığı'nın başkanlığında kâtiplerden ve memurlardan oluşan bu kurum bir nevi bugünkü nüfus müdürlüklerinin görevini yapmaktadır. Sayımı yapacak memurların daha çok din görevlilerinden seçilmesine karar verilmiştir. Bunda da amaç sayımın dine aykırı bir durum olmadığını halka göstererek herhangi bir direnişle karşılaşmamaktır. Bu memurların maaşı önce ödenip sonra halktan vergi olarak toplanmaktadır. Defter Nazırı'nın görevi doğan, ölen, başka yere giden veya başka yerlerden gelenleri günü gününe yazmaktır. Ayrıca düzensiz göçü ve asayişli sağlamak için uygulanan, halkın bir yerden bir yere giderken almak zorunda olduğu izin belgesi olan mürur tezkeresini vermek de nazırın görevidir.⁶³

Sayımlar din esas alınarak yapılmıştır. Sancak, kaza, nahiye ve çiftliklerde halk İslam ve Reaya olarak ayrılmıştır. Kıptiler İslam veya reaya olmalarına bakılmaksızın Kıpti taifesi olarak ayrı yazılmıştır. Yahudi ve fellahlar için de bu usul benimsenmiştir.⁶⁴ Gayrimüslim halk ırk, din, dil bakımından ayrılmamış; sadece reaya olarak kaydedilmiştir.⁶⁵

Defter Nazırlıklarının nüfus sayımlarını yaptıktan sonra tebaanın doğum, ölüm, göç gibi durumlarını yazmak suretiyle yoklamalar yaparak bunları belirli aralıklarla merkeze iletmesi uygun görülmüştür. Bu aralıklar başlangıçta 3 ay iken daha sonra 6 ay olarak düzenlenmiştir. Bu vesile ile nüfus yoklama defterleri oluşturulmuştur.⁶⁶ Bu yoklama defterlerinin ilk sayfasında defterin tutulma amacı metin olarak belirtilir, sonra mahalle veya kazaların adı başlık olarak verilerek altlarına üçgen öbekler şeklinde kayıtlar tutulur. Kişilerin isimleri, lakapları, yaşları, eşkâlleri, varsa engel durumları, askerlik durumları, meslekleri, doğum, ölüm, göç, askere gitme

---

⁶² Bu rakam Cevdet Küçük, "Ceride Nezareti", DİA, C.7, s.409'da ve Mustafa Mesut Özekmekçi, Ceride Odası 1830-1850, Tarih ve Gelecek Dergisi, Eylül 2020, C.6, S.3, s. 1014 'te 7500 kuruş olarak verilir. Ayrıca Küçük Nazırın adını Mehmet Said Efendi, Özekmekçi Said Efendi olarak verir. Ayrıca Küçük Mehmet Said Efendi'nin Bab-ı Defteri Mektupçusu olduğunu belirtir.

⁶³ Musa Çadırcı, 1830 Genel Sayımına Göre Ankara Şehir Merkezi Nüfusu, İstanbul 1980, Osmanlı Araştırmaları 1, Ed. by. Halil İnalcık, Nejat Göğünç, Healt W.Lowry, s.111

⁶⁴ Enver Ziya Karal, İlk Nüfus Sayımı 1831, DİE, Ankara 1997, s.17

⁶⁵ A.e., s.21

⁶⁶ Mehmet Güneş, Osmanlı Dönem Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili, Gazi Akademik Bakış Dergisi, Ankara 2014 Kış, C.8, S.15, s.227

durumları⁶⁷, eğer gayrimüslim ise cizye durumları da kaydedilirdi.⁶⁸ Nüfus defterlerinin ilk sayfasında mahalle ve köylerin ayrı ayrı toplam nüfusu verilir daha sonra mahalle veya köy adı başlık olarak verilerek kişilerin kayıtlarına geçilmiştir. Nüfus yoklama defterlerindeki şahısların doğum, ölüm göç gibi durumları daha sonra nüfus defterlerine de işlenmiştir.⁶⁹

1830-1831 nüfus sayımından beklenen netice alınamayınca 1844 yılında yeni kurulan Redif-i Asakir-i Mansure'ye asker temini için yeni bir sayım yapılmıştır. Devam eden yıllarda 1852, 1856, 1858, 1866, 1870 yıllarında da sayımlar yapılmıştır. 1903-1906 yıllarını kapsayan sayımın ardından Osmanlı Devleti'nin son sayımı 1914'te yapılmıştır.⁷⁰

1.3. Gönen Kazası Nüfus ve Yoklama Defterleri ile 1422, 1375 Numaralı Defterler

1.3.1. Gönen Kazası Nüfus ve Yoklama Defterleri

Osmanlı Devleti idari yapılanmasına göre Gönen Hüdavendigâr Vilayeti Karesi Sancağı'na bağlı bir kaza merkezidir. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi Nüfus Defterleri (NFS. d) fonunda Hüdavendigâr Vilayeti Karesi Sancağı'na bağlı Gönen Kazasına ait 17 icmal, 5 mufassal nüfus defteri ile 62 nüfus yoklama defteri mevcuttur. Bizim çalışmamıza konu olan 1422 numaralı Müslim Nüfus Defteri ile 1375 numaralı Reaya Nüfus Defteri'dir. Gönen kazasında gayrimüslim nüfus da bulunduğu için kazanın bütünü görmek amacıyla iki defterden de faydalanılmıştır.

1.3.1.1. 1422 Müslim Nüfus Defteri ile 1375 Reaya Nüfus Defteri

Devlet Arşivleri Başkanlığı Nüfus Defterleri Fonu'nda NFS.d koduyla kaydolunan 1422 numaralı Gönen Müslim Nüfus Defteri 29.12.1247 tarihli olup ciltsiz, ebrusuz, 22.5 x 57 cm ebatında ve 96 sayfadan oluşmaktadır. Defterin 4 ile 17. sayfaları arası eksiktir. Eksik olan kısımda yukarı mahallenin tamamı ve Kurşunlu Mahallesi'nin ilk 10 hanesinin bulunduğu tespit edilmiştir.

---

⁶⁷ BOA.NFS.d no. 15493

⁶⁸ BOA.NFS.d .no15497

⁶⁹ BOA.NFS.d.no.1422

⁷⁰ Çimen, Sayım Kayıt Düzeni ve Teşkilatlanma Açısından Osmanlı'da Nüfus Hizmetleri, s.196-197-198

Defterde 6 mahalle, 22 köy ve 1 çiftlik olmak üzere toplam 29 yerleşim yerinin kaydı bulunmaktadır. Köy olarak ifade edilen Sarıköy'ün 4 mahallesi vardır.

Gönen'de mevcut olan Kıpti taifesinin Yanık Mahallesi dâhilinde, Sarıköy'de mevcut olan Kıpti taifesinin ise Aşağı Mahalle sınırları içinde olduğu görülmektedir. Ayrıca Müslüman perakendelere ait kayıtlar bulunmaktadır. Bu perakendelerin bir kısmı mahalle ve köy belirtilerek (Kurşunlu Mahallesi perakendesi, Çarşı Mahallesi perakendesi gibi) kaydedilmiş olup bir kısmı ise herhangi bir mahalleye köye dâhil edilmeden kaydedilmiştir. Yer belirtilerek verilenler şunlardır: Kurşunlu Mahallesi, Çarşı Mahallesi, Akçaalı Mahallesi, Dunkuş Çiftliği, Kavak, Alâmeddin, Köteyli, Yortan, Tuzakçı, Bayramiç köyleridir.

Reaya nüfus kayıtlarını içeren ve çalışmamızı destekleyen ikinci defter ise Devlet Arşivleri Başkanlığı Nüfus Defterleri Fonu'nda NFS.d koduyla kaydolunan 1375 numaralı Reaya Nüfus Defteridir. 29.12.1247 tarihli olup ciltli, ebrusuz ve 23 x 62,5 cm ebatındadır. Toplam 146 sayfa olup Hüdavendigar Eyaleti, Hüdavendigar Sancağı, Soma, Kırkağaç, Aydıncık (İdincik), Gönen ve Kirmasti kazalarının reaya nüfus kayıtlarını içermektedir. Defterin 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103'üncü sayfaları Gönen reaya kayıtlarını ihtiva etmektedir. Defterde Gönen kazasında reaya nüfus bulunan 3 mahalle ve 3 köyün kayıtları bulunmaktadır. Yanık Mahallesi'nde sadece bir hane ve bir erkek nüfus bulunmaktadır. Reaya perakendelere ait kayıtlar ise yine Müslüman perakendelerde olduğu gibi bazılarında mahalle ve köy belirtilerek (sarıköy perakendeleri gibi) gösterilmiş, bazılarında ise yer belirtilmemiştir. Yer belirtilere verilenler Kurşunlu Mahallesi ile Körpeağaç, Sarı ve Yortan köyleridir.

Her iki defterde de mahalle ve köy adları yazılıp kayıtlar bu başlıkların altlarına yazılmıştır. Kıpti taifesi veya perakende varsa mahalle ve köyün altında ayrı bir başlıkla "mahalle-i mezburede bulunan Kıpti taifesi" veya "karye-i mezburede bulunan perakendeler" şeklinde başlık açılmıştır. Defterlerin en sonunda "Kaza-i mezburede bulunan perakendeler" başlığı altında kazanın herhangi bir mahalle ve köyünü işaret etmeden genel olarak kazada bulunan perakendeler kaydedilmiştir.

Defterlerde yalnızca erkekler kaydedilmiş olup yaş sınırı gözetilmemiştir. Kişilerin adı, lakabı, baba adı, eşkâlleri (boy, sakal, bıyık gibi), yaşları, meslekleri, askerlik durumları; reaya ise cizye türleri, gidip geldikleri yerler tarihleri ile birlikte kaydedilmiştir. Kayıtlar, hane numarası ve hane içi numarası verilerek düzenli bir şekilde tutulmuştur. Hane ve hane içi numaralar kırmızı kalemle yazılmıştır. Haneler için ‘menzil’ ifadesi kullanılmıştır. Hanenin birinci numarasına genellikle hane reisi kaydedilmiş, sonra gelen “oğlu”, “kardeşi”, “babası”, “eniştesi”, “damadı”, “kayını” gibi akrabalık özellikleri belirtilerek yazılmıştır. Birden fazla olması durumunda “diğer oğlu”, “diğer kardeşi” gibi ifadeler kullanılmıştır. Öz ve üvey oğlu olması durumunda “sülbi oğlu”, “üvey oğlu” tabirleri kullanılmıştır.

Kişilerin adları baba adı ile birlikte verilmiştir. Müslümanlarda çoğunlukla oğlu anlamına gelen “bin”, reayada ise “veled” tabiri kullanılmıştır. “Hasan bin Hüseyin” Hüseyin’in oğlu Hasan ve “Dimitri veled Kostandi” Kostandi’nin oğlu Dimitri gibi. Yine üveylik olduğu durumlarda “üvey oğlu”, “üvey babası” veya hem öz oğlu hem üvey oğlu varsa öz anlamına gelen sülbi tabiri kullanılmıştır.

Kişilerin yaşları “sin” tabiri belirtilmiştir. Kişilerin yaş gruplarını ifade eden sagir, şab-ı emred, mürahık ve ter bıyıklı ifadeleri kullanılmıştır. 12 yaşa kadar sagir, 13-14 yaş aralığı mürahık, 15-20 yaş aralığı şab-ı emred ve 20-25 yaş aralığı ter bıyıklı olarak belirtilmiştir. Sagir ve mürahıklarda eşkâl (boy, sakal, bıyık gibi) belirtilmemiştir. Şab-ı emredlerde ve ter bıyıklılarda sadece boy tanımı yapılmıştır.

Müslümanlar için yeni doğanlarda “tevellüd”, ölenlerde “fevt” tabiri kullanılmıştır. Gayrimüslimler için yeni doğanlarda “tevellüd”, ölenlerde ise “mord” tabiri kullanılmıştır.⁷¹ Gidenler için “reft”, gelenler için “amede” tabirleri ile olayın gerçekleştiği tarihle birlikte kırmızıyla yazılmıştır. Gidenlerin tezkereli veya tezkeresiz gittiği, tezkeresiz ise “fırar” olarak kaydedilmiştir. Ayrıca gidenlerin bazı kayıtlarda gittiği yer ve gitme sebebi belirtilirken bazılarında belirtilmemiştir.⁷² Aynı haneden olanların benzer özellikleri (fevt, reft gibi) tekrar yazılmayıp “bu dahi” ifadesi kullanılmıştır. Engel durumu olanlar için “ama” (görme engeli olanlar),

⁷¹ Reaya nüfus yoklama defterlerinde yeni doğanlar için “zuhur”, ölenler için ise “helak” tabiri kullanılmıştır.

⁷² Gitme sebebi ve gitme nedeni belirtilmeyenlerin kayıtları yoklama defterleri ile karşılaştırılarak çalışmaya dahil edilmiştir.

“yekçeşm” (tek gözlü), “alil, topal, sağır, dilsiz, meczup, amelmande” tabirleri kullanılmıştır.

Nüfus sayımlarının yapılmasındaki temel amaçlardan biri II. Mahmut zamanında kurulan Asakir-i Mansure-i Muhammediye ordusuna alınabilecek potansiyel asker sayısını belirlemektir. Bu doğrultuda sayım memurları tarafından kişilerin askerlik için hangi durumda olduğu belirtilmiştir. Askerde olanlar “Asakir-i Mansurede”, “Asakirde” veya “Mansurede” gibi tabirlerle belirlenmiş, askere gidecek yaşta olanlara kırmızı kalemle “mim” harfi yazılmıştır. Sakalı bıyığı çıkmamış olanlar “şab-ı emred” olarak kaydedilmiştir. Yaşı küçük olanların sağ üst köşesine “tûvana” ve tarih yazılmıştır. Bu kaydedilen çocuğun hangi tarihte tûvana (güçlü, kuvvetli) olup askere hazır hale geleceğini göstermektedir. Nüfus defterlerinde askerlik için yaşı geçenleri ifade eden “müsin” ibaresine 1422 numaralı Müslim Nüfus Defteri’nde rastlanmamıştır.

Nüfus sayımlarının başka bir amacı da reayaya mensup vergi mükelleflerinin belirlenmesidir. 1375 numaralı Reaya Nüfus Defteri’nde her şahsın hangi cizye türünü vereceği kırmızı kalemle yazılmıştır. “Ednâ”, “evsât”, “âlâ” olarak ifade edilen cizye türlerinden kişilerin gelirlerinin artıp azalmasına bağlı olarak değişiklikler olmuştur. Örneğin evsât türü cizye veren bir kişinin gelirinin artmasıyla âlâya geçtiği görülmüştür. O zaman böyle olan durumları belirtmek için “evsât âlâya layık” veya evsât olarak kaydedilen bir kişinin ileriki yıllarda yapılan yoklamalarda cizye türü değişirse yoklama ifadesi ve tarih de yazılarak yeni belirlenen cizye türü kaydedilmiştir.

1422 numaralı Müslim Nüfus Defteri’nde mahalle ve köyün ilk hanesine genellikle muhtarlar kaydedilmiş, onu takiben imamlar kaydedilmiştir. Mahalle ve köylerde sadece bir muhtar adı bulunup bazı mahalle ve köylerde muhtar adı geçmemektedir. Kurşunlu, Yanık ve Akçaali Mahallelerinde, Sarıköy Kahve Mahallesi, Kavak, Köteyli, Yortan ve Muratlar köylerinde de muhtar adına rastlanmamıştır.

Çalışmadaki tablolarda ve değerlendirmelerde mahalle ve köylerin orijinal sırası esas alınmıştır. Ancak bazı değerlendirmelerde rakamsal değerlerin daha iyi

anlaşılabilmesi için çoktan aza sıralanmıştır. Okunamayan bazı yerlerde nüfus yoklama defterine müracaat edilerek çalışma desteklenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. GÖNEN MAHALLE VE KÖYLERİNDEKİ MÜSLÜMAN NÜFUS

2.1. İdari Yapı

2.1.1. Mahalle ve Köyler

H.1247(M.1831) yılına ait 1422 numaralı Müslim Nüfus Defteri'ne göre Gönen'de 6 mahalle, 22 köy ve 1 çiftlik bulunmaktadır.

Mahalleler defterdeki sırasına göre Yukarı¹, Kurşunlu, Rüstem, Çarşı, Yanık ve Akçaali Mahallesi'dir. Defterin ilk sayfası mevcut olup 4 ve 17. sayfaları arası yoktur. Bundan dolayı Yukarı Mahalle'nin tamamı ve Kurşunlu Mahallesi'nin ilk on hanesine ait veriye nüfus defterlerinden ulaşılamamıştır. Yukarı Mahalle'nin ve Kurşunlu Mahallesi'nin eksik olan kayıtlarına yoklama defterlerine müracaat ederek tamamlanmıştır. Yanık Mahallesi'nde Kipti nüfus bulunmaktadır.

Gönen'in Sarıköy, Gaibler, Körpeağaç, Kavak, Alâmeddin, Köteyli, Yortan, Keçeler, Tuzakçı, Kalfa, Ayvacık, Babayaka, Çınarpınar, Bayramiç, Akçapınar, Hacıvelioba, Muratlar, Kum, Koraş ve Karasu, Elbislik ve Paşacıftlığı olmak üzere 22 köyü bulunmaktadır. Elbislik ve Paşacıftlığı gayrimüslim köyleridir. Sarıköy'ün Kahve Mahallesi, Fındıklı Mahallesi, Orta Mahallesi ve Aşağı Mahallesi olmak üzere 4 mahallesi vardır. Aşağı Mahalle'de Kipti tairesi bulunmaktadır, Dunkuş Çiftliği adında bir de çiftlik mevcuttur.

---

¹ H.1255 tarihli NFS.d. 15502 numaralı Müslim nüfus yoklama defterinden itibaren Yukarı Mahalle'nin adına rastlanmamaktadır. Bunun yerine Malkoç Mahallesi yer almaktadır. Yukarı Mahalle ile Malkoç Mahallesinin isimleri ve lakapları karşılaştırıldığında ikisinin de benzer isimler bulunduğundan aynı mahalle oldukları tespit edilmiştir. BOA.HAT. 1605. numaralı H.1253 tarihli Şeyh Halil Camii hatibinin vefatıyla yeni hatip atanmasına dair belgede mahalle adı Malkoç olarak geçmektedir. Tacettin Akkuş'un Gönen ve Köyleri adlı kitabında M. 1487 -1905 yılları arasında Gönen'in mahalleleri bahsinde Malkoç Mahallesi bulunmakta olup Yukarı Mahalle adına rastlanmamıştır. Resmi olarak adının Malkoç, halk arasında Yukarı olduğu ihtimali değerlendirildiğinde Nüfus Defterlerinin de resmi belge olması dolayısıyla burada da resmi adın kullanılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bir dönem aralığında Malkoç Mahallesinin Yukarı Mahalle olarak kullanıldığı düşünüldüğünde H.1253 tarihi Nüfus Defterlerinde Yukarı Mahalle, Hatt-ı Hümayunda Malkoç Mahallesi olarak geçmesi bu ihtimali de zayıflatmaktadır.

2.1.2. Muhtarlar

Osmanlı idari yapısında devlet ile halk arasında en temelde irtibatı tesis eden muhtarlık teşkilatıdır. İlk defa II. Mahmut Dönemi'nde 1829 yılında İstanbul'da kurulmuştur. İstanbul dışında ise ilk defa 1833 yılında Kastamonu'da kurulan muhtarlık teşkilatı yine aynı yıl Anadolu ve Rumeli'de tatbiki sağlanmıştır.²

Her mahallede sevilen ve yetenekli iki kişi muhtar-ı evvel ve muhtar-ı sani olarak oy çokluğu ile seçilir. İmam muhtara, muhtarlar da mahalle halkına kefil olur. Muhtar seçilenlerin adları kadı tarafından Şeriye Sicillerine kaydedilip Defter Nazırı'na ve oradan da Ceride Nezareti'ne gönderilir. Darphanede hazırlanan mühürler muhtarlara gönderilir. Muhtarların görevi asayiş sağlamaktır, mahalle ve köyde doğanları, ölenleri, başka yerlere göç edenleri veya mahalleye gelenleri kaydetmek, vergilerin tespiti ve toplanmasıdır.³

Gönen kazasına ait 1422 numaralı defterde muhtar-ı evvel ve muhtar-ı sani olarak iki muhtara rastlanmamaktadır. Sadece bir muhtardan hatta bazı mahalle ve köylerde muhtar adına da rastlanmamaktadır. Muhtarlık teşkilatının kurulmasından önce bu görevi imamların yaptığını esas alarak⁴ henüz muhtarlık teşkilatının bu mahalle ve köylerde kurulmadığı düşünülmektedir. Muhtar kaydı bulunmayan köylerde imam kaydının bulunması bu ihtimali güçlendirmektedir.

Reaya mahalleleri ve köyleri ise eskiden olduğu gibi Kocabaşılar tarafından idare edilmiştir. Muhtar veya Kâhya seçilmemiştir.⁵ Ancak reaya nüfusa sahip mahalle ve köylerde de Kocabaşı tabirine rastlanmamıştır.

---

² Musa Çadırcı, "Türkiye'de Muhtarlık Teşkilatının Kurulması Üzerine Bir İnceleme", Belleten, Ankara TTK. Yay., 2009 s.409

³ A.e , s.412-413-414

⁴ A.e, s.411

⁵A.e, s.414

2.1.2.1. Mahalle Muhtarları

Tablo 2.1: Gönen Mahalle Muhtarları

Sıra No	Mahallelerin Adları	Muhtarın Adı	Yaşı	Eşkâli
1	Yukarı	Hacı Ali Efendi ⁶	-	-
2	Kurşunlu	-	-	-
3	Rüstem	El hac Yusuf oğlu İbrahim	47	Orta boylu Kumral sakallı
4	Çarşı	Burhanoglu Hasan bin İsmail	48	Uzun boylu Sarı sakallı
5	Yanık	-	-	-
6	Akçaali	-	-	-

Tablo 2.1’ de Gönen mahallelerinde bulunan muhtarlarının isim, yaş ve eşkâlleri verilmiştir. Ancak Kurşunlu, Yanık ve Akçaali mahallelerinin muhtarları ve onlara ait bilgilere ulaşılamamıştır. Muhtarlık teşkilatının yeni kurulmuş olmasından dolayı her mahallede henüz teşkilatın tesis edilememiş olduğu düşünülmektedir.

2.1.2.2. Köy Muhtarları

Tablo 2.2’deki bilgiler dâhilinde Sarıköy’ün Kahve Mahallesi ile Kavak, Köteyli, Yortan, Çınarpınar ve Muratlar Köylerinin muhtarları ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemiştir. Bunların dışında Sarıköy’ün üç mahallesi ve on dört köyün muhtarları ile bunların yaş ve eşkâlleri belirtilmiştir. Mevcut olan muhtarların yaş ortalaması 44,7 dir. Muhtarlarda en çok kullanılan ad Mustafa ve Mehmet’tir. Muhtarların iki kişide Ağa, üç kişide Hacı unvanını kullanılması o çevrede hatırı sayılır kişiler arasından seçildiğini düşündürmektedir.

---

⁶ BOA. NFS.d.no. 15490

Tablo 2.2: Gönen Köy Muhtarları

Sıra No	Köylerin Adları	Muhtarın Adı	Yaşı	Eşkâli
1	Sarıköy (Kahve Mahallesi)	-	-	-
2	Sarıköy (Fındıklı Mahallesi)	Ali Ağa bin Hasan	50	Uzun boylu Sarı sakallı
3	Sarıköy (Orta Mahallesi)	Bostancıoğlu Emin bin Hasan	65	Uzun boylu Kır sakallı
4	Sarıköy (Aşağı Mahallesi)	Kadıoğlu İbrahim bin Mehmet	65	Uzun boylu Kır sakallı
5	Gaibler Köyü	Memişoğlu Hüseyin bin Yakup	35	Uzun boylu Kumral sakallı
6	Körpeağaç Köyü	İbrahim Ağa bin İsmail	65	Uzun boylu Kır sakallı
7	Kavak Köyü	-	-	-
8	Alâmeddin Köyü	Süleyman bin Halil	45	Uzun boylu Kır sakallı
9	Köteyli Köyü	-	-	-
10	Yortan Köyü	-	-	-
11	Keçeler Köyü	Çakıroğlu Abdurrahman bin İsmail	38	Uzun boylu Kara sakallı
12	Tuzakçı Köyü	Hacıoğlu Mustafa bin Mustafa	48	Uzun boylu Kara sakallı
13	Kalfa Köyü	Hacı İbrahim oğlu Mehmet	42	Uzun boylu Kumral sakallı
14	Ayvacık Köyü	Karakaşoğlu Mustafa	45	Uzun boylu Kara sakallı
15	Babayaka Köyü	Hasan bin Süleyman	-	Uzun boylu Kır sakallı
16	Çınarpınar Köyü	-	-	-
17	Bayramiç Köyü	Kadri Ağaoğlu Mehmet	45	Uzun boylu Kara sakallı
18	Akçapınar Köyü	Sekud(?)oğlu İsmail bin Halil	65	Orta boylu Kır sakallı
19	Hacıveli oba Köyü	Keloğlu Hüseyin bin Mustafa	60	Uzun boylu Kır sakallı
20	Muratlar Köyü	-	-	-
21	Kum Köyü	Hacı Alioğlu Mehmet bin Hacı İbrahim	58	Orta boylu Kara sakallı
22	Koraş Köyü	Seferoğlu Yusuf bin Hasan	35	Uzun boylu Kara sakallı
23	Karasu Köyü	Kavlakoğlu Mustafa	-	-

2.2. Sosyo-Kültürel Yapı

2.2.1. Aile Adları

Soyadı kanunundan evvel Anadolu’da her aile lakapları ile anılır ve tanınır. Bu lakapları sadece çekirdek aile değil akrabalık bağı ile bağlı olan sülâlenin tamamı kullanır. Soyadı kanunu ile birlikte soyadları alınırken bu lakaplar bazıları tarafından ya aynen ya da bazı değişiklikler yapılarak alınmıştır.⁷

2.2.1.1. Mahallelerdeki Aile Adları

Tablo 2.3: Gönen Mahallelerindeki Aile Adları

Sıra no	Mahallelerin Adları	Aile Adları
1	Yukarı ⁸	Keçelerli Kara Ahmet, Topal Kasap, Kalelioğlu, Koç Ali, Zebunoğlu(?), Gemcioğlu, Kalaycı Mehmet, Eymancı(?) Ahmet, İnce Mehmet, Bezci Osman, Bostancioğlu, Çalışlioğlu, Topal Abdioğlu, Batakoğlu, Durukoğlu, Tuzcuoğlu, Kalaycı Osman, Daneci İsmail, İmamoğlu, Kahvecioğlu, Kılıçoğlu, Ovalıoğlu, Bayramiçli Küçük Ali, Kumkaraoğlu, Bağçevanoğlu, Kenaroğlu(?), Molla Mehmetoğlu, Osman Pehlivan, Ali Soytarı(?), Bayramiçlioğlu, Mihaliçlioğlu, Çobanoğlu, Hacımemişoğlu, Yalamaoğlu, Tepeköylü, Kaçikoğlu, Acemoğlu, Cüceoğlu, Osmanbeşoğlu, Tuzcuoğlu, Papuoğlu(?), Molla Alioğlu, Kethüdaoğlu, Kızaklı Hasan, Arap İdris, Ömeroğlu, Zeybek İbrahim, Kaçikoğlu, Çakıroğlu, Karabodanoğlu, Kalaycioğlu, Kolukısaoğlu, Kocioğlu(?), Kalelioğlu, Hacıoğlu, Efeoğlu, Kazıklı Hüseyin(?), Tiryakioğlu, Pusuralıoğlu(?), Dervişoğlu, Pehlivanoğlu, Bekaroğlu, Batakoğlu, Hacımollaoğlu, Burzioğlu(?), Kocabaşoğlu, Mehmet Bektaş, Kavşakoğlu, Murad Ahmet, Küçümen Ahmet, Bakkaloğlu, Erdeklioğlu, Oruçoğlu, Memuka(?), Sarı Hasan, Molla Mehmetoğlu, Emir Ağanın Halil, Tocioğlu(?), Muratlarlı Ali, Hacı Musaoğlu, Kocagözoğlu, Bekiroğlu, Kuru Osman, Mıytab Mehmet, Yusufioğlu, Emiroğlu, Karakızıkoğlu, Hacı Abdioğlu, Çalışlioğlu, Kahvecioğlu, Beşlioğlu, Fareoğlu(?), Kara İbrahimioğlu, Hacı Abdioğlu, Karamanlıoğlu, Evliya Mehmet, Durukoğlu, Memişoğlu,
2	Kurşunlu	Tanneoğlu, Hacıkırhoğlu, Dale(?) Evranoğlu, Yetimoğlu, Emeksizioğlu, Karakaş, Tuzcuoğlu, Edinciklioğlu, Satırlıoğlu, Evliyaoğlu, Arıkoğlu, Hacı Abdioğlu, Kocabaş, Taliboğlu, Çatalbaşoğlu, Hacı Abdullahoğlu, Hacı Ahmetoğlu, Küçük Mehmetoğlu, Celeboğlu, Hacı Abdioğlu, Gemalmaz, Çorumluoğlu, Nalbendoğlu, Hacı Alioğlu, Kabasakaloğlu, Tellakoğlu, Buruk(?)oğlu, Beyazu, Mankıroğlu, Kırlioğlu, Abdioğlu, Kara Hüseyinoğlu, Dağlı Alioğlu, Duhancı, Hutunluoğlu(?), Tudioğlu(?), Deli Hasanoğlu, Kafadarıoğlu, Munamaklıoğlu, Konyalıoğlu, Kaldırımçı Osman, Sakallıoğlu, Kavşukoğlu, Hacıduralıoğlu, Taşcıoğlu, Çuruşoğlu,

⁷ Mehmet, İpşirli, DİA, Ankara 2003, cilt 27, s.67.

⁸ BOA. NFS.d.no. 15490, 15491, 15492, 15493, 15494, 15495, 15496, 15500.

		Efeoğlu, Mühimoğlu(?)Kulaoğlu, Bıçakçioğlu, Yörükoğlu, Tiryakioğlu, Kavrikoğlu, Bektaş Memiş, Satırlıoğlu, Kocakuşakoğlu, Eskioğlu, Bayramıçlıoğlu, Müftioğlu, Kuşçuoğlu, Velaloğlu(?), Kazak Hasan, Muytaboğlu, Yabancı Süleymanoğlu, Gölgelioğlu, Kara Hasanoğlu, Purzioğlu(?) ⁹ , Alibaşoğlu ¹⁰ , Abdioğlu ¹¹ , Ankaravioğlu ¹² , Tahiroğlu ¹³
3	Rüstem	Elhac Yusufoglu, Didinlioğlu(?), İsmail Kahya, Hamal Mehmet, Lazoğlu, Berber Hasan, Kerimoğlu, Hacıbekiroğlu, Berberoğlu, Hacı Mehmetoğlu, Erdeklioğlu, Kürt Hüseyinoğlu, Karaköseoğlu, Sinnioğlu(?), Sağır Veli, Alaşehirlioğlu, Hacı Bekiroğlu, Emiroğlu, Çankıroğlu, Pars(?) Ahmet, Sarıköylü Ali, Kürtoğlu, Kahveci Süleyman, Hamamcıoğlu, Gürcioğlu, Dedeoğlu, Emir Ahmet, Dalyan Ali, Çiçekçioğlu, Aşık İsmail, Körpeağaçlı İsmail, Gedusluoğlu(?), İmamoğlu, Kanklioğlu(?), Topuzoğlu, Sarıköylü İbrahim, Kör Hasan, Küçük Memişoğlu, Lokmanoğlu, Köylü Mehmet, Asmakıvrıkoğlu, Kavınene(?), Kara Mehmet, Battal Ahmet, Deli Mehmet, Koca Emiroğlu, Arab Hüseyin, Emir Kasımoğlu, Çavuşoğlu, Balıoğlu, Karatakıoğlu, Delibaş AliAğa, Süleyman Beyoğlu, Kerimoğlu, Cüceoğlu, Batakioğlu, Eskici Yusuf, Sofioğlu, Mumcuoğlu, Kulak(kalak?)oğlu, Beşiklioğlu, Malikoğlu, Bakırlioğlu, Çir(?) Hasanoğlu, Yağcıoğlu, Hindioğlu, Babuccioğlu, Hacı Mehmetoğlu, Kanburoğlu, Kırlioğlu, Sarı Mustafa oğlu, Bostancıoğlu, Akçasevmezoglu, Mehaamah(?)oğlu
4	Çarşı	Burhanoglu, Hacı Ömeroğlu, Nasreddinoğlu, Hatiboğlu, Geduslu(?) Ahmet, Kahveci Ali, Kilidoğlu, Buçukoğlu, İmamyagcıoğlu, Sriköylüoğlu, Hacı Bekiroğlu, Kocabaşoğlu, Kocagözoğlu, Geredeli Mustafa, Karaköseoğlu, Evliyaoğlu, Hacıayvazoglu, Şehirlioğlu, Çizmelioglu, Kapuci Mehmet, Laz Mehmet, Taliboğlu, Muiytaboğlu, Tahiroğlu, Sarıköylü Halil, Sakallioğlu, Urfalioğlu, Saka Hasan, Alaiyeli Mahmut, Cunduroğlu(?), Tataroğlu, Topal Hüseyin, Berber Ahmet, Babucci Hüseyin, Bostancıoğlu, İbişoğlu, Menkuşoğlu(?), Terzi Halil, Bıçakçioğlu, Sarıköylü Ömer, Bekiroğlu, Halil Ağaoğlu, Emir Ağa, Cebecioğlu, Kaçakoğlu, Akçapınarlı Ali, Çavuşoğlu, Koca Hasan, Börekçioğlu, Burma Ahmet, Nalçacıoğlu, Buçukoğlu, Kadıoğlu, Gönenli Mustafa, Duhancı Mustafa, Hadık Alioğlu, Kahveci Musa, Emirkadıoğlu
5	Yanık	Çalıkoğlu, Emirdağlı Hüseyin, Talaklioğlu, Deydinlioğlu, Hacıayvazoglu, Çeşmeci Halil, Seyfioğlu, Kanburoğlu, Hayta Mehmet, Çeşmeci Ahmet, Kocabaş İsmail, Somalioğlu, Karaköseoğlu, Abidinoğlu, Haliloğlu, Helvacı Mehmet, Muiytaboğlu, Adalioğlu, Bayramoğlu, Börekçi Hasan, Kavşakoğlu, Arifoğlu, Evliyaoğlu, Kör Mehmetoğlu, İmamoğlu, Çavuşoğlu, Körpeağaçlı Hasan, Tiryakioğlu, Erdeklioğlu, Sünnetçi İsmail, Osmanoğlu, Keçelerlioğlu, Mamadoğlu, Mihaliçli Kurdoğlu, Kuluroğlu, Köleoğlu, Tiryakioğlu, Karaköseoğlu, Çorumluoğlu, Sancaktaroğlu, Deydinlioğlu

⁹ BOA. NFS.d. no. 15494

¹⁰ BOA. NFS.d. no. 15494

¹¹ BOA. NFS.d. no. 15495

¹² BOA. NFS.d. no. 15495

¹³ BOA. NFS.d. no. 15495

6	Akçaali	Çulhandan(?) Osman, Bostanoğlu, Sepetoğlu, Hacı Hüseyinoğlu, Hafız Emin, Lazoğlu, Helvacı Mehmet, Alaiyelioglu, Yüreklioğlu, Gedikoğlu, Berber Ali, Konyalıoğlu, Usta Abbas, Hacı Mehmetoğlu, Saidoğlu, Kalalıoğlu, Hacı İsmailoğlu, Haliloğlu, Bekiroğlu, Çalıkoğlu, Hacı Haliloğlu, Hacı Abdurrahman, Boşnakoğlu, Babucci Çakır, Nalbendoğlu, Oruçoğlu, Seferoğlu, Bigaşehirlioğlu, Kabak Mehmet, Deli Hasan, Deydinlioğlu, İmamoğlu, Yirik(?)oğlu, Akcanoğlu, Köstebekoğlu, Muhteroğlu, Deli Mehmetoğlu, Eyüboğlu, Teknecioğlu, Fişenkçioğlu, Çapkınoğlu, Hacıirioğlu, Hancı dikmesi(?), Muhtaroglu, Divane Ali, İmam Nurullahoğlu
7	Kıpti*	Çeribaşoğlu, Alicoğlu, Karabıçakoğlu, Emir Alioğlu, Hacı İbrahimoglu, Göçebe İbrahimoglu.

*Kıpti Mahallesi ayrı bir mahalle olmayıp Yanık Mahallesi dâhilindedir. Kıptilerin kullandığı aile adlarını göstermek için ayrı olarak gösterilmiştir.

2.2.1.2. Köylerdeki Aile Adları

Tablo 2.4: Gönen Köylerindeki Aile Adları

Sıra no	Köylerin Adı	Aile Adları
1	Sarıköy Kahve Mahallesi	Hacısağiroğlu, Kuşçubaşoğlu, Bölükbaşoğlu, Molla Hasanoğlu, Hamamcıoğlu, Vaşkıoğlu (?), Hasan Dedenin Emir, Bıçakçioğlu, Berber Ahmet, Kılıçoğlu, Ahmetoğlu, Kerimdedeoğlu, Kürdoğlu, Mankıroğlu, Tannecioğlu, Küçükıptıroğlu, Bıçaksızoğlu, Çuruşoğlu, Döngeloğlu, Kahyadamadioğlu, Hacıdağlioğlu, Abdioğlu, Hacı Süleymanoğlu, Keklikçioğlu, Ergilioğlu, Bostancı tekye(?), Karagözoğlu, Kocaalioğlu, Kocabaşoğlu, Köse Hasanoğlu, Kocabıyıkoglu, Kargılı İsmail, Molla Lütfullah, Küçükoglu, Uzun İsmailoğlu, Yabancıli Deli Hüseyin, Yılan(Yalan)oğlu, Kalpaklıoğlu, Kaytancı Hüseyin, Cebecioğlu, Arab Hacı Ahmet, Veliamucaoglu.
2	Sarıköy Fındıklı Mahallesi	Kürtoğlu, Bekmezci İsmail, Kurt Alioğlu, Veli Yörükoğlu, Kara Haliller, Kavanoşoğlu, Kadrioğlu, Yortanlı Ali, Keçeci Mehmet, Emir Hasanoğlu, Çobanoğlu, Saburoğlu, Bakalcıoğlu, Bağçelioğlu, Pehlivan Kara İsmail, Çakır Hasanoğlu, Topuzoğlu, Kalyoncuoğlu, Kara Hasanoğlu, Kılıçoğlu, Kapudanoğlu, Hacı Hasanoğlu, Kara Haliloğlu, Emir Alioğlu, Tüfenkçi İmamoğlu, Balyanoğlu, Çımaroğlu, Dervişoğlu, Muslihoğlu, Münasebetsiz Ali, Mısıroğlu, Burhanoglu, Hacı İbrahimoglu, Akçeoğlu, Nalsızoğlu, Deveci Delioğlu, Paşalioğlu, Kadioğlu, Feyzioğlu.
3	Sarıköy Orta Mahallesi	Bostancıoğlu, Kırgöz İsmail, Sekbanoğlu, Çapkınoğlu, Hacı Alioğlu, Yemenici İsmail, Hacı Osmanoğlu,

		Bacecioğlu, Kadayıfçı Emin, Kosduroğlu, Emir Hasanoğlu, Deli Hüseyinoğlu, Kuyuloğlu, Emiroğlu, İvrindilioğlu, Kocabıykoğlu, Arnabud Mustafa, Balcıoğlu, Nuhoğlu, Reşitoğlu, Karapınarlı Ali, Çakmakçoğlu, Yağcıoğlu, Karabelaoğlu, Dağlı İbrahim, Tuzakçılı Mustafa, Köçekçioğlu, Suhteoğlu, Çekaroğlu(?), Müezzinoğlu, Karadağlıoğlu, Tosakal İbrahim, Deli Mustafaoğlu, Pasmı(?)oğlu, Türki bilmez oğlu.
4	Sarıköy Aşağı Mahallesi	Köseoğlu, Kel Hasanoğlu, Kadı Hasanoğlu, Emeksiz oğlu, Gemliklioğlu, Topal Alioğlu, Dandık(?)oğlu, Nalbend Mehmet, Cunduroğlu, Devecioğlu, Aliloğlu, Koca Ömeroğlu, Lezgioğlu, Köteyli oğlu, Bandırmalıoğlu, Karabaşoğlu, Kocabıykoğlu, Kömürcü Ali, Seleli Hüseyin, Sarıoğlu, Balyanoğlu, Aydınlioğlu, Gözlüoğlu, Dedeli Ali, Serdaroğlu, Karabrahimoğlu, Baltacioğlu, Moola Yusuf oğlu, Kurdyemez oğlu, Yortanlı İbrahim, Yavan Alioğlu, Abazaoğlu, Keklikçioğlu, Kaygusiz oğlu, Keskin Ömer.
5	Sarıköy Kıpti mahallesi	Çerçioğlu, Balbanlıoğlu, Hızıroğlu, Katırcıoğlu, Karabıçakoğlu, Hıdıroğlu, Ali Kahyaoğlu, Edzubukoğlu.
6	Dunkuş Çiftliği	Boduroğlu
7	Gaibler Köyü	Memişoğlu, Koca Haliloğlu, Koca Hüseyinoğlu, Emir İsmailoğlu, Sağıroğlu, Koca Hasanoğlu, Hacıoğlu, Topakoğlu, Ahmetoğlu, Kara Mehmet.
8	Körpeağaç Köyü	Hacı Osmanoğlu, Kadıoğlu, Hacı Yakuboğlu, Hacı Yakubzade, Ömer Ağaoğlu, Kocabaşoğlu, Halıkoğlu, Kalburoğlu, Çakıroğlu, Sarı Alioğlu, İbişoğlu, Dedeoğlu, Kara Hüseyinoğlu, Hancıoğlu, Katiboğlu, Hacı Musaoğlu, Köseoğlu, Kara Memiş, Körpeağaçlı.
9	Kavak Köyü	Arnabud Memik, Irgat Ahmetoğlu, Varyemez oğlu, Hacı Kadrioğlu, Anofor(?)oğlu, Kara Ahmetoğlu, Kabalıoğlu, Sarı Hüseyinoğlu.
10	Alâmeddin Köyü	Karamanloğlu, Sucuoğlu, Hançerli Karaberber, Musaoğlu, Kara Hüseyinoğlu, Hacı Hasanoğlu.
11	Köteyli Köyü	Mucu(?)başoğlu, Behzadeoğlu, Uzun Abdullahoğlu, Berberoğlu, Nuhoğlu, Tıfçioğlu(?), Kuduz oğlu.
12	Yortan Köyü	Çatak Ali, Davudoğlu, Dağlı İbrahim, Naimoğlu, Köleoğlu, Hıdıroğlu, Kemahlı Halil, Emir Hasanoğlu, Pehlivan Hüseyin, Emir Hasanoğlu, Dağı Mehmet, Hıdıroğlu, Mostra Hüseyin, Kabasakaloğlu, Gördek(?) Ahmet, Keleşoğlu, Koca ağaoğlu, Maslahoğlu, Beber Ali, Molla Mehmet, Bekiroğlu, Kara Mehmet, Memişoğlu, Adalının Hüseyin, Berberoğlu, Arab Said, Hacı Ahmetoğlu, Karamanloğlu, Doğancılıoğlu, Çatak Ali, Tuzakçılı Hüseyin, Emrullahoğlu, Emir Hüseyinoğlu.

13	Keçeler Köyü	Kocabaşoğlu, İmamoğlu, Kuzuoğlu, Burukoğlu, Mollaoğlu, Çorbacı Mehmet, Çakıroğlu, Sarı Musa, Kahya Hüseyin, Musaoğlu, Hacıoğlu, Deli Ali.
14	Tuzakçı Köyü	Araboğlu, Caferoğlu, Emir Süleymanoğlu, Abdülkerimoğlu, Kapusızoğlu, Nalçacıoğlu, Zeybekoğlu, Akgözoğlu, Hindioğlu, Moraloğlu, Takıoğlu, Karabıyık, Bostancıoğlu, Sağıroğlu, Akbıyık, Çalışlıoğlu, Kara Abdullah, Pehlivanoğlu, Muradoğlu, Buruk Osman, Yalamaoğlu, Topaloğlu, Bekoğlu, Rumililioğlu, Ayvazoğlu, Abdioğlu, Kalıç(?) İsmail, Kalalioğlu, Dağlı Ahmet, İtce(?) Ali, Kara Hüseyin, Çakır Ağa, Bekoğlu, Berber Süleyman, Kara Hasanoğlu, Köseoğlu, Haçık(?)oğlu, Koçoğlu, Tuzakçılıoğlu, Cenkerçi(?)oğlu, Aygır(?)
15	Kalfa Köyü	Şabanoğlu, Pelavuzoğlu, Hacıburukoğlu, İmamoğlu, Himmetoğlu, Kara Ahmetoğlu.
16	Ayvacak Köyü	Zehiroğlu, Suhteoğlu, Ayucioğlu, Karakaşoğlu, Sarıca, Sağıroğlu, Sarı İbrahim, Cunduroğlu, Deli Ahmet, Süleymanoğlu.
17	Babayaka Köyü	Solakoğlu, Yakuboğlu, Bağçelioğlu, Çobanoğlu, Caferoğlu, Dağlı Süleymanoğlu, Gedik Haliloğlu.
18	Çınarpınar Köyü	Mahmutoğlu, Baloğlu, Hacı Alioğlu, Hüseyinbaşoğlu, Topal Mustafa, Yankır(?)oğlu.
19	Bayramiç Köyü	Karagözoğlu, Kürtoğlu, Yankır(?)oğlu, İmamoğlu, Koca Osman, Himmetoğlu.
20	Akçapınar Köyü	Sekudoğlu, Karamürsellioğlu, Bilecioğlu, Kırvecioğlu, Çapkınoğlu, Çirakoğlu, Yörükoğlu, Kocabıyık, Kırımcı.
21	Hacıveli Obası Köyü	Keloğlu, Pusarlıoğlu, Habiboğlu, Tekeoğlu, Celeboğlu, Küçük, Bursalıoğlu, Helvacıoğlu.
22	Muratlar Köyü	Kanlıoğlu, Türidioğlu, Eyüboğlu, Kara İbrahim, Kocaemiroğlu, Koca Mehmet, Deli Mehmet, İmamoğlu.
23	Kum Köyü	Hacı Alioğlu, Yaranoğlu, Boduroğlu, Kanklıoğlu, Kobak İsmail, Kuduzoğlu.
24	Koraş Köyü	Seferoğlu, Kethüdaoğlu, Receboğlu, Abdioğlu, Kahya, Hamza, Molla Osman, Kaval Mehmet, Köse Hasanoğlu, Koca Velioğlu, Abdioğlu, Muslih Dai(?), Tiryakioğlu, Molla Ömeroğlu, Yaranoğlu, Gemalmaz Mehmet, Hacı İbrahim, Karagözoğlu, Kürt Hüseyin, Koca Eyyuboğlu.

25	Karasu Köyü	Kavlakoğlu, İmamoğlu, Bekoğlu, Musa Başoğlu, Hacıoğlu, Süleymanoğlu, Çolakoğlu, Filya(?)oğlu, Çeltekoğlu, Topakoğlu, Köleoğlu, Koca Alioğlu, Alioğlu, Mecnunoglu, Kobakoğlu, Kara İsmail.

Tablo 2.3 ve Tablo 2.4 incelendiğinde bazı aile adlarının birden fazla kullanıldığı görülür. Aynı mahalle veya köyde farklı hanelerde birden fazla kullanım tablolarında bir kez kullanılarak gösterilmiştir. Örneğin Kılıçoğlu, Sarıköy Kahve Mahallesi'nde iki kez; İmamoğlu, Rüstem Mahallesi'nde üç kez; Sakallıoğlu, Çarşı Mahallesi'nde iki kez kullanılmıştır. Aynı mahalle ve köyde kullanılması, bu kişilerin akraba olması olasılığını güçlendirir. Aynı aile isminin farklı mahalle ve köylerde kullanıldığı da görülür. Örneğin İmamoğlu, Yanık ve Akçaali Mahalleleri ile Keçeler, Muratlar ve Karasu Köylerinde; Bostancıoğlu, Çarşı Mahallesi ile Sarıköy Orta Mahallesi'nde; Karamanlıoğlu, Yortan ve Alâmeddin Köylerinde; Erdeklioğlu, Yanık ve Rüstem Mahallelerinde kullanılmıştır. Bu aile adlarının farklı köy ve mahallelerde kullanılması akrabalık durumunu düşündürdüğü gibi isim benzerliği olarak da değerlendirilebilir.

Tablolar incelendiğinde aile adlarının belirli kıstaslar göz önüne alınarak verildiği görülür. Baba adı, dede adı, meslek, fiziki özellik, dini statü, coğrafi olarak ait oldukları bölgeler aile adlarının çıkış noktasıdır.

Alioğlu, Arifoğlu, Ahmetoğlu gibi isimler şahısların adına nispetle söylenirken; Devecioğlu, Bakkalcıoğlu, Balcıoğlu, Yağcıoğlu, Bostancıoğlu, Tuzcuoğlu gibi isimler yaptığı mesleğe nispetle verilmiştir. Coğrafi olarak ait oldukları bölgelere göre Bandırmalıoğlu, Edinciklioğlu, Çorumluoğlu, Körpeağaçlı İsmail, Karamanlıoğlu isimlendirilirken etnik kökene göre ise Arapoğlu, Lazoğlu, Kürtoğlu olarak isimlendirilir. Fiziksel özelliklere göre ise Küçükoğlu, Alioğlu, Akgözoğlu, Sağıroğlu, Karagözoğlu gibi isimler verilmiştir.

Tablolarda aile isimlerinin yanında kişilerin sadece kendilerine ait lakaplar da verilmiştir. Yukarı Mahalle'de Keçelerli Kara Ahmet, Topal Kasap; Rüstem Mahallesi'nde Dalyan Ali, Âşık İsmail; Çarşı Mahallesi'nde Sarıköylü Ömer; Keçeler köyünde Çorbacı Mehmet, Deli Ali gibi.

2.2.2. Şahıs Adları

2.2.2.1. Mahallelerde Kullanılan Şahıs Adları¹⁴

Tablo 2.5’ te görüldüğü üzere Gönen kazası mahallelerinde en çok kullanılan isim Mehmet’ tir. Bunu Hasan, Ahmet, Ali, İsmail, Hüseyin ve Mustafa isimleri takip etmektedir. Anadolu’nun birçok yerinde Hz. Peygamber’in ismine hürmetle kullanılan Mehmet isminin Gönen kazası mahallelerinde de en çok kullanılan isim olduğu görülmektedir.

Şahıslar genellikle baba adları ile yazılmıştır. Örneğin: Hasan bin Hüseyin yani Hüseyin oğlu Hasan. Tabloda verilen şahıs isimleri babalarının isimleri dâhil edilmeden oluşturulmuştur. Kullanılan isimlere bakıldığında tek isimlerin iki isimden daha fazla kullanıldığı görülür. İki isim olarak Mehmet Ali 4 kez, Mehmet Emin 3 kez ve Mehmet Tahir bir kez kullanılmıştır. Gönen kazası mahallelerinde 38 farklı şahıs isminin kullanıldığı görülür. Bunlardan 7’si sadece birer kez kullanılmıştır. 31 isim ise birden fazla olarak kullanılmıştır. Şahıslara baba adının ve dede adının verilmesi yaygındır. Kurşunlu Mahallesi 14. Menzilde Yetimoğlu Halil yine oğluna Halil adını vermiş, Rüstem Mahallesi’nde İmam Mustafa bin Abdullah oğluna dede adı olarak Abdullah adını vermiştir. Dede adının verilmesi baba adının verilmesinden daha yaygındır.

Tablo 2.5: Gönen Mahallelerinde Kullanılan Şahıs Adları

Sıra no	İsim	Adet	Sıra no	İsim	Adet
1	Mehmet	167	20	Mehmet Ali	4
2	Hasan	140	21	Yusuf	4
3	Ahmet	133	22	Alişan	3
4	Ali	99	23	Bekir	3
5	İsmail	99	24	Mehmet Emin	3
6	Hüseyin	92	25	Memiş	3
7	Mustafa	88	26	Selim	3
8	İbrahim	80	27	Tahir	3
9	Osman	32	28	İbiş	2
10	Süleyman	31	29	Lütfullah	2
11	Abdullah	23	30	Musa	2
12	Ömer	12	31	Recep	2
13	Emin	10	32	Abbas	1
14	Abdurrahman	10	33	Abdi	1

¹⁴ Kurşunlu Mahallesi’nin ilk 10 hanesine ait isimler BOA.NFS.d. no. 15495, 15495, Yukarı Mahalleye ait isimler BOA.NFS.d. no. 15490, 15491, 15492, 15493, 15494, 15495, 15496, 15498, 15500 nüfus yoklama defterlerinden elde edilmiştir.

15	Mahmut	8	34	Aziz	1
16	Kadri	7	35	Feyzullah	1
17	Eyyub	6	36	Mehmet Tahir	1
18	Cafer	4	37	Murtaza	1
19	Salih	4	38	Veli	1

2.2.2.2. Köylerde Kullanılan Şahıs Adları

Tablo 2.6: Gönen Köylerinde Kullanılan Şahıs Adları

Sıra no	İsim	Adet	Sıra no	İsim	Adet
1	Mehmet	318	22	Veli	8
2	Hasan	187	23	Salih	7
3	Ali	178	24	Yakup	7
4	Mustafa	165	25	Lütfullah	6
5	İsmail	159	26	Alişan	5
6	Hüseyin	159	27	Tahir	4
7	Ahmet	154	28	Recep	3
8	İbrahim	142	29	Memiş	3
9	Halil	117	30	Bekir	3
10	Süleyman	56	31	Selim	3
11	Osman	49	32	Abdi	2
12	Abdullah	36	33	Cafer	2
13	Ömer	20	34	Said	2
14	Emin	18	35	Nuh	1
15	Kadri	14	36	Yunus	1
16	Eyüp	13	37	Feyzullah	1
17	Yusuf	13	38	Abbas	1
18	Musa	10	39	Rahmi	1
19	Mehmet Ali	10	40	Memik	1
20	Abdurrahman	10	41	Saim	1
21	Mahmut	9	42	Sinan	1

Tablo 2.6’ da görüldüğü üzere Gönen’in köylerinde de mahallelerde olduğu gibi en çok kullanılan isim Mehmet’tir. Bunu sırasıyla Hasan, Ali, Mustafa, İsmail, Hüseyin, Ahmet ve İbrahim takip eder. Köylerde 42 farklı isim kullanılmıştır. Bunlardan sadece Mehmet Ali ismi iki isimli şahıs ismi olarak görülür. Diğerleri tek isimdir. Tablo 2.6’ da gösterilen isimler Tablo 2.5 ‘teki gibi baba isimleri dâhil edilmeden oluşturulmuştur. 8 isim sadece bir kez kullanılmıştır. Köylerde kullanılan adlar mahallelerde kullanılanlardan daha çeşitlidir. Mahallelerde 38 farklı isim kullanılırken köylerde 42 farklı isim kullanılmıştır. Köylerde de baba adı ve dede adı verilmesi geleneği yaygındır. Dede adının verilmesi baba adı verilmesine göre daha fazladır. Sarıköy Fındıklı Mahallesi’nde 53. Menzilde Akçeoğlu Ahmet bin Halil

oğluna kendi adı olan Ahmet'i verirken Sarıköy Fındıklı mahallesi 8. menzilde Kurtalioğlu Ali bin Ahmet oğluna babasının adı olan Ahmet adını vermiştir.

2.2.3. Hane Sayısı ve Nüfusu

2.2.3.1. Mahallelerdeki Hane ve Nüfus Sayısı

Tablo 2.7: Gönen Mahallelerinde Müslüman Hane ve Nüfus Sayısı

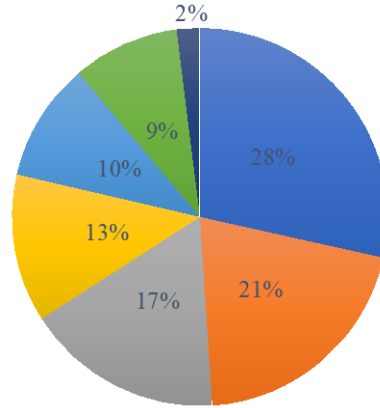
Sıra no	Mahalle Adı	Hane Sayısı	Erkek Nüfus	Toplam Nüfus**	Toplam Nüfusa Oranı
1	Yukarı*	144	285	570	% 28,47
2	Kurşunlu	102	205	410	% 20,47
3	Rüstem	83	170	340	% 16,98
4	Çarşı	63	127	254	% 12,68
5	Akçaali	56	102	204	% 10,18
6	Yanık	40	92	184	% 9,18
7	Kıpti***	9	20	40	% 1,99
Toplam		497	1001	2002	% 99,95

*NFS.d.1422 numaralı nüfus defteri eksik olduğu için Yukarı Mahalleye ait hane ve nüfus sayısı NFS.d 15490 ve 15491 numaralı nüfus yoklama defterlerinden şöyle tespit edilmiştir: Nüfus sayımı 1247 tarihli olduğundan bu tarihe en yakın olan 1249 tarihli 15490 ve 15491 numaralı nüfus yoklama defterleri seçilmiştir. Bunlarda bahsi geçen haneler ve hanelerdeki kişiler belirlendi. En son 144 numaralı haneden bahsedildiği için Yukarı Mahalle'nin 144 hane olduğu düşünülmüştür. Nüfus hesaplanırken ise yoklamada bahsedilen kişilere ilave olarak herhangi bir ferdinden bahsedilmeyen ancak hane numarası olan hanelerde en az bir kişi olduğu düşünülerek adı geçen şahısların sayısına eklenmiştir. Sonuçta 285 tahmini rakamı elde edilmiştir.

**1927 genel nüfus sayımına göre 6.563.879 erkek, 7.084.391 kadın; 1935 genel nüfus sayımına göre 7.936.770 erkek, 8.221.248 kadın; 1940 nüfus sayımına göre 8.889.912 erkek, 8.922.038 kadın; 1945 nüfus sayımına göre 9.946.580 erkek, 9.343.594 kadın olarak tespit edilmiştir. Görüldüğü gibi kadın ve erkek nüfus yaklaşık olarak yakındır. Bu sebeple sadece erkek nüfusun sayıldığı 1247 sayımında toplam nüfusu belirlemek için erkek nüfus sayısı 2 ile çarpılarak bulunmuştur. Genel Nüfus Sayımı Sonuçları 1927-2000, Türkiye İstatistik Kurumu Nüfus İstatistikleri Portalı, nip.tuik.gov.tr. 27.11.2023

***Kıpti Mahallesi olarak ayrı bir mahalle yoktur. Kıpti nüfus Yanık Mahallesi dâhilindedir. Ancak Kıpti nüfusun hane ve nüfusunu net olarak gösterebilmek için tabloda Yanık Mahallesi'nden ayrı olarak gösterilmiştir. Bu bilgiye dayanarak Yanık Mahallesi'nin hane sayısı 49, erkek nüfusu 20, yaklaşık toplam nüfusu ise 40'tır.

Tablo 2.7' ye göre Gönen'in en büyük mahallesinin 144 hane ve 285 erkek nüfusla Yukarı Mahalle olduğu görülür. Gönen merkezde bulunan nüfusun %28,47 'si burada ikamet etmektedir. Yukarı Mahalleyi 102 hane ve 205 nüfusla Kurşunlu Mahallesi takip eder. Üçüncü büyük mahalle ise 83 hane ve 170 nüfusla Rüstem Mahallesi'dir. Çarşı Mahallesi 63 hane 127 nüfusla dördüncü, Akçaali Mahallesi ise 56 hane ve 102 nüfusla beşinci sıradadır. En küçük mahalle 46 hane 112 nüfusla Yanık Mahallesi'nin olduğu görülmektedir. H. 1247 nüfus sayımına göre Gönen merkezde 497 hane, 1001 erkek nüfus ve yaklaşık olarak 2002 toplam nüfus bulunmaktadır.

■ Yukarı* ■ Kurşunlu ■ Rüstem ■ Çarşı ■ Akçaali ■ Yanık ■ Kıpti***

Grafik 2.1: Gönen Mahallelerindeki Erkek Nüfusunun Mahallelere Göre Oranı

2.2.3.2. Köylerdeki Hane ve Nüfus Sayısı

Tablo 2.8’ den elde edilen veriler incelendiğinde Sarıköy’ün hane sayısı 259, erkek nüfusu 563, toplam nüfusu ise yaklaşık olarak 1126’dır. Bu durumda Gönen’in en büyük köyü Sarıköy’dür.¹⁵ Sarıköy’den sonra en büyük köy 55 hane, 126 erkek nüfus, yaklaşık 252 toplam nüfus ile Tuzakçı; bunu takiben 55 hane, 125 erkek nüfus ve yaklaşık 250 toplam nüfus ile Yortan gelmektedir. En küçük köyü ise 8 hane, 19 erkek ve 36 tahmini toplam nüfusla Alâmeddin köyüdür. Köylerdeki hane toplam hane sayısı 635, erkek nüfus 1473, yaklaşık toplam nüfus 2946’dır. Tablo 2.7 ile karşılaştırdığımızda Gönen köylerindeki toplam nüfusun Gönen merkezden yaklaşık 1,47 kat daha fazla olduğu görülür. Bu durum kırsal nüfusun merkezden fazla olduğunu, Gönen’de geçim kaynağının büyük oranda tarım ve hayvancılığa dayandığını göstermektedir. 1831 nüfus sayımına göre Gönen merkez ve köylerinde Müslüman nüfusun toplam verileri 1132 hane, 2474 erkek nüfus¹⁶ ve tahmini 4948 toplam nüfustur.

Tablo 2.8: Gönen Köylerindeki Müslüman Hane ve Nüfus Sayısı

Sıra no	Köy Adı	Hane Sayısı	Erkek Nüfus	Toplam Nüfus*	Toplam Nüfusa Oranı
1	Sarıköy Kahve Mahallesi	63	141	282	% 9,57
2	Sarıköy Fındıklı Mahallesi	56	148	296	% 10, 04
3	Sarıköy Orta Mahallesi	67	107	214	% 7,26
4	Sarıköy Aşağı Mahallesi	63	143	286	% 9,7
5	Sarıköy Kıpti Mahallesi	10	24	48	% 1,6

¹⁵ Sarıköy 1909 yılında nahiye olmuştur. Tacettin Akkuş, II.Meşrutiyetten Günümüze Balıkesir Yer Adları, İstanbul 2023, s.52

¹⁶ Karal, a.g.e, s.201’de erkek nüfus 2410 olarak verilmiştir.

6	Dunkuş Çiftliği	1	3	6	% 0,2
7	Gaibler	19	48	96	% 3,25
8	Körpeağaç	23	70	140	% 4,75
9	Kavak	12	33	66	% 2,24
10	Alâmeddin	8	19	38	% 1,28
11	Köteyli	12	25	50	% 1,69
12	Yortan	55	125	250	% 8,48
13	Keçeler	34	71	142	% 4,82
14	Tuzakçı	55	126	252	% 8,55
15	Kalfa	11	28	56	% 1,9
16	Ayvacak	11	21	42	% 1,42
17	Babayaka	13	34	68	% 2,3
18	Çınarpınar	9	27	54	% 1,83
19	Bayramıç	11	27	54	% 1,83
20	Akçapınar	12	32	64	% 2,17
21	Hacıveli Oba	9	25	50	% 1,69
22	Muratlar	12	22	44	% 1,49
23	Kum	11	35	70	% 2,37
24	Koraş	24	52	104	% 3,53
25	Karasu	34	87	174	% 5,9
	Toplam	635	1473	2946	

*Tablo 2.7'deki 1927, 1935, 1940, 1945 nüfus sayımlarının kadın ve erkek nüfus sayısı verileri ölçüt alınarak toplam nüfus erkek sayısı iki ile çarpılarak bulunmuştur.

2.2.4. Nüfusun Yaş Dağılımı

2.2.4.1. Mahallelerde Nüfusun Yaş Dağılımı

Tablo 2.9: Gönen Mahallelerindeki Nüfusun Onarlı Gruplarda Yaş Dağılımı

Sıra no	Mahalle Adı	0-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90
1	Yukarı*	2	6	5	8	4	1	-	-	-
2	Kurşunlu	79	23	15	11	36	8	8	1	-
3	Rüstem	68	36	15	21	30	7	5	-	1
4	Çarşı	52	20	13	13	30	10	6	2	-
5	Yanık	39	15	10	15	19	3	7	-	-
6	Akçaali	47	15	9	15	18	6	2	-	-
7	Kıpti	9	3	2	-	3	1	-	-	-
	Toplam	296	118	69	83	140	36	28	3	1
Genel	Nüfusa oranı	%29,5	%11,7	% 6,8	% 8,2	%13,9	% 3,5	% 2,7	% 0,2	%0,09

*Yukarı mahalleye ait bilgilere BOA.NFS.d. no. 15490, 15491, 15492, 15493, 15494, 15495, 15496, 15498, 15500 nüfus yoklama defterlerinden ulaşılmıştır. Yoklama defterlerinde kişilerin yaşları sınırlı olarak belirtilmiştir. Tablodaki yaş gruplarındaki sayının diğer mahallelere göre az olmasının sebebi budur.

Gönen Kazası mahalleleri nüfusunun onarlı yaş gruplarına göre ayırdığımızda 296 kişinin 0-10 yaş grubunu oluşturduğu görülmektedir. Bu, genel nüfusun %29,5'idir. Bunu 140 kişi ve %13,9 oranla 41-50 aralığı; 118 kişi ve % 11,7 oranla 11-20 aralığı; 83 kişi ve % 8,2 oranla 31-40 aralığı; 69 kişi ve % 6,8 oranla 21-30

aralığı; 36 kişi ve % 43,5 oranla 51-60 aralığı; 28 kişi ve %2,7 oranla 61-70 aralığı; 3 kişi ve %0,2 oranla 71-80 aralığı; 1 kişi ve %0,09 oranla 81-90 yaş aralığındakiler takip etmektedir. Nüfus yoğunluğunun 0-10 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Yaş yükseldikçe nüfus sayısında düşüş görülür. Ancak 41-50 yaş aralığındaki yoğunluk dikkat çekicidir. 81-90 aralığında olan bir kişi Rüstem Mahallesi 48. Menzilde Hacı Mehmet oğlu Ali bin İbrahim'in üvey babası olan 83 yaşında amelmande İsmail'dir. Gönen merkezdeki en yaşlı kişidir.

2.2.4.2. Köylerde Nüfusun Yaş Dağılımı

Tablo 2.10: Gönen Köylerindeki Nüfusun Onarlı Gruplarda Yaş Dağılımı

Sıra no	Köy Adı	0-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-90
1	Sarıköy Kahve Mahallesi	72	20	13	7	25	1	8	-	-
2	Sarıköy Fındıklı Mahallesi	58	32	9	7	30	5	7	1	-
3	Sarıköy Orta Mahallesi	76	21	11	15	23	5	13	3	-
4	Sarıköy Aşağı Mahallesi	60	19	15	16	23	5	11	3	-
5	Sarıköy Kıpti Mahallesi	8	3	1	4	2	1	-	3	-
6	Dunkuş Çiftliği	2	-	-	-	-	1	-	-	-
7	Gaibler	31	5	4	5	2	2	1	-	1
8	Körpeağaç	37	9	15	7	8	2	4	1	-
9	Kavak	21	3	9	4	2	1	2	2	-
10	Alâmeddin	4	10	1	4	3	1	1	-	-
11	Köteyli	6	6	4	5	3	-	2	1	-
12	Yortan	70	17	12	19	21	10	2	3	-
13	Keçeler	39	10	7	7	13	5	-	-	-
14	Tuzakçı	59	27	14	11	21	10	-	-	-
15	Kalfa	11	3	5	3	6	-	-	-	-
16	Ayvacık	6	3	1	1	3	2	2	--	
17	Babayaka	14	5	3	4	6	2	-	-	-
18	Çınarpınar	11	8	1	-	5	-	2	-	-
19	Bayramiç	19	3	1	1	8	1	1	-	-
20	Akçapınar	16	2	6	1	6	1	2	-	-
21	Hacıveli oba	8	4	7	1	4	1	-	-	1
22	Muratlar	10	-	3	3	4	1	1	-	-
23	Kum	16	5	2	2	2	2	-	-	1
24	Karasu	22	7	3	3	3	3	-	-	-
	Toplam	676	222	147	130	223	62	59	17	3
Genel	Nüfusa oranı	%43,9	%14,4	% 9,5	% 8,4	%14,4	% 4	% 3,8	% 1,1	% 0,1

Köylerde bulunan nüfusu onarlı yaş gruplarına ayırdığımızda 676 kişi 0-10 aralığında olduğu görülür. Köylerde bu yaş aralığında bulunan kişi sayısı genel nüfusun %43,9'u dur. Bunu 223 kişi ve % 14,4 oran ile 41-50 yaş aralığı; 222 kişi ve % 14,4 oran ile 11-20 yaş aralığı; 147 kişi ve % 9,5 oran ile 21-30 yaş aralığı; 130 kişi ve % 8, 4 oran ile 31-40 yaş aralığı; 62 kişi ve % 4 oran ile 51-60 yaş aralığı; 59 kişi ve %3,8 oran ile 61-70 yaş aralığı; 17 kişi ve % 1,1 ile %71-80 yaş aralığı; 3 kişi ve % 0,1 ile 81-90 yaş aralığındakiler takip etmektedir.

Mahallelerde olduğu gibi köylerde de en yüksek kişi sayısının 0-10 yaş aralığında olduğu görülür. Bu sayının yaş ilerledikçe azalması bebek ve çocuk ölümlerinin boyutunu göstermektedir. 0-10 yaş aralığında bulunan %43,9 oranla 676 kişi 11-20 yaş aralığında %14,4 oranla 222 kişiye düşmektedir. Ancak yine mahallelerde olduğu gibi 41-50 yaş aralığındaki yoğunluk dikkat çekmektedir. Köylerde tespit edilen en yaşlı kişi 100 yaşında Kum Köyünde 6. Hanede bulunan Boduroğlu Hüseyin'dir. Bu kişi Tablo 2.10'da en yaşlı kişi olarak 81-90 aralığında kaydedilmiştir. Defterdeki kaydın üzerinde 1253 yılına kadar herhangi bir vefat kaydı işlenmemiştir. İkinci en yaşlı kişi ise Gaibler köyünde 1. menzilde Muhtar Memişoğlu Hüseyin bin Yusuf'un babası 88 yaşında Memişoğlu Yusuf'tur. Defterin tarihi 1247'dir. 1249 yılında vefat ettiği kaydı düşülmüştür. Yani bu kişi 89 yaşında vefat etmiştir. Üçüncü en yaşlı kişi ise Hacıveli oba köyünde 5. Menzilde Tekeoğlu Ali Efendi bin Mustafa 83 yaşındadır. Yaşlar analiz edildiğinde 25, 30, 35, 40 gibi yaşlarda yığılmalar dikkat çekmektedir. Bunun da insanların belirli bir yaştan sonra yaşlarını ifade ederken kusurlu rakamlar yerine 5 ve 5'in katlarına yuvarlamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

2.2.5. Engelliler

2.2.5.1. Mahallelerdeki Engelliler

Tablo 2.11: Gönen Mahallelerindeki Engelliler

Sıra no	Mahalle Adı	Ama (Kör)	Topal	Mecnun	Sağır	Amelmande	Toplam
1	Yukarı ¹⁷	-	1	-	-	-	1
2	Kurşunlu	-	1	-	-	-	1
3	Rüstem	2	-	1	1	1	5
4	Çarşı	-	1	-	-	-	1
5	Akçaali	-	-	1	-	-	1
6	Yanık	-	-	-	-	-	-
7	Kıpti	-	-	-	-	-	-
	Toplam	2	3	2	1	1	9

Tablo 2.11 incelendiğinde Yukarı Mahalle’de 1, Kurşunlu Mahallesi’nde 1, Rüstem Mahallesi’nde 5, Çarşı Mahallesi’nde 1, Akçaali Mahallesi’nde 1 olmak üzere Gönen merkezde toplam 9 engelli kişi bulunmaktadır. En fazla engelli 5 kişi ile Rüstem Mahallesi’ndeYken Yanık ve Kıpti Mahallelerinde engelli bulunmamaktadır. Engel durumlarına baktığımızda ise 2 kişinin ama(kör), 3 kişinin topal, 2 kişinin mecnun(divane), 1 kişinin sağır ve 1 kişinin amelmande (çok yaşlı, iş yapamaz) olduğu görülmektedir.

2.2.5.2. Köylerdeki Engelliler

Tablo 2.12’ deki verilere göre Gönen köylerinde 2 alil(hasta), 2 ama(kör), 2 yekçeşm (tekgözlü), 5 topal, 1 sağır, 2 dilsiz, 8 amelmande (yaşlı ve güçsüz), 3 meczup olmak üzere toplam 25 engelli kişi bulunmaktadır. En fazla 8 kişi ile amelmande, onu 5 kişi ile topal ve 3 kişi ile meczup takip etmektedir. En fazla engelli 14 kişi ile Sarıköy’de bulunur. Bu toplam köylerde bulunan engellilerin yarısından fazlasını teşkil eder. Dunkuş Çiftliği, Alâmeddin, Köteyli, Keçeler, Tuzakçı, Kalfa, Ayvacık, Babayaka, Bayramiç, Akçapınar, Muratlar köylerinde ise engelli kişi bulunmamaktadır.

¹⁷ BOA.NFS.d.no. 15490

Tablo 2.12: Gönen Köylerindeki Engelliler

Sıra no	Köy Adı	Alil	Ama	Yekçeşm	Topal	Sağır	Dilsiz	Amelmande	Meczub
1	Sarıköy (Kahve)	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Sarıköy (Fındıklı)	-	-	-	1	-	-	-	-
3	Sarıköy (Orta)	1	1	-	2	-	1	1	
4	Sarıköy (Aşağı)	1	1	-	1	1	1	1	1
5	Sarıköy (Kıpti)	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Dunkuş Çiftliği	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Gaibler	-	-	-	-	-	-	1	1
8	Körpeağaç	-	-	1	-	-	-	-	
9	Kavak	-	-	-	-	-	-	1	-
10	Alâmeddin	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Köteyli	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Yortan	-	-	1	-	-	-	-	-
13	Keçeler	-	-	-	-	-	-	-	-
14	Tuzakçı	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Kalfa	-	-	-	-	-	-	-	-
16	Ayvacık	-	-	-	-	-	-	-	-
17	Babayaka	-	-	-	-	-	-	-	-
18	Çınarpınar	-	-	-	1	-	-	-	-
19	Bayramiç	-	-	-	-	-	-	-	-
20	Akçapınar	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Hacıveli oba	-	-	-	-	-	-	1	-
22	Muratlar	-	-	-	-	-	-	-	-
23	Kum	-	-	-	-	-	-	1	-
24	Koraş	-	-	-	-	-	-	-	1
25	Karasu	-	-	-	-	-	-	2	-
	Toplam	2	2	2	5	1	2	8	3

2.2.6. Meslekler**2.2.6.1. Mahallelerdeki Meslekler****Tablo 2.13: Gönen Mahallelerindeki Meslekler**

Sıra no	Meslek Adı	Adet	Sıra no	Meslek	Adet
1	Hizmetkâr	5	7	Sığırtmaç	2
2	Gulâm	5	8	Duhancı	1
3	Berber	3	9	Terzi	1
4	Çeşmeci	2	10	Hamal	1
5	Irgat	2	11	Helvacı	1
6	Nalbend	2			

1422 Numaralı Gönen Müslim Nüfus Defteri’nde şahısların meslekleriyle ilgili yeterince bilgi bulunmamaktadır. Tablo 2.13’te görüldüğü gibi Gönen merkezde toplam 20 kişinin mesleğine dair bilgi verilmiştir. 11 farklı meslek grubundan bahsedilmektedir. Hizmetkâr 5 kişi ile en fazla bulunan meslek grubudur. Bunu 3 kişi ile berber, ikişer kişi ile ırgat, çeşmeci, gulâm ve nalbant takip eder. Gulâm sözlükte “erkek çocuk, delikanlı; azat edilmiş köle, genç hizmetkar; efendisine bağlı köle” anlamına gelen Arapça bir isimdir.¹⁸ Ailelerin yanında hizmet görmek amacıyla bulunan zenci kökenli kişilerdir. Kurşunlu Mahallesi 38. menzilin 1. rakamında ikamet eden Hacı Alioğlu Hacı Abdullah bin Hüseyin’in yanında bulunan zenci gulâmi Abdullah 1250 yılında vefat etmiş, 23 yaşında uzun boylu zenci gulâmi Said iştira (satın alma) yoluyla 15 Recep 1253 yılında bu menzile gelmiştir. Nalbend sözcüğü Arapça bağlamak, takmak anlamındaki nal kökünden türeyen; atlara ve buna benzer hayvanlara nal takan zanaat grubuna verilen addır.¹⁹ Duhancı, Arapça tütün ve duman anlamına gelmektedir. Hem tütünün yetiştirilmesi hem de işlenerek içilmeye hazır hale gelmesiyle uğraşan meslek grubudur.²⁰

2.2.6.2. Köylerdeki Meslekler

Tablo 2.14 :Gönen Köylerindeki Meslekler

Sıra no	Meslek Adı	Adet
1	Hizmetkar	12
2	Berber	8
3	Gulâm	5
4	Çoban	3
5	Siğirtmaç	1
6	Nalbant	1
7	Boyacı	1

Köylerde de merkezde olduğu gibi şahısların meslek gruplarına ait çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Farklı 7 meslek grubundan bahsedilmiştir. Sadece 31 kişinin mesleğine dair bilgi bulunmaktadır. Ancak herkesin bir mesleği olduğu düşünüldüğünde verilen meslek grupları ve sayılarının ne kadar az olduğu görülür. Tablo 2.15’te gösterilen meslek gruplarına başka kazalardan belirli bir müddet

¹⁸ Mustafa Zeki Terzi, DİA, İstanbul 1996, Cilt 14, S. 178

¹⁹ Şemsettin Sami, a.e., s.1464

²⁰ Murat Hanılçe; Musa Demir (2019), Zile ve Bozok Kazalarında Gayr-ı Müslimlerin Meslekleri (1844-1845 tarihli Temettuat Kayıtlarına Göre), Alinteri Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2), 145-174., <https://doi.org/10.30913/alinterisosbil.641834>, s.158

bulunmak üzere gelen yabancılar (perakendeler) dâhil edilmemiştir. Bu durumda olanlara, perakendeler bahsinde değinilecektir.

2.2.7. İlmiye Mensupları

2.2.7.1. Mahallelerdeki İlmiye Mensupları

Tablo 2.15: Gönen Mahallelerindeki İlmiye Mensupları

Sıra no	İlmiye Mensupları	Adet
1	İmam	10
2	Hafız	4
3	Molla	4
4	Müezzin	1
5	Müftü	1
6	Hatip	1
Toplam		21

Gönen merkezde 10 imamdan bahsedilmektedir. Çarşı Mahallesi'nde 3 imam kaydı mevcuttur. 56 yaşında İmam Yağcıoğlu Ahmet bin Mehmet 25 Zilhicce 1251'de vefat etmiştir. İhtimaldir ki 26 yaşında İmam İsmail Efendi bin Mustafa onun yerine gelmiştir. Yine Çarşı Mahallesi'nde Kocabaşoğlu Mustafa Efendi bin İsmail'in imam olduğu ve taşrada bulunduğu belirtilmiştir. Rüstem ve Yanık Mahallelerinde birer imam bulunmaktadır. Akçaali Mahallesi'nde 4 imam kaydı bulunmaktadır. Ayrıca 3 kişinin daha imam olduğu ve taşrada bulunduğu belirtilmektedir. Ancak bunların imamlık görevi için mi yoksa başka bir sebeple mi taşrada bulunduğu dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Kurşunlu Mahallesi'nde imam kaydı bulunmamıştır. 1422 numaralı defterin eksik olan kısmında olma ihtimali yüksektir. Çünkü eksik olan sayfalar ilk 10 haneyi kapsamaktadır. Muhtar ve imam kayıtları genellikle ilk hanelerde yazılmaktadır. Kıpti Mahallesi'nin ise Yanık Mahallesi'ne dâhil olduğundan imam kaydı bulunmamaktadır. Gönen merkezde toplam 21 ilmiye mensubu bulunmaktadır. Kaza müftüsü Recep Efendi'dir. Rüstem Mahallesi 1. menzilde ikamet etmekte olup 27 Cemaziyevvel 1253'te vefat etmiştir. Kaza genelinde mevcut olan hatip ve müezzin ise Çarşı Mahallesi'nde bulunmaktadır. Bu durum Çarşı Camii'nin Merkez Camii olduğu göstermektedir.

2.2.7.2. Köylerdeki İlmiye Mensupları

Tablo 2.16: Gönen Köylerindeki İlmiye Mensupları

Sıra no	İlmiye Mensupları	Adet
1	İmam	22
2	Molla	10
3	Hafız	4
4	Hatip	1
5	Müezzin	1
Toplam		38

Tablo 2.16’da verilen bilgilere göre köylerde toplam 22 imamdan bahsedilmektedir. Bunların 3’ünün taşrada olduğu ancak mahallelerdekine benzer bir durumla ne sebeple taşrada bulunduklarına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Köylerde mevcut görev yapan 19 imam vardır. Dunkuş Çiftliği dâhil 24 köy olduğuna göre 5 köyde imam yoktur. Bunlar Sarıköy Kıpti Mahallesi, Dunkuş Çiftliği, Körpeağaç, Kavak ve Koraş köyleridir. Mevcut olan bir Hatip, Sarıköy Fındıklı Mahallesi’nde; müezzin ise Sarıköy Orta Mahallesi’nde bulunmaktadır. Mevcut olan 10 mollanın 6’sının imam olduğu, 1’inin babasının molla olduğu bilgisi vardır.

2.2.8. Diğer Görevliler

Gönen kazası merkez ve köylerinde ilmiye mensupları ve din görevlileri dışında görevli olanlar da mevcuttur.

Nakibü’l Eşraflık Müessesesi Abbasilerden itibaren birçok İslam devletinde Hz. Muhammed’in soyundan gelenleri tespit etmek ve onların toplum içinde korunup kollanması amacıyla kurulmuştur. Osmanlı Devleti’nde bu müessesenin tesisi II. Bayezid zamanında olmuştur.²¹ Nakibü’l Eşraf ‘ların taşradaki temsilcileri Nakibü’l Eşraf Kaymakamı’dır. Nakibü’l Eşraf Kaymakamı bölgede bulunan Seyyid ve Şerif’lerin isim ve hüviyetleri ile ikametgâhlarını deftere kaydettirmekle mükelleftir. Bu isimler aynı zamanda İstanbul’a iletilir ve buradaki Nakibü’l Eşraflık Defteri’ne kaydedilir. Bu kayıtlar, seyyid ve şerifler için getirilen vergi ve askerlik muafiyetinden yararlanmak amacıyla Hz. Muhammed’in soyundan geldiğini iddia eden kişilerin tespitinde büyük bir öneme sahiptir.²² Gönen’de görev yapan Nakibü’l Eşraf

²¹ Muttalip Şimşek, “Osmanlıda Nakibü’l Eşraflık Müessesesi ve Bu Müesseseye Bağlı Kaymakamlıklar”, TARİHİN PEŞİNDE, Yıl: 2018, S.19, s. 403-405

²² A.e., s.408

Kaymakamı Çarşı Mahallesi 1. menzilde ikamet eden Seyyid Süleyman bin Yusuf'tur. Uzun boylu ve kır sakallı olan kaymakam 58 yaşındadır.

Kethüda, tarımda çalışan işçi grubundandır. Genellikle kişilerin tasarrufundaki çiftliklerde çiftliğin işleyişinden sorumlu kimsedir. Daha çok malvarlığı olmayıp sadece bu işten aldığı maaş ile geçinirler.²³ 1422 numaralı defterde bahsedilen tek çiftlik olan Dunkuş Çiftliği kethüdası uzun boylu, kır sakallı 55 yaşında Boduroğlu Mehmet bin Osman'dır. 8 yaşındaki üvey oğlu Hüseyin ve 5 yaşındaki oğlu Veli ile bu çiftlikte ikamet etmektedir.

Mütesellim, sancakta devlete ödenmesi gereken vergiyi toplama ve hazineye göndermekle yükümlü görevlidir. Tanzimat'a kadar varlığını devam ettiren mütesellimler gerekli olduğu durumlarda beylerbeyi ve sancakbeyinin vekilliğini de üstlenmektedir. Voyvoda da denmektedir.²⁴ Akçaali Mahallesi'nde 14. menzilde ikamet eden 18 yaşında, uzun boylu, şab-ı emred Hacı Mehmetoğlu Osman bin Ahmet Bursa'ya mütesellim yanında istihdam olunmak üzere 15 Recep 1253'te gitmiştir.

İhtisap kurumu Osmanlı tohum yapısında şehir merkezindeki günlük hayatı düzenler, pazar denetimi ve vergi toplama görevini yürütür. Bugünkü polis ve belediye zabıtasının işlevini görürdü. Osmanlının klasik döneminde kurumun başında İhtisap Ağası veya İhtisap Emmini bulunurken II. Mahmut Dönemi'nde kurum, İhtisap Nezareti'ne dönüştürülerek başına bir nazır atanmıştır. İhtisap nazırına bağlı olarak taşrada çalışan müdürler bulunmaktadır.²⁵ Bursa mütesellimi Halil Kâmil Ağa marifetiyle Gönen'e ihtisap müdürü olarak 10 Rebiyülahir 1251 tarihinde atanan, 60 yaşında orta boylu kır sakallı Lütfullah Ağa bin Osman'dır. Lütfullah Ağa'nın yanında iki yardımcı bulunmaktadır: Bunlardan biri yine aynı tarihte gelen orta boylu az kumral bıyıklı Süleyman'dır. Süleyman, aslen Seferihisar kazasından olup Bandırma İhtisap Müdürü Mehmet İzzet Efendi tarafından gönderilmiştir. Diğer ise daha önce Bursa mütesellimi Seyyid El-Hac Ahmet Arif Ağa tebaasında Mehmet Efendi'nin uşağı olan

²³ Tuba Meryem Yıldız, XIX. Yüzyılda İstanos Özelinde Güneybatı Anadolu'da Tarım İşçiliği ve Ortaklık, Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD), 2021, Issue(35), 293-317. <https://doi.org/10.20427/turkiyat.866074>, s.308

²⁴ Yücel Özkaya, DİA, İstanbul 2006, C.32, s. 203

²⁵ Ali Rıza Abay, Toplumsal Yapı ve Toplumsal Kurum Değişmesi (İhtisap Kurumunun Zabıta Teşkilatına Dönüşümü Örneği), Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 2015(7), s.5-6

orta boylu, ter bıyıklı Ebu Bekir'dir. Ebu Bekir, 24 Şevval 1251'de Lütfullah Ağa'nın hizmetine girmiştir.²⁶

Harir ipek demektir.²⁷ Klasik dönemde ipek üretiminden mizan-ı harir vergisi alınmaktadır.²⁸ 15 Zilhicce 1253'te Asitane tezkeresiyle Musa Sükûti Efendi dairelerinden olan uzun boylu, kumral bıyıklı, 25 yaşında Süleyman Ahmet Gönen'e Harir-i Mizan Müdürü olarak atanmıştır. Bu durum Gönen'de 1831-1837 yılları arasında ipek üretiminin yapıldığını göstermektedir.

2.2.9. Din Görevlileri

2.2.9.1. Mahallelerde Görev Yapan Din Görevlileri

Tablo 2.17: Gönen Mahallelerinde Görev Yapan Din Görevlileri

Sıra No	Mahalle Adı	İmam	Hatip	Müezzin
1	Yukarı	Hacı Ali Efendi ²⁹		
2	Kurşunlu	-	-	-
3	Rüstem	Mustafa bin Abdullah	-	-
4	Çarşı	İsmail Efendi bin Mustafa	Mustafa Efendi bin İsmail	Hatiboğlu Molla Ahmet
5	Yanık	Hafız Halil bin Mehmet	-	-
6	Akçaali	Bostanoğlu İbrahim bin Mustafa	-	-

Yoklama defterlerinde de imamla ilgili herhangi bir kayda ulaşılamamıştır. Kurşunlu Mahallesi'nde imam olmadığı düşünülmemektedir. Ancak imamın başka bir mahallede ikamet etmesi de ihtimal dâhilindedir. Rüstem, Yanık ve Akçaali Mahallelerinde sadece imam bulunmakta; Çarşı Camii'nde ise imam, hatip ve müezzin mevcuttur. Bu durumda Çarşı Mahallesi'nin Gönen kazasının merkez mahallesi olduğunu söylenebilir.

2.2.9.2. Köylerde Görev Yapan Din Görevlileri

Tablo 2.18: Gönen Köylerinde Görev Yapan Din Görevlileri

Sıra no	Köy Adı	İmam	Hatip	Müezzin
1	Sarıköy Kahve Mahallesi	Molla Mehmet bin Mehmet	-	-
2	Sarıköy Fındıklı Mahallesi	İbrahim Efendi bin Mustafa	Mehmet Efendi bin Ali	-

²⁶ BOA. NFS.d.no15494

²⁷ Şemsettin Sami, a.e., s.546

²⁸ Cumali Bozpınar (2020) Klasik Dönem Osmanlı Zanaatları:İktisadi Zihniyet İlkeleri Çerçevesinde Bir Değerlendirme, Politik Ekonomik Kuram, 4(2), 269-280.[https:// doi.org/10.30586/pek.798153](https://doi.org/10.30586/pek.798153)

²⁹ BOA. NFS.d.no. 15494

3	Sarıköy Orta Mahallesi	Molla Mehmet bin İdris	-	Molla Yakup bin Mehmet
4	Sarıköy Aşağı Mahallesi	İsmail Efendi bin Nasuh	-	-
5	Sarıköy Kıpti Mahallesi	-	-	-
6	Dunkuş Çiftliği	-	-	-
7	Gaibler	Molla Ahmet oğlu Mustafa	-	-
8	Körpeağaç	-	-	-
9	Kavak	-	-	-
10	Alâmeddin	İmirzaoğlu Hüseyin bin Ahmet	-	-
11	Köteyli	Mustafa bin Veli	-	-
12	Yortan	Hafız Hasan Efendi bin Hüseyin	-	-
13	Keçeler	Süleyman Efendi bin Hüseyin	-	-
14	Tuzakçı	Molla Mehmet bin Mustafa	-	-
15	Kalfa	Hacı Mustafa Efendi	-	-
15	Ayvacık	Molla Halil bin Mustafa	-	-
17	Babayaka	İbrahim bin Mustafa	-	-
18	Çınarpınar	Hasan bin Halil	-	-
19	Bayramıç	Hemen(?)oğlu İbrahim Efendi	-	-
20	Akçapınar	Molla Habib bin Ali	-	-
21	Hacıveli oba	Molla Mustafa bin Himmet	-	-
22	Muratlar	Hasan Efendi bin Halil	-	-
23	Kum	Molla Abdurrahman	-	-
24	Koraş	-	-	-
25	Karasu	Ahmet Efendi bin Halil	-	-

Tablo 2.18’de göre Gönen köylerinde 19 imam görev yapmaktadır. Bunun dışındaki Sarıköy Kıpti mahallesinde, Dunkuş Çiftliği, Körpeağaç ve Kavak Köylerinde imam bulunmamaktadır. Sarıköy Kıpti Mahallesi Aşağı Mahalle’nin kapsamında olduğundan Aşağı Mahalle imamının Kıpti mahallesine de hizmet verdiği düşünülmektedir. Sarıköy Fındıklı Mahallesi’nde bir hatip, Sarıköy Orta Mahallesi’nde ise bir müezzin görev yapmaktadır. Bu durum dikkate alındığında Sarıköy’ün diğer köyler içinde bir merkez konumunda olduğunu söyleyebiliriz.

2.2.10. Fiziksel Özellikler

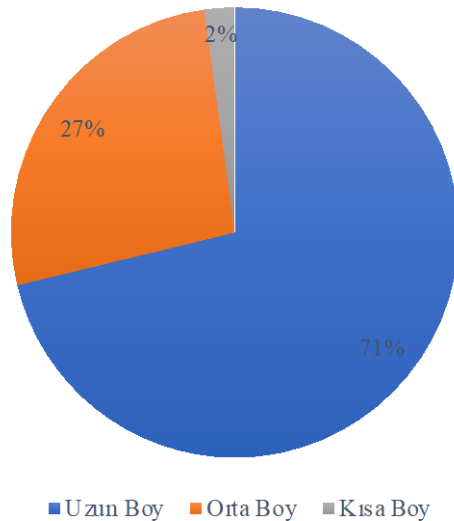
2.2.10.1. Boy Özellikleri

2.2.10.1.1. Mahallelerdeki Nüfusun Boy Özellikleri

Tablo 2.19: Gönen Mahallelerindeki Nüfusun Boy Özellikleri

Sıra no	Boy Grubu	Adet	Nüfusa Oranı
1	Uzun Boy	292	% 71,2
2	Orta Boy	109	% 26,58
3	Kısa Boy	9	% 2,25
Toplam		410	

Boy tanımlamasında herhangi bir ölçüt belirtilmemiştir. Boy bilgisi 15 yaşından itibaren verilmiştir. Boy eşkâli verilenlerin sayısı 410’dur. Gönen merkezde bulunanların sayısının 1001 olduğuna göre³⁰ boy eşkâli verilmeyen 876 kişidir. 360 kişi 15 yaşın altındadır. 15 yaşın altında olanları düştüğümüzde geriye boy bilgisi verilecek yaşta olup bilgi verilmeyenlerin sayısı 516’dır. Yani boy durumu verilecek yaşta olan 876 kişiden 410’unun boy durumu ile ilgili bilgi verilmiştir. Oran olarak ifade edecek olursak erkek nüfusun % 46’sının boy durumu belirtilmiştir. Boy bilgisi verilenlerden en fazla 292 kişi ve % 71’lik bir oranla uzun boylulardır. Bunu 109 kişi ve % 28,58’lik bir oranla orta boylular takip etmektedir. En az ise 9 kişi ve % 2,25’lik oran ile kısa boylulardır. Halk, genel itibarı ile uzun boyludur.

Grafik 2.2: Gönen Mahallelerinde Yaşayanların Boy Oranları

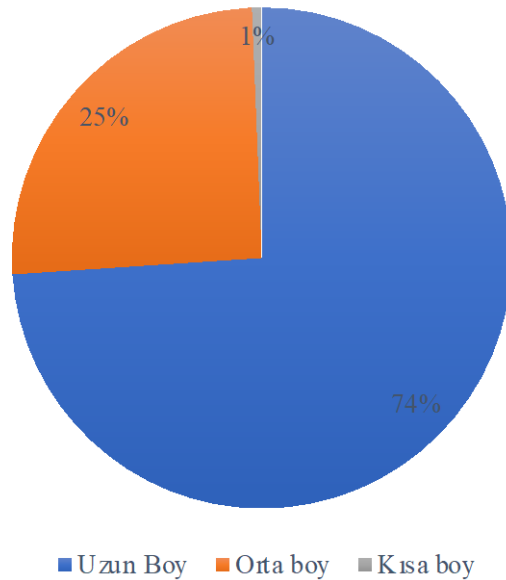
³⁰ Bkz. Tablo 7

2.2.10.1.2. Köylerdeki Nüfusun Boy Özellikleri

Tablo 2.20 :Gönen Köylerindeki Nüfusun Boy Özellikleri

Sıra no	Boy Grubu	Adet	Nüfusa Oranı
1	Uzun Boy	579	%73,94
2	Orta boy	199	%25, 41
3	Kısa boy	5	%0, 63
Toplam		783	

Mahallelerde olduğu gibi köylerde de boy tanımlamasında herhangi bir ölçüt belirtilmemiş ve boy bilgisi 15 yaşından itibaren verilmiştir. Boy eşkâli verilenlerin sayısı 783'tür. Gönen köylerinde bulunanların sayısı 1473³¹ ve 15 yaşın altında bulunanlar 676'dır. 15 yaşın üzerinde olup boy durumu belirtilmeyen 28 kişi vardır. Boy durumu verilebilecek yaşta olan 817 kişiden 783 kişi hakkında boy bilgisi verilmiştir. Oran olarak ifade edecek olursak erkek nüfusun %95'i hakkında boy bilgisi verilmiştir. Verilen bilgilere göre Gönen köylerinde en fazla 579 kişi ve %73,94'lük bir oranla uzun boylular bulunmaktadır. Bunu 199 kişi ve %25,4'lik oranla orta boylular takip eder. En az ise 5 kişi ve %0,63'lük oranla kısa boylular bulunmaktadır. Hem merkez hem köyler için genel bir çerçeve de belirtmek gerekirse Gönen'de bulunan Müslüman nüfus uzun boyludur.

Grafik 2.3: Gönen Köylerinde Yaşayanların Boy Oranları

³¹ Bkz Tablo 8

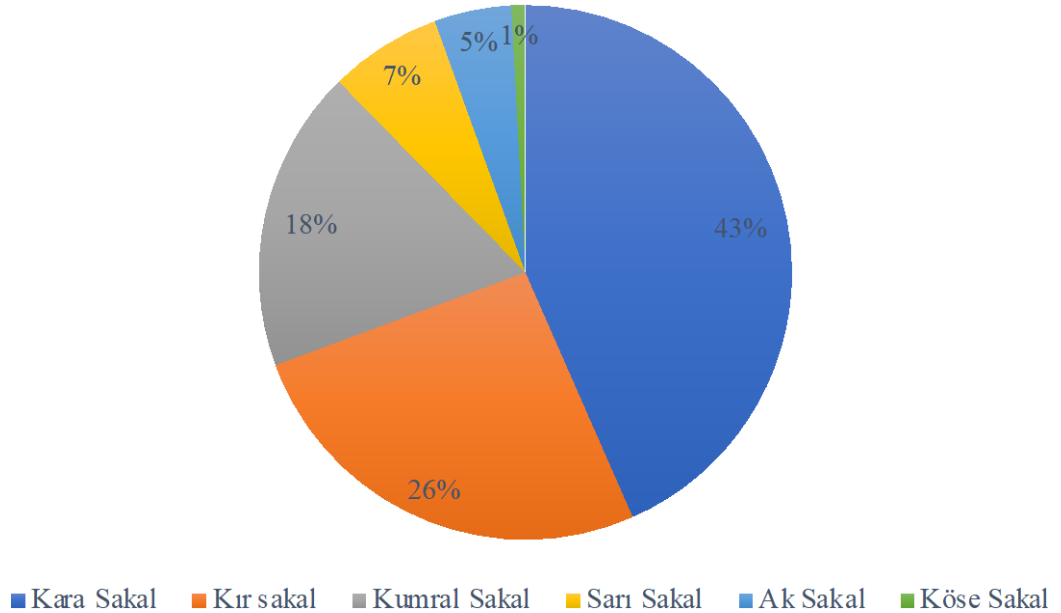
2.2.10.2. Sakal Özellikleri

2.2.10.2.1. Mahallelerdeki Nüfusun Sakal Özellikleri

Tablo 2.21: Gönen Mahallelerindeki Nüfusun Sakal Özellikleri

Sıra no	Sakal Grubu	Adet	Nüfusa Oranı
1	Kara Sakal	102	% 43,4
2	Kır sakal	61	% 25,9
3	Kumral Sakal	43	% 18,2
4	Sarı Sakal	16	% 6,8
5	Ak Sakal	11	% 4,6
6	Köse Sakal	2	% 0,8
Toplam		235	

Tablo 2.21’de görüldüğü gibi Gönen merkezde sakal eşkâli verilen kişi sayısı 235’tir. En fazla görülen sakal grubu 102 kişi ve %43,4 oran ile kara sakallılardır. Bunu 61 kişi ve %25,9 oran ile kır sakallılar, 43 kişi ve %18,2 oran ile kumral sakallılar, 16 kişi ve %6,8 oran ile sarı sakallılar, 11 kişi ve %4,6 ile ak sakallılar takip eder. Köse sakallı sadece 2 kişi mevcuttur. Kır sakal ve ak sakal yaş grubunu da ifade etmektedir. Kır sakal 40-50 yaş aralığını gösterirken ak sakal 60-70 yaş aralığını göstermektedir.

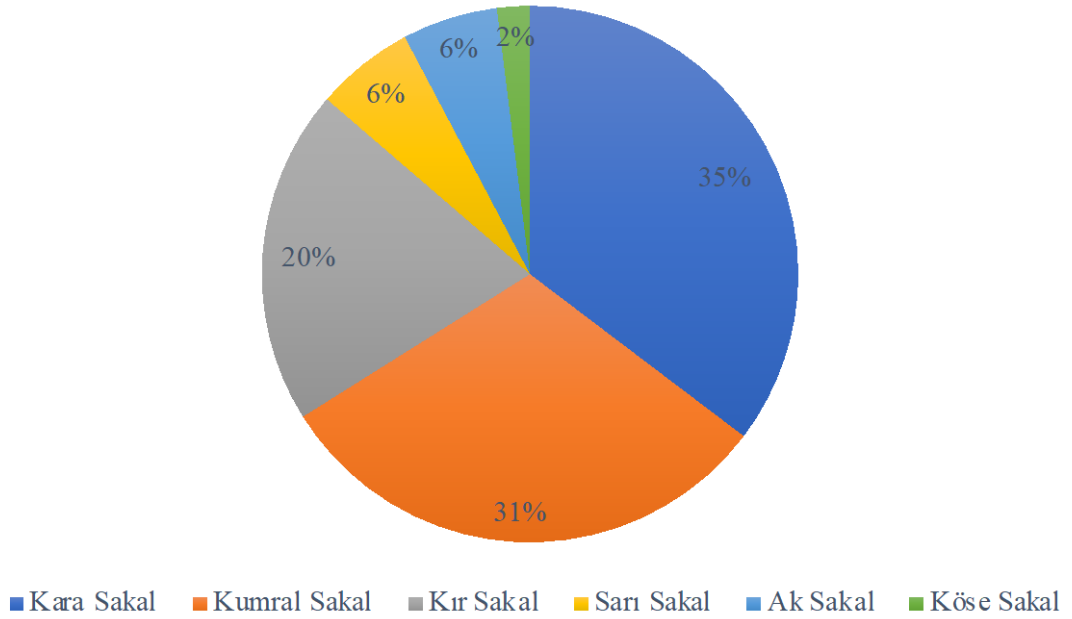
Grafik 2.4: Gönen Mahallelerindeki Nüfusun Sakal Oranları

2.2.10.2.2. Köylerdeki Nüfusun Sakal Özellikleri

Tablo 2.22: Gönen Köylerindeki Nüfusun Sakal Özellikleri

Sıra no	Sakal Grubu	Adet	Nüfusa Oranı
1	Kara Sakal	178	%35,3
2	Kumral Sakal	155	%30,7
3	Kır Sakal	102	%20,2
4	Sarı Sakal	30	%5,9
5	Ak Sakal	29	%5,7
6	Köse Sakal	10	%1,9
Toplam		504	

Köylerde sakal eşkâli verilen 504 kişi bulunmaktadır. En fazla görülen sakal grubu 178 kişi ile kara sakallılardır. Sakal eşkâli verilenlerin %35,3'üne tekabül eder. Daha sonra bunu 155 kişi ve %30,7 oranla kumral sakallılar, 102 kişi ve %20,2 ile kır sakallılar, 30 kişi ve % 5,9 oran ile sarı sakallılar takip eder. Ak sakallılar 29 kişi ile nüfusun %5,7'sini oluştururken en az görülen 10 kişi ile köse sakallılardır. Nüfusun %1,9'una karşılık gelmektedir.

Grafik 2.5: Gönen Köylerindeki Nüfusun Sakal Oranları

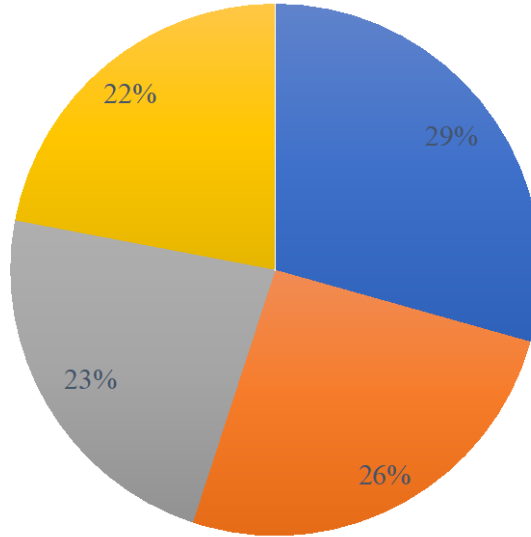
2.2.10.3. Bıyık Özellikleri

2.2.10.3.1. Mahallelerdeki Nüfusun Bıyık Özellikleri

Tablo 2.23: Gönen Mahallelerindeki Nüfusun Bıyık Özellikleri

Sıra no	Bıyık Grubu	Adet	Nüfusa oranı
1	Ter Bıyık	32	% 29,3
2	Kara Bıyık	28	% 25,6
3	Sarı Bıyık	25	% 22,9
4	Kumral Bıyık	24	% 22
Toplam		109	

Mahallelerdeki Müslüman nüfusun bıyık durumu incelendiğinde 109 kişinin bıyık durumunun belirtildiği görülür. En fazla bıyık grubu 32 kişi ile ter bıyıklılardır. Bunlar, bıyık durumu belirtilenlerin %29,3'ünü teşkil eder. Ter bıyık yaş aralığını da ifade etmektedir. Daha çok 19-24 yaş aralığını ifade eder. Bu durum da gençlerin çoğunlukta olduğunu gösterir. Kara bıyıklılar 28 kişi ve bıyık durumu belirtilenlerin %25,6'sını teşkil eder. Sarı bıyıklılar 25 kişi ile %22,9'luk orana karşılık gelmektedir. Eşit sayıda bulunmaktadır. En az bıyık grubu ise 24 kişi ile kumral bıyıklılardır. Bıyık durumu verilenlerin %22'sini teşkil etmektedir.

■ Ter Bıyık ■ Kara Bıyık ■ Sarı Bıyık ■ Kumral Bıyık

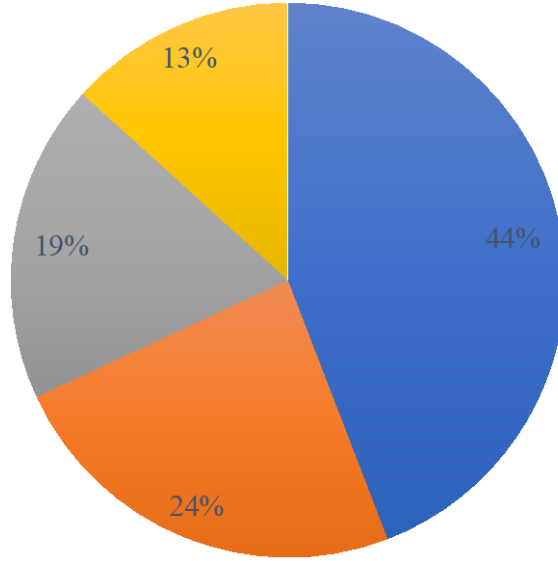
Grafik 2.6: Gönen Mahallerindeki Nüfusun Bıyık Oranları

2.2.10.3.2. Köylerdeki Nüfusun Bıyık Özellikleri

Tablo 2.24: Gönen Köylerindeki Nüfusun Bıyık Özellikleri

Sıra no	Bıyık Grubu	Adet	Nüfusa oranı
1	Ter Bıyık	83	%44,1
2	Sarı Bıyık	45	%23,9
3	Kara Bıyık	35	%18,6
4	Kumral Bıyık	25	%13,2
Toplam		188	

Köyler de de 188 kişinin bıyık özelliğinden bahsedilmiştir. Bunlardan en fazla kişi 83 kişi ile ter bıyıklılardır. Bıyık özelliği verilenlerin %44,1'ini teşkil eder. Ter bıyık aynı zamanda yaş aralığını da gösterdiği için köylerde de gençlerin çoğunlukta olduğunu söyleyebiliriz. Bunu 45 kişi ile sarı bıyıklılar, 35 kişi ile kara bıyıklılar takip eder. En az sayıda görülen bıyık türü 25 kişi ile kumral bıyıklılardır.

■ Ter Bıyık ■ Sarı Bıyık ■ Kara Bıyık ■ Kumral Bıyık

Grafik 2.7: Gönen Köylerindeki Nüfusun Bıyık Oranları

2.2.11. Akrabalık Durumları

2.2.11.1. Mahallelerde Yaşayanların Akrabalık Durumları

Tablo 2.25: Gönen Mahallelerindeki Nüfusun Akrabalık Durumları

Sıra no	Akrabalık Durumları	Adet
1	Oğul	417
2	Damat	26
3	Üvey oğul	23
4	Bikes(kimsesiz)	6
5	Kardeş	6

7	Yetim	5
8	Üvey baba	5
9	Yeğen	5
10	Torun	5
11	Amcaoğlu	4
12	Kayın	3
13	Amca	2
14	Üvey kardeş	1
15	Enişte	1
16	Kayın baba	1
Toplam		510

Defterlerde hanenin ilk sırasına genellikle aile reisi yazılmaktadır. Bundan sonra ise oğlu, kardeşi, babası, damadı, amcası gibi akrabalık bağı olanlar yazılır. Gönen merkezde hanelerdeki toplam 510 kişinin akrabalık bağına ait bilgi vardır. 417 ile en fazla oğul kaydı bulunmaktadır. Bunu 26 kayıtle damat takip etmektedir. Damat olarak kaydedilenler yakın yerlerden damat olarak geldikleri gibi uzak şehirlerden de geldikleri görülmektedir. Çarşı Mahallesi'nde 12. haneye Trabzon'dan Emin bin Ali damat olarak gelmiştir. 23 üvey oğul mevcut olup kimsesiz olarak belirtilen kişi sayısı 6'dır. Bu kimsesiz olarak kaydedilenlerin akrabalık durumu olup olmadığı belirtilmemiştir. Sadece Kurşunlu Mahallesi 63. menzilde bulunan Adıkoğlu Halil bin Ahmet'in kimsesiz olarak yanında bakımını üstlendiği 8 yaşındaki Eyüp'ün yeğeni olduğu bilgisi vardır.

2.2.11.2. Köylerde Yaşayanların Akrabalık Durumları

Tablo 2.26: Gönen Köylerindeki Nüfusun Akrabalık Durumları

Sıra no	Akrabalık Durumları	Adet
1	Oğul	957
2	Damat	33
3	Üvey oğul	21
4	Yeğen	10
4	Kayın	8
5	Bikes(kimsesiz)	7
7	Torun	4
8	Baba	3
9	Enişte	3
10	Üvey Baba	3
11	Üvey kardeş	2
12	Amcaoğlu	2
13	Amca	1
Toplam		1054

Gönen'in köylerinde toplam 1054 kişinin akrabalık durumu ile ilgili bilgi bulunmaktadır. Yine köylerde de hane reisi genellikle hanenin ilk numarasına yazıldığı

için sonradan gelenler bu ilk kişiye göre yazılmaktadır. O yüzden ‘oğlu’ ibaresi 957 kişi ile çoğunluktadır. Bunu 33 kişi ile ‘damat’ takip eder. Damat olarak haneye gelenlerin bazıları köylerden geldiği görülmektedir. Körpeağaç köyünden 8. haneden Sarıköy Kahve Mahallesi’ndeki Kocabaşoğlu İsmail bin Halil’e damat olarak giden kişi 25 yaşında uzun boylu kara sakallı Halil bin İbrahim’dir. Bazıları ise kaza dışındaki şehirlerden gelmiştir. Sarıköy Orta Mahallesi’ne Kırılı Halil’e damat olarak gelen kişi Ünye’den 21 yaşında orta boylu kumral bıyıklı Ali bin İbrahim’dir. Kimsesiz olarak hanelerde bulunanlardan Sarıköy Aşağı Mahallesi’nde Köçekçi Emin’in 52 numaralı hanesinde bulunan şâb-ı emred 17 yaşında Ali’nin mühtedi³² olduğu belirtilmiştir.

2.3. Nüfusun Askerlik Durumu

1831 nüfus sayımının başlıca iki amacından biri Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra yerine kurulan Asakir-i Mansure-i Muhammediyye adı verilen orduya alınacak asker potansiyelinin tespitiydi.³³ Bu yüzden sayımda kişiler şâb-ı emred, tüvana, mim ve müsin gibi kavramlarla kaydedilerek askerlik için uygun olup olmadıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Sayımda askerde olanlarda ‘asakirde’ olarak not düşülmüştür. Askere en fazla 40 yaşına kadar alım olduğu bilinse de bazı istisnâî durumlar da vardır. Köteyli köyü 12. hanede Mehmet bin İsmail’in oğlu Ali’nin 40 yaşında askerde olduğu kaydedilmiştir. Keçeler köyünde Hacıoğlu Hüseyin bin Abdullah 25 Şevval 1249’da 42 yaşında askere gitmiştir. Yine Köteyli köyünde Mucuşoğlu Mehmet bin Halil’in hanesinde bulunup gulâmi olan Abdullah 1250’de askere gitmesinden gulâm kökenlilerin de askere alındığını göstermektedir.

2.3.1. Askerde Olanlar

2.3.1.1. Mahallelerde Askerde Olanlar

Tablo 2.27: Gönen Mahallelerinde Askerde Olanlar

Sıra no*	Mahalle Adı	Adet
1	Yukarı	24
2	Çarşı	13
3	Rüstem	11
4	Yanık	10

³² Mühtedi; ihtida kökünden türeyip, hidayet bulmuş, başka dinden olup islamı kabul etmiş anlamındadır. Şemsettin Sami, a.e., s.1436.

³³ Karal, a.e.,s.10-11.

5	Kurşunlu	8
6	Akçaali	4
Toplam		70

*Tablo 25'teki mahallelerin sırası defterdeki yazım sırasına göre değil, sayı çokluğuna göre oluşturulmuştur.

Tablo 27'de Gönen merkezde sayımın yapıldığı H.1247 (M.1831) tarihinde askerde olup bunlara ilaveten H. 1253 (M.1837) yılına kadar askere gidenlerin toplam sayısı verilmiştir. Toplamda H. (1247- 1253) / M.(1831-1837) yılları arasında Gönen merkezden 70 kişinin askere gittiği görülmektedir. Bu 70 kişinin 6'sı Topçu Neferatlığı için Bahr-ı Sefid Boğazı'na (Çanakkale Boğazı) gittiği belirtilmiştir. 1806 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında İngiliz donanmasının Çanakkale Boğazı'ndan geçmek suretiyle oluşturduğu tehlike karşısında³⁴ III. Selim tarafından güvenlik amaçlı 1807 yılında bir tabya oluşturulması için çalışma başlatılmıştır.³⁵ Bigalı Tabyası olarak bilinen güvenlik noktası 1816-1818 yılları arasında kaleye dönüştürülmüştür.³⁶ 1835 yılı itibarıyla Bigalı Kalesi'nde 30 topçu neferi bulunmaktaydı.³⁷ 1831-1837 yılları arasında Gönen merkez ve köylerinden toplam 21 kişi topçu neferliği için burada görev almıştır. Gönen merkezde en fazla asker gönderen mahalle, 24 kişi ile Yukarı Mahalle'dir. Bunu 13 kişi ile Çarşı Mahallesi takip eder. En az asker sayısı ise Akçaali Mahallesi'ndedir. Yanık Mahallesi'nde bulunan Kıptî nüfustan askere gidenin olmadığı saptanmıştır. Ancak askere gidilecek yaşta şahısların mevcut olduğu görülmektedir. Bu durum Kıptî halkın askere alınmadığını göstermektedir. Cizye verdiklerine dair de herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

1834 yılında Asakir-i Mansure'ye yardımcı olması amacıyla Redif Askeri Ordusu'nun kurulmasına karar verilmiştir.³⁸ İlk anda eğitimlerine İstanbul'da başlanmış olsa da 1836'da işleyişinde yapılan değişikliklerle talimlerin sancak merkezlerinde yılda iki defa ve üçer ay müddetle yapılmasına karar verilmiştir.³⁹ Gönen merkez ve köylerinde toplam 30 kişi redif talimlerine katılmak üzere 15

³⁴ Özkan Keskin, On dokuzuncu Yüzyılda Çanakkale Boğazı'nda Yeni Bir Savunma Noktası: Bigalı Kalesi, Osmanlı Bilimi Araştırmaları 22, 2 (2021). S.255-275, <https://doi.org/10.26650/oba.908725>, s.259

³⁵ A.e., s.260

³⁶ A.e., s.263

³⁷ A.e., s.264

³⁸ Emre Satıcı, XIX. Yüzyılda Hüdavendigar Eyaleti, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yakınçağ Tarihi) Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 2008, s. 206

³⁹ A.e. s.207

Zilhicce 1252’de sancak merkezi olan Hüdavendigâr (Bursa)’a gittiği saptanmıştır. Gidenlerin 9’u merkezden, 21’i köylerdendir.⁴⁰

2.3.1.2. Köylerde Askerde Olanlar

Tablo 2.28: Gönen Köylerinde Askerde Olanlar

Sıra No	Köy Adı	Adet
1	Sarıköy Fındıklı Mahallesi	20
2	Sarıköy Kahve Mahallesi	18
3	Sarıköy Orta Mahallesi	12
4	Tuzakçı	8
5	Sarıköy Aşağı Mahallesi	7
6	Körpeağaç	7
7	Keçeler	5
8	Karasu	5
9	Koraş	4
10	Yortan	4
11	Çınarpınar	3
12	Ayvacık	2
13	Alâmeddin	2
14	Köteyli	2
15	Kalfa	2
16	Bayramıç	1
17	Akçapınar	1
18	Hacıveli Oba	1
19	Kum	1
20	Gaibler	1
21	Kavak	1
22	Dunkuş Çiftliği	-
23	Babayaka	-
24	Muratlar	-
Toplam		107

*Tablo 2.28’de köylerin sırası defterdeki yazım sırasına göre değil, sayı çokluğuna göre oluşturulmuştur.

Tablo 28’e göre 1831-1837 yılları arasında Gönen köylerinde toplam 107 askere gidenin olduğu görülmektedir. 107 kişinin 15’i Topçu Neferatlığı için Bahr-ı Sefid Boğazı’na gitmiştir. Sarıköy’ü bütün olarak alırsak en fazla askerin 57 kişi ile burada olduğu görülmektedir. Sarıköy’ü mahalle bazında değerlendirirsek en fazla askerin 20 kişi ile Sarıköy Fındıklı Mahallesi’nde olduğu görülmektedir. Dunkuş Çiftliği, Babayaka ve Muratlar’da askere gidenin olmadığı görülür. Her iki tabloda da askere giden sayısının köylerin büyüklüğüyle orantılı olduğu görülür. Ancak genç nüfus sayısı ile karşılaştırıldığında⁴¹ asker sayısının oldukça düşük olduğu görülür. Bu durum da asker kaçağı olma durumunu düşündürmektedir. Gulâm kökenlilerin ise

⁴⁰ BOA.NFS.d. 15496

⁴¹ Bkz. Tablo 9 Tablo 10

askere alındığı görülmektedir. Köteyli köyünde Mucuşoğlu Mehmet bin Halil'in hanesinde bulunan Abdullah'ın 1250'de askere gittiği görülmektedir.

2.3.2. Mim

Nüfus defterlerindeki bazı kayıtların üzerine kırmızı kalem ile mim harfi yazılmıştır. Mim işareti ilk nüfus sayımında askerlik yapmaya uygun güçte olanları belirlemek amacıyla (matluba muvafık/istenen nitelikte) anlamında kullanılmıştır.⁴² Nüfus defterlerinde mim harfi ile işaretlenen kişilerin şâb-ı emred (15-19 yaş aralığı) ve ter bıyıklılar (20-24 yaş aralığı) olduğu görülür.

2.3.2.1. Mahallelerde Bulunan Mim Sayısı

Tablo 2.29: Gönen Mahallelerinde Bulunan Mim Sayısı

Sıra No	Mahalle Adı	Adet
1	Yukarı*	-
2	Akçaali	12
3	Kurşunlu	11
4	Rüstem	11
5	Yanık	5
6	Çarşı	4
Toplam		43

*Yukarı Mahalle'nin kayıtlarına yoklama defterlerinden ulaşılmıştır. Yoklama defterlerinde mim harfi ile işaretleme yapılmadığından tabloda Yukarı Mahalle'nin verileri gösterilmemiştir.

Gönen merkezde mim işareti ile kaydedilen kişi sayısı 12 ile en fazla Akçaali Mahallesi'ndeyken en az ise 4 kişi ile Çarşı Mahallesi'nde bulunmaktadır. Toplam 43 kişinin Gönen merkezde mim harfi ile edilmiş olup askere her an gitmeye müsait olma durumunu göstermektedir.

2.3.2.2. Köylerde Bulunan Mim Sayısı

Tablo 2.30: Gönen Köylerinde Bulunan Mim Sayısı

Sıra No	Köy Adı	Adet
1	Körpeağaç	14
2	Tuzakçı	14
3	Sarıköy Kahve Mahallesi	13
4	Sarıköy Fındıklı Mahallesi	11
5	Yortan	11
6	Sarıköy OrtaMahallesi	9
7	Sarıköy Aşağı Mahallesi	7
8	Kavak	7
9	Kalfa	5

⁴² Mustafa Mesut Özekmekçi "Bazı Osmanlı, Nüfus Defterlerinde, Mim ve Çeşitli Harfler ile Özel İşaretlerin Kullanımına Dair", History Studies, 12/6, Aralık 2020, S.3060

10	Hacıveli	5
11	Koraş	5
12	Keçeler	4
13	Babayaka	4
14	Akçapınar	4
15	Kum	4
16	Köteyli	3
17	Çınarpınar	3
18	Bayramıç	3
19	Gaibler	2
20	Ayvacık	2
21	Muratlar	2
22	Alâmeddin	2
23	Karasu	-
24	Dunkuş Çiftliği	-
Toplam		134

Köylerde toplam 134 kişinin mim harfî ile işaretlendiği görülmektedir. Askere gidebilecek durumda ve yaşta olanları göstermektedir. En fazla askere gidebilecek durumda olan kişiler Sarıköy’de 37 kişidir. Bunu on dörder kişi ile Körpeağaç ve Tuzakçı köyleri takip eder. Karasu köyü ve Dunkuş Çiftliği’nde askere gidebilecek durumunda olan bulunmamaktadır.

2.3.3. Şâb-ı Emred

Şâb-ı emred sözlükte “henüz sakalı bıyığı çıkmamış olan genç”⁴³ olarak tanımlanır. Bu tabir genelde 10-15 yaş aralığındaki erkekler için kullanılmış olsa da Gönen nüfus defterlerinde 15-19 yaş aralığında bulunanların şâb-ı emred olarak yazıldığı görülür. Bir yaş aralığı olarak yazılsa da şâb-ı emred tabiri şahısların askerlik durumları hakkında bilgi vermektedir.

2.3.3.1. Mahallelerde Bulunan Şâb-ı Emred

Tablo 2.31: Gönen Mahallelerinde Bulunan Şâb-ı Emred

Sıra No	Mahalle Adı	Adet
1	Yukarı*	-
1	Rüstem	21
2	Kurşunlu	15
3	Akçaali	13
4	Çarşı	11
5	Yanık	9
Toplam		69

*Yukarı Mahalle’ye ait veriler yoklama defterlerinden elde edildiğinden şâb-ı emred tabiri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

⁴³ Ferit Develioğlu, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2023, s. 1136

Tablo 2.31’e göre şâb-ı emred olarak nitelenen kişilerin en fazla bulunduğu mahalle 21 kişi ile Rüstem Mahallesi’dir. Sonra 15 kişi ile Kurşunlu Mahallesi, en az şâb-ı emred sayısı ise Yanık Mahallesi’ndedir. Gönen merkezde toplam 69 kişi şâb-ı emred olarak nitelenen gruptadır.

2.3.3.2. Köylerde Bulunan Şâb-ı Emred Sayısı

Tablo 2.32: Gönen Köylerinde Bulunan Şâb-ı Emred

Sıra No	Köy Adı	Adet
1	Sarıköy Fındıklı Mahallesi	14
2	Sarıköy Kahve Mahallesi	13
3	Sarıköy Aşağı Mahallesi	13
4	Sarıköy Orta Mahallesi	11
5	Tuzakçı	19
6	Yortan	10
7	Körpeağaç	9
8	Karasu	8
9	Alâmeddin	7
10	Köteyli	4
11	Keçeler	4
12	Babayaka	4
13	Çınarpınar	4
14	Koraş	4
15	Kalfa	3
16	Bayramıç	3
17	Gaibler	2
18	Kum	2
19	Kavak	1
20	Ayvacık	1
21	Akçapınar	1
22	Hacıveli Oba	1
23	Dunkuş Çiftliği	-
24	Muratlar	-
Toplam		138

Tablo 2.32’de köylerde bulunan şâb-ı emred sayısı verilmiştir. En fazla 51 kişi ile Sarıköy’de bulunurken bunu 19 kişi ile Tuzakçı, 10 kişi ile Yortan, 9 kişi ile Körpeağaç izlemektedir. Dunkuş Çiftliği ve Muratlar’da bulunmazken köylerde toplam şâb-ı emred sayısı 138 kişidir.

2.3.4. Tûvana

Sözlük anlamı “güçlü, kuvvetli”⁴⁴ olan tûvana tanımlaması 15 yaşından itibaren kişileri ifade etmek için kullanılırken Gönen nüfus defterlerinde 11 yaşından

⁴⁴ Şemsettin Sami,a.e., s.447

itibaren yazıldıkları görülmektedir. Defterlerdeki kayıtlarda sagir olan kişilerin yanına tûvana kaydı bu yaşa gelecekleri tarihle birlikte yazılmıştır. Örneğin, Kurşunlu Mahallesi'nde 40. hanede Duhancı Mustafa'nın oğlu Kadri 6 yaşında sagir olarak yazılmış, üzerine tûvana 53 kaydı düşülmüştür. 1253 yılında tûvana olacağı yani askerliğe elverişli duruma geleceği belirtilmek istenmiştir.

2.3.4.1. Mahallelerde Bulunan Tûvana Sayısı

Tablo 2.33: Gönen Mahallelerinde Bulunan Tûvana

Sıra No	Mahalle Adı	Adet
1	Yukarı*	5
2	Kurşunlu	19
3	Rüstem	14
4	Yanık	12
5	Çarşı	10
6	Akçaali	7
Toplam		62

*Yukarı Mahalle'de tûvana sayısının az olması verilerin yoklama defterlerinden elde edilmesinden dolayıdır.

Gönen mahallelerinde en fazla tûvana 19 kişi ile Kurşunlu Mahallesi'nde bulunmaktadır. Bunu 14 kişi ile Rüstem Mahallesi, 12 kişi ile Yanık Mahallesi takip etmektedir. Çarşı Mahallesi'nde 10 kişi, en az ise 7 kişi ile Akçaali Mahallesi'nde bulunur. Toplam tûvana sayısının 62 olduğu görülmektedir.

2.3.4.2. Köylerde Bulunan Tûvana Sayısı

Tablo 2.34: Gönen Köylerinde Bulunan Tûvana

Sıra No	Köy Adı	Adet
1	Sarıköy Fındıklı Mahallesi	29
2	Sarıköy Orta Mahallesi	25
3	Sarıköy Aşağı Mahallesi	25
4	Sarıköy Kahve Mahallesi	17
5	Karasu	20
6	Gaibler	15
7	Yortan	15
8	Tuzakçı	15
9	Koraş	11
10	Körpeağaç	9
11	Keçeler	8
12	Kum	7
13	Kavak	6
14	Bayramıç	4
15	Akçapınar	4
16	Hacıveli Oba	3
17	Dünkuş Çiftliği	2
18	Alâmeddin	2

19	Köteyli	2
20	Ayvacık	2
21	Çınarpınar	2
22	Kalfa	1
23	Babayaka	1
24	Muratlar	1
Toplam		226

Sarıköy 96 kişi ile en fazla tûvana sayısına sahip köydür. Bunu 20 kişi ile Karasu, 15 kişi ile Gaibler takip eder. En az tûvana sayısına sahip köyler Kalfa, Babayaka ve Muratlar’dır. Gönen köylerinde toplam 226 tûvana bulunmaktadır.

2.3.5. Müsin

Müsin tabiri askerlik için elverişli olmayan, yaşı geçmiş kişiler için kullanılmıştır. Nüfus defterlerinde genelde bu tabire rastlanmakla birlikte Gönen nüfus defterlerinde kaydedilmemiştir.

2.4. Nüfus Hareketleri

2.4.1. Yıllara Göre Doğumlar

2.4.1.1. Yıllara Göre Mahallelerdeki Doğumlar

Tablo 2.35: Yıllara Göre Mahallelerdeki Doğumlar

Sıra No	Mahalle Adı	1247	1248	1249	1250	1251	1252	1253	Toplam
1	Yukarı	-	-	5	2	13	10	17	47
2	Kurşunlu	2	2	4	6	6	6	4	30
3	Rüstem	3	5	1	1	12	3	7	32
4	Çarşı	2	8	3	4	2	4	5	28
5	Yanık	2	2	1	1	1	1	5	13
6	Akçaali	1	3	4	3	2	1	4	18
Toplam		10	20	18	17	36	25	42	168

H. (1247 -1253) / M.(1831- 1837) yılları arasında Gönen merkezde doğan kişi sayısı 168’dir. Doğumların en az olduğu yıl 10 kişi ile 1247, en fazla olduğu yıl 42 kişi ile 1253’tür. Mahalleler bazında değerlendirildiğinde H.(1247-1253) /M.(1831-1837) yılları arasında en fazla doğumun olduğu mahalle 47 kişi ile Yukarı Mahalle’dir. 1247 ve 1248 yıllarında Yukarı Mahalle’ye ait doğum kaydı bulunmamaktadır. Ancak bu yıllarda doğum olmadığı düşünülmemektedir. Yukarı Mahalle’nin kayıtlarına yoklama defterlerinden ulaşıldığı için burada da bir erişim sorunu bulunmaktadır. En az ise 13 kişi ile Yanık Mahallesi’dir. Doğan kişiler Arapça “doğdu” anlamına gelen “tevellüd” tabiri ile kaydedilmiştir.

2.4.1.2. Yıllara Göre Köylerdeki Doğumlar

Tablo 2.36: Yıllara Göre Köylerdeki Doğumlar

Sıra No	Köy Adı	1247	1248	1249	1250	1251	1252	1253	Toplam
1	Sarıköy (Kahve)	4	2	2	4	1	1	7	21
2	Sarıköy (Fındıklı)	-	1	-	-	3	1	4	9
3	Sarıköy (Orta)	5	3	3	4	2	5	4	26
4	Sarıköy (Aşağı)	1	2	1	1	3	-	10	18
5	Dunkuş Çiftliği	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Gaibler	-	-	1	-	1	-	3	5
7	Körpeağaç	2	3	2	-	-	2	1	10
8	Kavak	-	1	1	2	1	3	1	9
9	Alâmeddin	-	-	-	-	-	-	2	2
10	Köteyli	-	-	-	1	1	1	-	3
11	Yortan	3	2	2	3	2	5	5	22
12	Keçeler	2	2	-	-	3	1	2	10
13	Tuzakçı	4	3	4	2	8	-	3	24
14	Kalfa	-	1	-	3	-	2	1	7
15	Ayvacık	-	2	2	2	-	-	2	8
16	Babayaka	2	-	1	-	-	2	1	6
17	Çınarpınar	1	-	-	-	-	-	2	3
18	Bayramıç	2	1	-	-	-	3	3	9
19	Akçapınar	1	3	-	-	2	-	1	7
20	Hacivelioba	2	1	2	-	-	-	-	5
21	Muratlar	2	-	-	-	-	-	-	2
22	Kum	-	-	-	2	-	-	1	3
23	Koraş	1	1	1	-	1	1	-	5
24	Karasu	1	4	1	-	-	-	8	14
	Toplam	33	32	23	24	28	27	61	228

H.(1247-1253) / M.(1831-1837) yılları arasında köylerde en yüksek doğum sayısı 74 kişi ile Sarıköy’de bulunmaktadır. Bunu takiben Tuzakçı 24, Yortan 22, Karasu 14, Keçeler ve Körpeağaç 10’ar kişidir. Hiç doğum olmayan yer Dunkuş Çiftliği’dir. En az doğum sayısı ise 2 kişi ile Muratlar’dadır.

Yıllara göre doğum sayılarına bakıldığında ise en yüksek doğum 61 kişi ile 1253 yılıdır. Bunu 33 kişi ile 1247, sonra ise 32 kişi ile 1248 yılı takip eder. En az doğum sayısı 23 kişi ile 1249 yılıdır. H.(1247-1253) / M.(1831- 1837) arasında Gönen

köylerinde doğan toplam kişi sayısı 228’dir. Bu sayı 6 yıla bölündüğünde yıllık ortalama 38 kişi doğmuştur.

2.4.2. Yıllara Göre Ölüm

2.4.2.1. Yıllara Göre Mahallelerdeki Ölüm

Tablo 2.37: Yıllara Göre Mahallelerdeki Ölüm

Sıra No	Mahalle Adı	1247	1248	1249	1250	1251	1252	1253	Toplam	Sagır
1	Yukarı	-	-	8	2	19	25	5	59	13
2	Kurşunlu	2	7	1	3	7	3	9	32	16
3	Rüstem	7	5	3	-	4	20	4	43	22
4	Çarşı	6	2	2	5	10	12	4	41	19
5	Yanık	7	3	2	2	2	6	5	27	4
6	Akçaali	8	1	1	7	8	7	-	32	14
Toplam		30	18	17	19	50	73	27	234	88

Tablo 2.37’de mahallelerdeki yıllara göre ölüm sayıları verilmiştir. H.(1247-1253) / M.(1831-1837) yılları arasında en fazla ölüm 59 kişi ile Yukarı Mahalle’de olmuştur. 1247 ve 1248 yıllarında ölüm kaydı bulunamamıştır. Ancak 2 yıl boyunca ölüm olmaması dikkat çekicidir. Kaydedilmemiş olduğu düşünülmektedir. 59 kişinin 13’ü 10 yaşına gelmeden ölen çocuklardır. İkinci olarak 19’u çocuk 41 kişi ile Çarşı Mahallesi, üçüncü olarak 16’sı çocuk 32 kişi ile Çarşı Mahallesi, dördüncü olarak 14’ ü çocuk 32 kişi ile Akçaali Mahallesi, en az ölümün olduğu Mahalle ise 4’ü çocuk 27 kişi ile Yanık Mahallesi’dir. Toplamda verilen yıllar arasında Gönen merkezde 88’ i çocuk 234 kişi vefat etmiştir. Vefat edenlerin %37,6’sı çocuktur. Bu da çocuk ölüm oranlarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Yıllara göre baktığımızda en fazla ölüm 73 kişi ile 1252 yılındadır. Bunu 50 kişi ile 1251 yılı, 30 kişi ile 1247 yılı takip eder. En az vefat sayısı 17 kişi ile 1249 yılıdır. Defterlerde ölüm kavramı Arapça “öldü” anlamına gelen “fevt” kelimesi ile ifade edilmiştir.

2.4.2.2. Yıllara Göre Köylerdeki Ölüm

Tablo 2.38: Yıllara Göre Köylerdeki Ölüm

Sıra No	Köy Adı	1247	1248	1249	1250	1251	1252	1253	Toplam	Sagır
1	Sarıköy Kahve	2	3	6	2	12	14	4	43	26
2	Sarıköy Fındıklı	3	2	3	5	5	3	2	23	5
3	Sarıköy Orta	4	8	5	10	19	3	2	51	20
4	Sarıköy Aşağı	5	5	4	1	12	2	8	37	16
5	Gaibler	2	-	1	-	1	2	-	6	1
6	Körpeağaç	1	-	-	1	3	7	1	13	8
7	Kavak	2	1	-	-	7	-	7	17	10
8	Alâmeddin	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Köteyli	1	-	1	-	3	2	-	7	2
10	Yortan	4	1	2	1	7	6	3	24	10
11	Keçeler	5	1	-	-	9	2	-	17	10
12	Tuzakçı	4	-	5	4	16	2	1	32	14
13	Kalfa	1	-	-	-	1	5	3	10	7
14	Ayvacık	-	-	-	-	3	-	-	3	3
15	Babayaka	-	-	1	1	4	3	1	10	7
16	Çınarpınar	-	-	-	-	-	4	1	5	2
17	Bayramıç	2	-	-	5	-	-	-	7	7
18	Akçapınar	2	-	-	-	-	2	3	7	6
19	Hacıvelioba	-	-	-	1	-	3	1	5	2
20	Muratlar	-	-	-	-	1	2	-	3	1
21	Kum	-	-	-	-	3	1	-	4	2
22	Koraş	1	1	-	-	-	1	2	5	1
23	Karasu	1	3	4	-	-	1	2	11	9
24	Dunkuş Çiftliği	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	40	25	32	31	106	65	41	340	169

H.(1247-1253) / M.(1831-1837) yılları arasında Gönen köylerinde 169'u çocuk, 340 kişi ölmüştür. Ölenlerin %49,7'si çocuktur. En fazla ölüm 154 kişi ile Sarıköy'de, bunu takiben 32 kişi ile Tuzakçı, 24 kişi ile Yortan takip etmektedir. Dunkuş Çiftliği'nde ve Alâmeddin köyünde hiç ölüm yaşanmamıştır. Köylerdeki çocuk ölüm oranının merkezden fazla olması köylerdeki yaşam şartlarının merkeze göre daha olumsuz olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yıllara göre ise en fazla ölümün olduğu yıl 106 kişi ile 1251 yılıdır. Onun ardından 65 kişi ile 1252 yılı takip eder. Sonra ise 41 kişi ile 1253 yılıdır. En az ölümün olduğu yıl 25 kişi ile 1248 yılıdır.

2.4.3. Yer Değiştirmeler

2.4.3.1. Kısa Süreli Yer Değiştirmeler

Gönen Müslim nüfus defterlerinde Müslüman nüfusun ikamet ettiği yerlerden başka yerlere gittikleri veya başka yerlerden Gönen'e geldikleri görülmektedir. Giden kişiler Farsça “gitmek” anlamına gelen “reft” kelimesi ile gelen kişiler ise Farsça “gelmek” anlamına gelen “amede” kelimesi ile ifade edilmiştir. Bunlardan bir kısım kayıtlarda gitme sebepleri, gittikleri yerler ve burada kalma süreleri belirtilmişken bir kısmında belirtilmemiştir.

Tablo 2.39: Süreli Yer Değiştirmelerin Sebepleri

Sıra No	Gitme Sebepleri	Adet
1	Askerlik	120
2	Donanma-i Hümayun	29
3	Topçu Neferatlığı	21
4	Ticaret	17
5	Taşra	15
6	Kalyon	14
7	Hacc-ı Şerif	12
8	Tahsil	7
9	Islah	3
10	Deva	1
11	Görevli	1
Toplam		240

Tablo 2.39’da Gönen’den başka yerlere süreli olarak gidenlerin ne maksat ile gittikleri gösterilmiştir. En fazla olarak 120 kişinin askerlik sebebiyle kaza dışına çıktığı görülmektedir. Topçu Neferatlığı için giden 17 kişinin 15’i Bahr-ı Sefid Boğazı’na (Çanakkale), 2’si Asitane’ye (İstanbul) gitmiştir. Tablo 37’de askerlik ile topçu neferliği ayrı olarak gösterilmiştir. Askerlik bahsinde ise topçu neferi olarak Çanakkale Boğazı’na gidenler asker sayısının içinde gösterilmiştir.⁴⁵ Burada da topçu neferlerini asker sayısına dâhil edilirse toplam asker sayısının 149 olduğu görülür. Donanma-yı Hümayûn’a toplam 29 kişi gitmiştir. Gitme zamanları hepsinde 20 Şevval 1247 olup yaş aralığı 13 ile 47’dir. Bunların asker olarak mı yoksa çalışmak

⁴⁵ Bkz. Tablo 2.25.

maksadıyla mı gittiği tespit edilememiştir. Yaş aralığının 47'ye kadar varması askerlik durumunu düşündürmemektedir. Ancak Gönen merkez ve köylerindeki toplam asker sayısı 177 olarak saptanmıştır.⁴⁶ Tablo 37'de asker sayısı 149 olarak görülmektedir. Donanmaya giden 29 kişi eklendiğinde asker sayısı Tablo 25 ve 26'ya yakın bir değer çıkmaktadır. Bu durum donanmaya gidenlerin asker statüsünde olduğu ihtimalini desteklemektedir. Ticaret için giden 17 kişinin 4'ü hizmetkârlık, 2'si ırgatlık sebebiyle gitmiştir. 15 kişinin taşrada, 14 kişinin kalyonda olduğu belirtilmiştir. Hacca giden 12 kişinin 4'ü Kurşunlu Mahallesi'nden, 1'i Çarşı, 1'i Akçaali, 1'i Sarıköy Aşağı Mahalle'den, 3'ü Tuzakçı, 1'i Hacıvelioba köyündendir. Gidenlerin 2'si hacda vefat etmiş, 5'i geldikten sonra bir yıl içinde vefat etmiştir. Bu durumun gidenlerin yaşlı olmalarıyla alakalı olacağı gibi o yıllarda hac şartlarının zorluğundan kaynaklandığı da düşünülmektedir. Tahsil için kaza dışına çıkan 7 kişinin 4'ü Asitane'ye, 1'i Bursa'ya, 1'i Edremit'e ve 1'i Orhanili'ne gitmiştir. Yukarı Mahalle'de Kalaycı Osman'ın oğlu İsmail ilim tahsil eden bir talebedir. İlim tahsili için defalarca kaza dışına çıkıp geri geldiği görülmektedir. 25 Şevval 1249'da önce Orhanili'ne gitmiş, 11 Şaban 1250'de geri dönmüştür. Sonra İstanbul'a gidip 21 Cemaziyevvel 1251'de geri gelmiştir. 15 Cemaziyelahir 1253'te tekrar İstanbul'a gidip 15 Zilkade 1253'te geri dönmüştür.⁴⁷ 3 kişi ıslah için Bursa'ya gitmiştir. Âmâ olup deva için 21 Cemaziyelahir 1251'de İstanbul'a giden Sarıköy Orta Mahallesi'nden Bostancıoğlu Ahmet 15 Recep 1251'de geri dönmüştür. Akçaali Mahallesi'nde 18 yaşında Hacı Mehmetoğlu Osman bin Ahmet, mütesellim yanında görev almak için Bursa'ya görevli olarak gitmiştir. Gönen ve köylerinde bir yerden başka bir yere gidenlerin toplam sayısı 384'tür. Tablo 37'de 240 kişinin gitme sebebi belirtilmiştir, geriye kalan 144 kişinin ne amaçla gittiği belirtilmemiştir.

Tablo 2.40: Süreli Yer Değiştirmelerde Gidilen Yerler

Sıra No	Gidilen Yerler	Adet
1	Edincik	28
2	Balya	25
3	Bandırma	16
4	Manyas	16
5	Dimetoka	15
6	Asitane (İstanbul)	13
7	Hicaz	12

⁴⁶ Bkz. Tablo 2.25 ve Tablo 2.26.

⁴⁷ BOA.NFS.d. 15494, 15495, 15498

8	Mihaliç	10
9	Bursa	6
10	Kapudağı	6
11	Biga	5
12	Kale-i Sultaniye (Çanakkale)	4
13	Erdek	1
14	Edremit	1
15	Boyabad	1
Toplam		159

Tablo 2.40'ta yerleşmek kastı olmayıp kısa süreli gidilen yerler gösterilmiştir. En fazla gidilen yer 28 kişi ile Edincik olurken Balya 25 kişi ile ikinci, Bandırma 16 kişiyle üçüncü sırada yer almıştır. Sadece birer kişinin gittiği yerler Erdek, Edremit ve Boyabad kazalarıdır. Toplam 159 kişinin gittiği yerler belirlenebilmiş, toplam 384 kişinin yer değiştirdiği düşünüldüğünde geriye kalan 225 kişinin nereye gittiği belirtilmemiştir.

Osmanlı Devleti'nde şehirler arası seyahat, izne tabi tutulmuştur. Bu uygulamanın iki temel sebebi vardır: Birincisi güvenlik, diğeri ise başta başkent İstanbul olmak üzere, şehirlere kırsal kesimden yapılacak olan düzensiz göçlerin önlenmesidir. Uygulamanın geçmişi XVI. yy'a kadar gitmektedir. Başlangıçta "Yol Hükmü" daha sonra "Men-i Mürur" adını alan geçiş izin belgesi XIX. yy'a gelindiğinde "Mürur Tezkeresi" adını almıştır. En basit tanımıyla Osmanlı sınırları içinde şehirler arası yapılan seyahatler için verilen geçiş belgesi demektir.⁴⁸Kayıtlarda kaza dışına gidenlerin tezkereli ve tezkeresiz olduklarına dair kayıtlar düşülmüştür. Tezkereli gidenlerin gittiği yerde kalacağı süre belirtilmiştir. Kurşunlu Mahallesi'nden Müftüoğlu Osman bin Süleyman 31 günde gelmek üzere Berât-ı Şerif yenilemek üzere İstanbul'a gitmiştir. 21 Zilhicce 1251'de gidip 5 Muharrem 1251'de döndüğüne göre bu süreyi aşmadığı görülmektedir. Yine Yanık Mahallesi'nden Kamburoğlu Hüseyin'in oğlu Süleyman Topçu Neferatlığı için 90 günde dönmek üzere İstanbul'a süreli olarak gitmiştir. Tezkeresiz gidenler ise firar sayılmıştır. Sarıköy Fındıklı Mahalle'sinde 27. menzilde Topuzoğlu İbrahim bin Osman Edincik'e tezkeresiz gittiği için firar ettiği belirtilmiştir. Yine Tuzakçı köyü 20. hanede Hindioğlu Hasan bin

⁴⁸ Musa Çadırcı, "Tanzimat Döneminde Çıkarılan "Men-i Mürur" ve Pasaport Nizamnameleri", Belgeler 15/19(1993), Ankara, s.169; Mübahat S. Kütükoğlu, "Mürur Tezkeresi", DİA (İstanbul: TDV Yayınları, 2006)32/60

Süleyman'ın kardeşi 18 yaşındaki Süleyman ticaret için tezkeresiz olarak Manyas'a gitmiş ve firar olarak kaydedilmiştir.

2.4.3.2. Nakiller

Tablo 2.41: Nakillerin Yönü

Sıra No	Nakilin Yönü	Adet
1	Mahalleler Arası	52
2	Kaza Dışına	46
3	Köylerden Köylere	24
4	Kaza Dışından Gönen ve Köylere	23
5	Merkezden Köye	18
6	Köylerden Merkeze	6
Toplam		179

Gönen mahalle ve köylerinde 6 yıllık sürede nakil etmek suretiyle ikametini değiştirenler olmuştur. Bunlar Toplamda 179 kişidir. Bu ikamet değişikliklerinin mahalleler arasında olduğu gibi Gönen merkezden köylere, köylerden merkeze, köylerden köylere ve kaza dışına olmak suretiyle yapıldığı görülmektedir. Ayrıca kaza dışından Gönen'e göç edenler olmuştur.

Mahalleler arası nakil eden kişilerin sayısı 52'dir. Kurşunlu Mahallesi 40. menzilde Duhancı Mustafa Mehmet (15), Mahmut (8) ve Kadri (6) adlarında üç oğluyla birlikte 1250 yılında Çarşı Mahallesi'ne nakil ederek ikametini değiştirmiştir. Yine Rüstem Mahallesi 61. menzilde Sarı Mustafa oğlu Hasan 3 yaşındaki oğlu Ali ile birlikte Akçaalı Mahallesi'ne ikametini aldırıştır. Evlenme yoluyla ikamet değişiklikleri olmuştur. Çarşı Mahallesi 39. hanede Mısırlıoğlu Hüseyin Yanık Mahallesi'nde Erdeklioğlu Hüseyin'e damat olarak gitmek suretiyle ikametini buraya aldırıştır.

Gönen merkez ve köylerinden başka kazalara naklini aldırarak suretiyle göç edenler 46 kişidir. Balya'ya 30 kişi, Edincik'e 8 kişi, Edremit'e 3 kişi; Bandırma, Manyas, Dimetoka, Bursa ve Yörük taifesine birer kişi göç etmiştir. Nakiller daha çok yakın yerlere yapılmıştır. Yanık Mahallesi 34. menzilde Sünnetçi İsmail bin Abdullah Ali (13), Hüseyin (10) ve Mehmet (7) adındaki üç oğluyla Balya'ya göç etmiştir. Bu bilgilerden hareketle Gönen'in dışarıya göç verdiğini söylemek mümkündür.

Köylerden köylere yapılan ikamet değişiklikleri 24 kişidir. Bunların 9'u Sarıköy'ün mahalleleri arasında olmuştur. 2'si Sarıköy'den Tuzakçı'ya, 1'i

Sarıköyden Köteyli'ye, 1'i Sarıköy'den Körpeağaç'a, 1'i Gaibler'den Koraş'a, 2'si Körpeağaç'tan Sarıköy'e, 5'i Babayaka'dan Sarıköy'e, 1'i Akçapınar'dan Sarıköy'e nakletmiştir. 1'inin ise naklettiği yer belli değildir. Sarıköy Orta Mahallesi 51. hanede bulunan Tuzakçılı Mustafa bin Abdullah 5 yaşındaki oğlu İsmail ile Tuzakçı köyüne naklederek ikametini değiştirmiştir.

Kaza dışından Gönen merkez ve köylere nakil eden kişi sayısı 23'tür. Balya'dan 10 kişi, Bandırma'dan 3 kişi, Mihaliç ve Edincik'ten ikişer kişi; Dimetoka, Kapıdağı ve Manyas, İstanbul, Konya ve Koş adasından birer kişi gelmiştir. Mihaliç'ten 21 yaşında ter bıyıklı Mehmet Ali bin Abdurrahman 15 Recep 1253' te Akçaali Mahallesi'nde 61. menzile ikametini aldirmek suretiyle göç etmiştir. İstanbul'dan Acımusluk Medresesi'nden orta boylu, kumral sakallı 25 yaşında Ömer Efendi bin Yakup Yukarı Mahalle'de 27. haneye 15 Rebiyülevvel 1252'de damat olarak gelmiştir.⁴⁹ Yine Konya'dan orta boylu, kumral sakallı 42 yaşında Hacı Ahmet bin Süleyman Yukarı Mahalle'de vefat eden mahalle imamı Ali Efendi'nin zevcesi ile evlenerek 145. haneye kaydolmuştur.

Gönen merkezden köylere ikametini taşıyan 18 kişi vardır. Bunların 7'si Sarıköy'e, 5'i Tuzakçı'ya, 2'si Kavak'a, 1'i Bayramiç'e, 1'i Körpeağaç'a, 1'i Keçeler'e, 1'i Gaibler'e gitmiştir. Yanık Mahallesi'nden Karabıçakoğlu Ahmet, kardeşi Hüseyin ile birlikte Sarıköy Orta Mahallesi'ne gitmiştir. Çarşı Mahallesi'nden Tahiroğlu Ahmet Sarıköy Orta Mahallesi'nde Düzakçeli Mustafa bin Abdullah'ın evini satın alarak 2 yaşındaki oğluyla birlikte ikametini buraya taşımıştır.

Köylerden merkeze 6 kişi naklini aldirmiştir. Bunların 1'i Muratlar'dan, 1'i Köteyli'den, 1'i Keçeler'den, 1'i Tuzakçı'dan, 2'si Kalfaköy'den olmak üzere toplam 6 kişidir. Kalfaköy'den İmamoğlu Mustafa bin Ahmet 5 yaşındaki oğlu Ahmet'le birlikte Çarşı Mahallesi'ne İmamoğlu Ahmet'in hanesine yani babasının hanesine nakil ederek ikametini değiştirmiştir. Köyden kaza merkezine göçün bu kadar az olması köylerde ekonomik canlılığın merkezden daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

---

⁴⁹ BOA.NFS.d. 15495

2.5. Perakendeler (Yabancılar)

Perakende, Farsça bir kelime olup toplu ve muntazam olmayan, dağınık, darmadağın, ayrılmış, perişan⁵⁰ demektir. Nüfus defterlerinde Gönen halkından olmayıp çeşitli sebeplerle Gönen dışından bir süreliğine gelip sonra memleketlerine geri dönen kişiler için kullanılmıştır.⁵¹ Bağlı oldukları meslek grubunun da belirtilmesi perakendelerin çalışmak amacıyla geldiğini göstermektedir.

2.5.1. Mahalle ve Köylerde Bulunan Perakendeler

Tablo 2.42: Mahalle ve Köylerde Bulunan Perakende Sayısı

Sıra No	Mahalle /Köy Adı	Adet
1	Çarşı Mahallesi	34
2	Kurşunlu Mahallesi	6
3	Akçaali Mahallesi	3
4	Dunkuş Çiftliği	3
5	Alâmeddin Köyü	16
6	Kavak Köyü	3
7	Yortan Köyü	2
8	Tuzakçı Köyü	2
9	Bayramiç Köyü	2
10	Köteyli Köyü	1
11	Yer bildirilmeyen	26
Toplam		98

Gönen'in mahalle ve köylerinde 1422 numaralı nüfus defterinde bulunan perakendeler Tablo 2.42'de gösterilmiştir. Gönen merkezde 40 perakende, köylerde ise 26 perakende bulunmaktadır. En fazla perakende bulunan mahalle 34 kişi ile Çarşı Mahallesi, en fazla perakende bulunan köy ise 16 kişi ile Alâmeddin köyüdür. Gönen merkezde 40 perakende, köylerde ise 26 perakende bulunur. Hangi mahalle ve köye geldiği belirtilmeyen 26 perakende vardır. Perakende olarak gelip daha sonra evlenerek Gönen'de kalanlar olmuştur. Trabzon Ruka(?) Mahallesi'nden olup Rüstem Mahallesi perakendesi olarak kaydedilen orta boylu kumral bıyıklı Emin bin Ali, Çarşı Mahallesi'nde Hacı Ahmet bin İsmail'e damat olup 11. menzile yerleşmiştir.⁵²

⁵⁰ Şemsettin Sami, a.e.,s. 350

⁵¹ Perakende tabiri nüfus yoklama defterlerinde konar göçer olarak yaşayan aşiretler ve cemaatler için de kullanılmıştır.

⁵² BOA.NFS.d. no.15490

2.5.2. Perakendelerin Meslekleri

Tablo 2.43: Perakendelerin Meslekleri

Sıra No	Meslek	Adet
1	Tüccar	10
2	Hizmetkâr	9
3	Suyolcu	7
4	Görevli	5
5	Çoban	3
6	Talebe	3
7	Kalaycı	3
8	İmam	3
9	Kahveci	2
10	Irgat	2
11	Çerçi	1
Toplam		48

Tablo 2.43't e görüldüğü gibi 48 perakendenin mesleği belirtilmiştir. En fazla tüccar, takiben hizmetkâr ve su yolcu bulunmaktadır. Su yolcular, suyun kaynağından çıkıp şehirlere dağıtılmasına kadar bakım onarım işi ile ilgilenen meslek dalıdır.⁵³ En az 1 kişi ile çerçi bulunmaktadır. Ufak tefek satılan eşya demek olup satan kişiye çerçici denir.⁵⁴ Ancak burada mesleğin adı çerçi olarak geçmektedir.

2.5.3. Perakendelerin Geldiği Şehirler

Tablo 2.44: Perakendelerin Geldiği Şehirler

Sıra No	Geldiği Şehir	Adet
1	Trabzon (Vakf-ı Kebir, Büyük Liman)	14
2	Tepedelen	7
3	İstanbul	6
4	Bolu	4
5	Kastamonu Sancağı (Estefan Kazası-Zeyvelik Tepesi)	3
6	Balıkesir	3
7	Manyas	2
8	Vezirköprü (Adatepe Köyü)	2
9	Rumili	2
10	Safranbolu	2
11	Mihaliç	2
12	Kirmasti (Kavak Karyesi)	1
13	İğneci Yörükani	1
14	Kemah Sancağı	1
15	Ünye Kazası (Kara köyü)	1
16	Aydın Sancağı	1
17	Yalak Kazası	1

⁵³ Abdullah Martal, Suyolcu, DİA, C. 38, s.1

⁵⁴ Şemsettin Sami, A.e., s.508

18	Urfa	1
19	Harput (Dağ Kapısı)	1
20	Bayburt	1
21	Erzincan	1
22	Güzelce hisar (Paşa Mahallesi)	1
23	Boyabat	1
24	Tokat	1
25	Kayseri (Eski Kasır Köyü)	1
26	Bergama	1
Toplam		61

1422 numaralı nüfus defterinde toplam 61 perakendenin geldiği şehir belirtilmiştir. En fazla 14 kişi ile Trabzon, onu takiben 7 kişi ile Tepedelen ve 6 kişi ile İstanbul yer almaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. GÖNEN MAHALLE VE KÖYLERİNDEKİ REAYA NÜFUS

3.1. İdari Nüfus

3.1.1. Mahalle ve Köylerdeki Reaya Nüfus

Gönen’de mevcut 6 mahalle olduğunu birinci bölümde belirtmiştik. Bu altı mahallenin üçünde gayrimüslim nüfus mevcuttur. Bunlar: Yukarı, Kurşunlu ve Yanık Mahalleleridir. Bu üç mahallede Müslüman halk ile gayrimüslim halk birlikte yaşamaktadır. Rüstem, Çarşı ve Akçaali Mahallelerinde gayrimüslim nüfus bulunmamaktadır. Köylerde ise Sarıköy, Elbislik ve Paşaçıftlığı köylerinde reaya nüfus bulunur. Sarıköy’de Müslüman halk ve gayrimüslim halk birlikte yaşarken Elbislik ve Paşaçıftlığı köylerinde sadece reaya nüfus bulunmaktadır. Gayrimüslim nüfusun etnik kökeni ile ilgili bir ayırım yapılmamıştır.

1831 sayımında Hristiyan halk reaya olarak yazılmış, milliyet belirtilmemiştir. Reaya nüfusun kalabalık olduğu Filibe, Selanik, Edirne, İzmir, Aydın sancağı gibi büyük şehirlerde reayanın milliyetlerine göre Rum, Ermeni, Bulgar vb. ayrılarak yazılmıştır.¹

3.2. Sosyo- Kültürel Yapı

3.2.1. Mahalle ve Köylerdeki Reayanın Aile Adları

Tablo 3.1: Gönen’deki Reayanın Aile Adları

Sıra No	Mahalle/ Köy Adı	Aile Adları
1	Yukarı	Balıkçı Ostoyan, Kocabıyık, Terzi Mancu
2	Kurşunlu	Arabacıoğlu, Bahçevan Lazari, Boyacı Kostandi, Çorbacı Benayut, Fuçıcı Yovan, Kasap Mancu, Küçük Avram, Muhtab Ostoyan, Pamukçu Dancu
3	Yanık	-
6	Sarıköy	Kirazoğlu, Malamaoğlu, Sarı Yorgi, Tulumcuoğlu
5	Elbislik	Çölmekçioğlu, Balıkesirlioğlu, Paşakalıoğlu(?), Şuyuroğlu(?), Parioğlu(?), Palasoğlu, Boyacıoğlu, Biluroğlu(Buyuroğlu(?)), Kalaycıoğlu, Adalı Benayut, Koca Miha, Kaluoğlu(?), Köse Nikola, Topaloğlu, Kocabıyık, Fuçıcı, Acı Tanaş, Cebecioğlu, Ostoloğlu, Hacıoğlu, Paşalıoğlu, Haytaoğlu, Solak Todori, Muhaloğlu, Eklemeoğlu, Arıcıoğlu, Cıvanoğlu, Çolakoğlu, Corcioğlu, Pehlivanoğlu, Bulgaroğlu,

¹ Karal, A.e, s.19

		Papazoğlu, Macanoğlu, İnce Mihal, Dişlioğlu, Ordubozanoğlu, Baldırlı(?), Tulumcuoğlu, Koçıcı, Topal Dimitrakioğlu, Kel Apostol, Estematoğlu, Kemançecioğlu, Köprücüoğlu, Azmanoğlu, Şehirli Ananusta, Aksazlioğlu, Kara Dimu.
6	Paşacıftlığı	Kara Tanaş

Tablo 3.1’de Gönen’de bulunan reayanın kullandığı aile adları verilmiştir. Şahısların aile adları ile anılması reayada Müslümanlar kadar yaygın değildir. Çoğunluk baba adı ile zikredilmiştir. Corcioğlu, Estematoğlu, Muhaloğlu gibi. Baba adı dışındaki lakaplarda Türkçe isimler kullanılmıştır. Yaptıkları mesleğe göre, fiziksel özelliğe göre, engel durumuna göre, memleketine göre, milliyetine göre adlandırılanlar olmuştur. Mesleğe göre Balıkçı Ostoyan, Terzi Mancu, Arabacıoğlu, Bahçevan Lazari, Boyacı Kostandi, Kalaycıoğlu, Cebecioğlu; fiziksel özelliğine göre Köse Nikola, Kocabıyıkioğlu, Dişlioğlu, Solakoğlu, Pehlivanoğlu; engel durumuna göre Topaloğlu; memleketine göre Balıkesirlioğlu; milliyetine göre Bulgaroğlu gibi adlandırılmıştır. Bir de herhangi bir kategoriye girmeyen adlar da vardır: Biluroğlu(Buyuroğlu?), Paşakalioğlu, Baldırlı(?) gibi.

3.2.2. Mahalle ve Köylerde Kullanılan Şahıs İsimleri

Tablo 3.2: Gönen’deki Reayanın Şahıs Adları

Sıra No	İsim	Adet	Sıra No	İsim	Adet
1	Yorgi	40	66	Kaluyani	1
2	Nikola	37	67	Hristoli	1
3	Tanaş	36	68	Ovaki	1
4	Yani	30	69	Pelas	1
5	Dimitri	27	70	Mihalaki	1
6	Kostandi	27	71	Oraku	1
7	Benayut	23	72	Semu	1
8	Yenaki	14	73	Hristu	1
9	Yorgaki	12	74	Sotiri	1
10	Apostol	11	75	Paskal	1
11	Manul	10	76	Yordan	1
12	Todori	10	77	Pavli	1
13	Andon	10	78	Yorku	1
14	Yovan	9	79	Zaferi	1
15	Anastas	8	80	Franku	1
16	Dimitraki	8	81	Pirku(?)	1
17	Kosta	8	82	Karakuni(?)	1
18	Pulencerun	8	83	Konyaki	1
19	Mihal	8	84	Hona	1
20	Hristo	6	85	Zelu(?)	1
21	Vasil	6	86	Diraku	1
22	Avram	6	87	Garibuna(?)	1
23	Ostoyan	5	88	Muhal	1

24	Petro	5	89	Yorgos	1
25	İstiradi	4	90	Kalu	1
26	Elya	4	91	Lifuri(?)	1
27	Estemat	4	92	Estani	1
28	Aleksandır	4	93	Urkuzi(?)	1
29	Argiri	3	94	Kiparis	1
30	Dimu	3	95	Bancu(?)	1
31	Kiryaku	3	96	Vangel	1
32	Mancu	3	97	Matyu	1
33	Toli	3	98	Kani	1
34	Mesku	3	99	Dufa	1
35	Estefan	3	100	Mihalaki	1
36	Koni	3	101	Ostolya	1
37	Angeli	3	102	Masturi	1
38	Nikolaki	2	103	Save	1
39	Hristola	2	104	Zeyu(?)	1
40	Toma	2	105	Hrilanbus	1
41	Hristustimus	2	106	İstiraki	1
42	Zafiri	2	107	Hirsaki(?)	1
43	Kotika	2	108	Safi(?)	1
44	İstavrinu	2	109	Felik	1
45	Rayku	2	110	Malama	1
46	Yimandi	2	111	Evhundi(?)	1
47	Hrilanbu	2	112	Simu	1
48	Kotika	2	113	Esduri(?)	1
49	Metru	2	114	Asam	1
50	Petku	2	115	Todoş	1
51	Trandafil	2	116	Padeli	1
52	Kamariye	2	117	Estavraki	1
53	Akşot	2	118	Estancu	1
54	Şuğuldi(?)	2	119	Pandazi	1
55	Aksani	2	120	Dancu	1
56	Mancu	2	121	Mancu	1
57	Kolo(?)	2	122	Esteryan	1
58	Prasku	2	123	Eskarlat	1
59	Ananusta	1	124	Lazari	1
60	Ananasta	1	125	Felpu(?)	1
61	Andriye	1	126	Estanu	1
62	Arya	1	127	David	1
63	Benaku	1	128	Yasef	1
64	Manulaki	1	129	Presur(?)	1
65	Praskuga	1	130	Todor	1

Gönen'in mahalle ve köylerinde bulunan reayada 130 farklı şahıs adı tespit edilmiştir. Bunlardan en çok kullanılanı 40 kişi ile Yorgi'dir. Bunu 37 kişi ile Nikola, 36 kişi ile Tanaş takip eder. Şahıs adlarından 71'i sadece bir kişide kullanılmıştır. Bazı isimlere başka yerde rastlanılmadığından (?) ile belirtilmiştir. Şahıslar genellikle baba adı ile yazılmıştır. Örneğin Yorgi veled Nikola yani Nikola'nın oğlu Yorgi. Tabloda

verilen şahıs adları babalarının adları dâhil edilmeden oluşturulmuştur. Müslümanlara nazaran isimler daha çeşitlidir.

3.2.3. Mahalle ve Köylerdeki Reayanın Hane ve Nüfusu Sayısı

Tablo 3.3: Gönen'deki Reayanın Hane ve Nüfus Sayısı

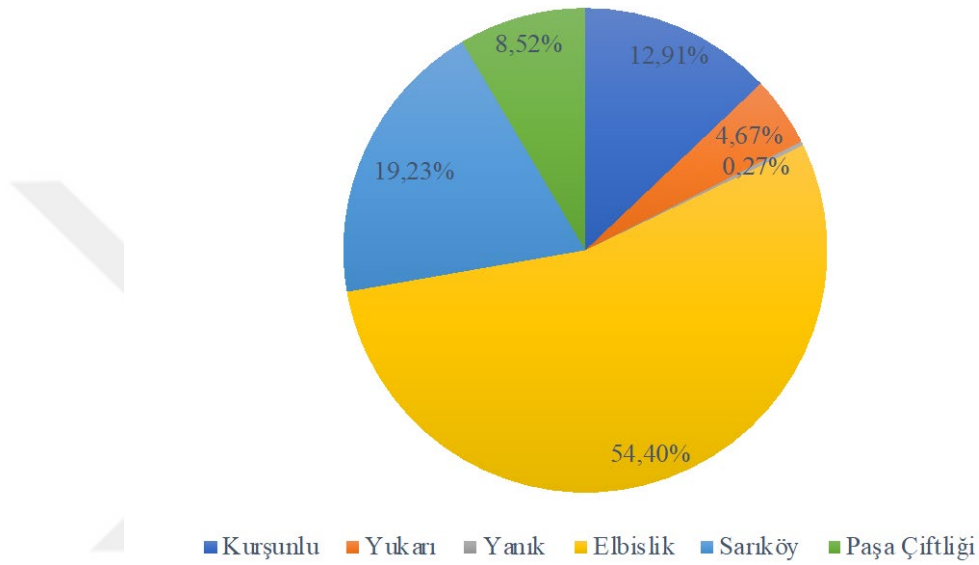
Sıra No	Mahalle/ Köy Adı	Hane Sayısı	Erkek Nüfus	Toplam Nüfus ²	Toplam reaya Nüfusuna Oranı
1	Kurşunlu	16	47	94	%12,9
2	Yukarı	10	17	34	%4,6
3	Yanık	1	1	2	%0,2
4	Elbislik	103	198	396	%54,3
5	Sarıköy	27	70	140	%19,2
6	Paşa Çiftliği	12	31	62	%8,5
Toplam		169	364	728	

Tablo 3.3'te Gönen'in mahalle ve köylerindeki gayrimüslim nüfus hane sayısı, erkek nüfus ve yaklaşık olarak toplam nüfus sayıları verilmiştir. Tablo 3.3'te Gönen'in Yukarı, Kurşunlu, Rüstem, Çarşı, Yanık ve Akçaali Mahallelerinin bulunduğunu göstermiştik. Bu 6 mahalleden Rüstem, Çarşı ve Akçaali Mahallelerinde gayrimüslim nüfusun bulunmadığı görülmektedir. Gayrimüslim nüfus Yukarı, Kurşunlu ve Yanık Mahallelerinde bulunmaktadır. En fazla gayrimüslim 16 hane ve 47 erkek nüfus ile Kurşunlu Mahallesi'nde, sonra 10 hane ve 17 nüfusla Yukarı Mahalle'de bulunmaktadır. Yanık Mahallesi'nde sadece 1 hane ve 1 erkek nüfus bulunur. Bu 3 mahallede Müslümanlarla gayrimüslimler birlikte yaşamaktadır.

Köylerde ise Elbislik en fazla gayrimüslim nüfusa sahip köydür. 103 hane ve 198 erkek nüfus mevcuttur. Bu köyde sadece reaya nüfus bulunmaktadır. Sarıköy'de ise 27 hane ve 70 erkek nüfus gayrimüslim bulunup Müslümanlarla birlikte yaşamaktadırlar. Paşaçiftliği'nde 12 hane ve 31 erkek nüfus olup sadece gayrimüslim nüfus bulunur. Gönen'in mahalle ve köylerinde 169 gayrimüslim hane ve 364 erkek nüfus bulunur. Kadın nüfusu da yaklaşık olarak katarsak 728 toplam gayrimüslim

² 1927 genel nüfus sayımına göre 6.563.879 erkek, 7.084.391 kadın; 1935 genel nüfus sayımına göre 7.936.770 erkek, 8.221.248 kadın; 1940 nüfus sayımına göre 8.889.912 erkek, 8.922.038 kadın; 1945 nüfus sayımına göre 9.946.580 erkek, 9.343.594 kadın olarak tespit edilmiştir. Görüldüğü gibi kadın ve erkek nüfus yaklaşık olarak yakındır. Bu sebeple sadece erkek nüfusun sayıldığı 1247 sayımında toplam nüfusu belirlemek için erkek nüfus sayısı 2 ile çarpılarak bulunmuştur. Genel Nüfus Sayımı Sonuçları 1927-2000, Türkiye İstatistik Kurumu Nüfus İstatistikleri Portalı, nip.tuik.gov.tr. 27.11.2023

nüfus olduğu görülmektedir. Gönen merkezde 497 hane, 1001 erkek nüfus, 2002 toplam nüfus³ köylerinde 635 hane, 1473 erkek nüfus, 2946 toplam nüfus⁴ merkez ve köylerde bulunan, gayrimüslim nüfus da ilave edildiğinde, köyler ve merkez olmak üzere toplam hane sayısı 1301, erkek sayısı 2838, toplam nüfus yaklaşık olarak 5676'dır. Hane ve nüfus sayıları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 3.1: Gönen Mahalle ve Köylerdeki Reayanın Nüfus Oranları

3.2.4. Reaya Nüfusun Yaş Dağılımı

Tablo 3.4: Gönen'deki Reayanın Onarlı Yaş Gruplarda Dağılımı

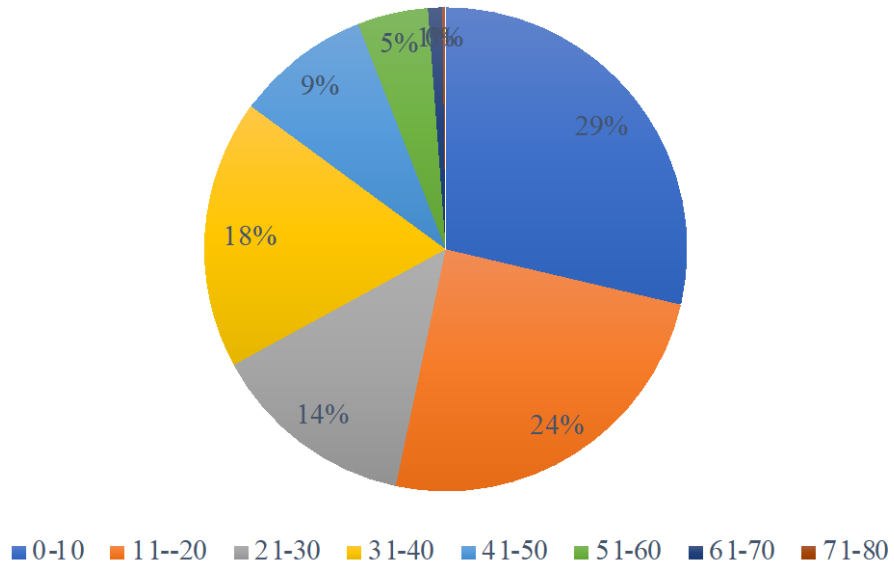
Sıra No	Mahalle/ Köy Adı	0-10	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-80
1	Kurşunlu	14	14	7	17	3	1	1	-
2	Yukarı	7	4	1	6	3	-	1	-
3	Yanık	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Sarı	21	19	12	13	8	4	-	1
5	Paşa Çiftliği	7	8	4	5	4	1	-	-
6	Elbislik	72	59	34	35	20	14	2	-
Toplam		121	104	58	76	38	20	4	1
Genel	Nüfusa Oranı	% 28,6	% 24,6	% 13,7	% 18	% 9	% 4,7	% 0,9	% 0,2

Gönen'in mahalle ve köylerdeki reaya nüfusu onarlı yaş gruplarına ayırdığımızda nüfus yoğunluğunun 0-10 yaş aralığında 121 kişi ile en fazla olduğu

³ Bkz. Tablo 7

⁴ Bkz. Tablo 8

görülmektedir. Bu da toplam nüfusun %28,6'sına denk gelmektedir. Bunu 104 kişi ve %24,6 oranla 11-20 yaş aralığı, 58 kişi ve %13, 7 oranla 21-30 yaş aralığı, 76 kişi ve %18 oranla 31-40 yaş aralığı, 38 kişi ve %9 oranla 41-50 yaş aralığı, 20 kişi ve %4,7 oranla 51-60 yaş aralığı, 4 kişi ve %0,9 oranla 61-70 yaş aralığı ve 1 kişi ve 0,2 oranla 71-80 yaş aralığındakiler takip etmektedir. 80 yaşın üzerinde hiç kimse olmadığı için tabloya dâhil edilmemiştir. Yanık Mahallesi'nde mevcut olan 1 reayanın yaşı yazılmadığı için tabloya dâhil edilmemiştir. Gönen'in mahalle ve köylerinde yaşayan en yaşlı kişi Sarıköy'de 78 yaşında Akşot'un babası Dimitri'dir. Defterde 5 Cemaziyelevvel 1251'de vefat ettiği kaydı düşülmüştür. Defter 1247 tarihli olduğundan 81 yaşında vefat ettiğini anlaşılmaktadır. 31-40 yaş aralığındaki yoğunluk dikkati çekmektedir.

Grafik 3.2: Gönen'deki Reayanın Onarlı Yaş Gruplarda Dağılım Oranı

3.2.5. Reaya Nüfusun Engel Durumu

Gönen'in mahalle ve köylerinde bulunan reayanın herhangi bir engel durumu kaydı bulunmamaktadır.

3.2.6. Reaya Nüfusun Meslekleri

Tablo 3.5: Reayanın Meslek Grupları

Sıra No	Meslek Adı	Adet
1	Değirmenci	5
2	Bahçıvan	4
3	Arabacı	2
4	Balıkçı	2
5	Pabuççu	2
6	Hizmetkâr	2
7	Arıcı	1
8	Çoban	1
9	Çölmekçi*	1
10	Etmekçi**	1
11	Helvacı	1
12	Kuyumcu	1
13	Pamukçu	1
14	Terzi	1
Toplam		25

*Çölmekçi

**Ekmekçi

Tablo 3.5'te reayanın tabi olduğu 14 meslek grubundan bahsedilmiştir. Toplam 25 kişinin mesleğinden bahsedilmiştir. En çok görülen meslek grubu 5 kişi ile değirmencidir. Bunu 4 kişi ile bahçıvan takip eder. Arabacı, balıkçı, pabuççu ve hizmetkâr ikiye kişi; arıcı, çoban, çölmekçi, emekçi, helvacı, kuyumcu, pamukçu ve terzi birer kişidir. Mahalle ve köylerdeki erkek nüfusun 364 kişi olduğu Tablo 45'te gösterilmiştir. Bu durumda mesleği belli olan kişi sayısının azlığı dikkati çeker. Nüfusun sadece %6,8'inin mesleği bilinmektedir. Gayrimüslim perakendelerin meslekleri bu tabloya dâhil edilmemiştir. Bu konuya perakendeler kısmında değinilecektir.

3.2.7. Din Görevlileri

1375 numaralı reaya nüfus defterinde iki papaz kaydı mevcuttur. Biri Kurşunlu Mahallesi papazı uzun boylu, kara sakallı yani veled Dimitri, diğeri Elbislik köyü papazı uzun boylu, kara sakallı Dimitri veled Kostandi.

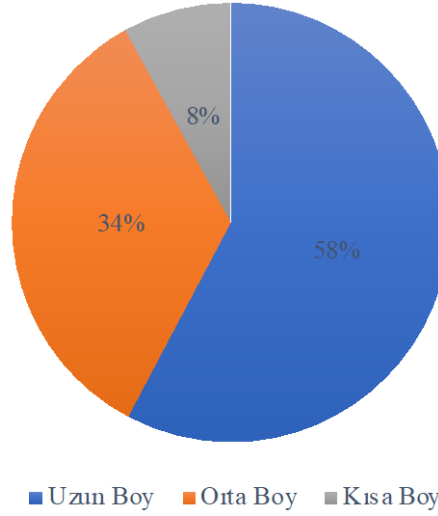
3.2.8. Reaya Nüfusun Fiziksel Özellikleri

3.2.8.1. Boy Özellikleri

Tablo 3.6: Reayanın Boy Özellikleri

Sıra No	Boy Özelliği	Adet	Nüfusa Oranı
1	Uzun Boy	108	%57,7
2	Orta Boy	64	%34,2
3	Kısa Boy	15	% 8
Toplam		187	

Boy için herhangi bir ölçüt belirtilmemiştir. Toplam 187 kişinin boy bilgisi verilmiştir. Boy bilgisi verilenlerden en fazla bulunan 108 kişi ve %57,7’lik bir oranla uzun boylulardır. İkinci olarak %34,2 ile orta boylular ve en az bulunan % 8’lik oran ve 15 kişi ile kısa boylulardır. Gönen’in mahalle ve köylerinde mevcut olan gayrimüslim nüfusun çoğunlukla uzun boylu olduğu görülmektedir.

Grafik 3.3: Reayanın Boy Özelliklerinin Nüfusa Oranı

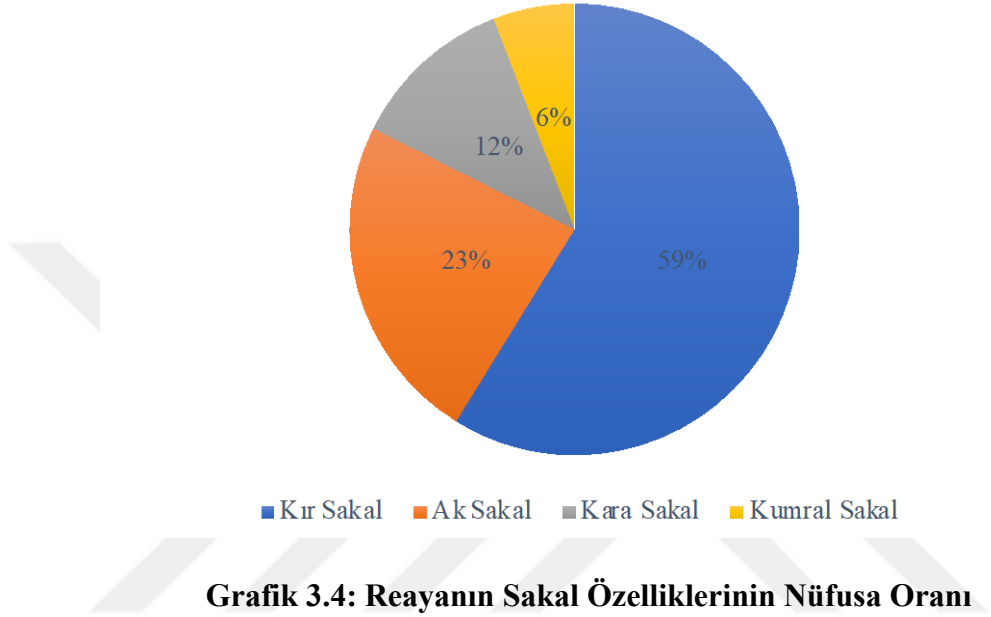
3.2.8.2. Sakal Özellikleri

Tablo 3.7: Reayanın Sakal Özellikleri

Sıra No	Sakal Özelliği	Adet	Nüfusa Oranı
1	Kır Sakal	10	%58,8
2	Ak Sakal	4	%23,5
3	Kara Sakal	2	%11,7
4	Kumral Sakal	1	%5,8
Toplam		17	

Tablo 3.7’de reayanın sakal özellikleri verilmiştir. Sadece 17 kişinin sakallı olduğu belirtilmiştir. Bunlardan da 14’ü 40 yaş üzerini temsil eden kır sakallı ve ak

sakallılardır. Kara sakallı olan iki kişi Kurşunlu papazı 35 yaşında yani veled Dimitri ile Elbislik papazı Dimitri veled Kostandi'dir. Kumral sakallı olan bir kişi ise 45 yaşındadır. Bu durumda gayrimüslim tebaanın sakalsız olduğu görülmektedir. Sakallı olanlar papazlar ve yaşı 40'ın üzerinde olan kişilerin az bir kısmıdır.

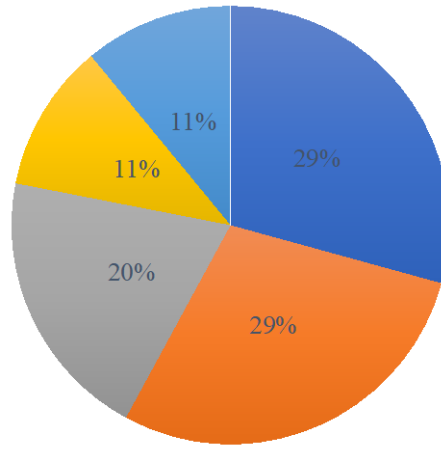

3.2.8.3. Bıyık Özellikleri

Tablo 3.8: Reayanın Bıyık Özellikleri

Sıra No	Bıyık Özelliği	Adet	Nüfusa Oranı
1	Kara Bıyık	48	%29,2
2	Kumral Bıyık	47	%28,6
3	Sarı Bıyık	33	%20, 1
4	Ter Bıyık	18	%10,9
5	Az Bıyık	18	%10,9
Toplam		164	

164 kişinin bıyıklı olduğu görülmektedir. En fazla olan bıyık grubu 48 kişi ile kara bıyıklılardır. Bunu 47 kişi ile kumral bıyıklılar, 33 kişi ile sarı bıyıklılar takip eder. En az olarak 18 kişi ile ter bıyıklılar ve az bıyıklılar bulunmaktadır. Bu durumda reaya tebaanın sakallı olmadığı fakat bıyıklı olduğunu görülmektedir.

■ Kara Bıyık ■ Kumral Bıyık ■ Sarı Bıyık ■ Ter Bıyık ■ Az Bıyık

Grafik 3.5: Reayanın Bıyık Özelliklerinin Nüfusa Oranı

3.2.9. Akrabalık Durumları

Tablo 3.9: Reayanın Akrabalık Durumları

Sıra no	Akrabalık Durumları	Adet
1	Oğul	288
2	Kardeş	29
3	Damat	7
4	Üvey oğul	5
5	Kayın	5
6	Torun	2
7	Dayıoğlu	2
8	Baba	1
9	Üvey baba	1
10	Üvey kardeş	1
11	Enişte	1
12	Bacanak	1
13	Amca	1
14	Yeğen	1
15	Kaynata	1
Toplam		346

Reaya nüfus defterlerinde de Müslümanlarınkine benzer olarak ilk haneye hane reisi yazılmış ve diğer kişiler hane reisine göre kaydedilmiştir. Tablo 3.9'daki akrabalık durumları hane reisine göre yazılmıştır. Hane reisinin oğlu, kardeşi, damadı gibi. Bu sebeple en fazla oğlu ibaresi geçmektedir. Toplam 345 kişiye ait akrabalık durumu belirtilmiştir. Akrabalık dereceleri Müslümanlarınkine benzerlik göstermektedir. Farklı olarak bacanak ifadesi geçmektedir. Ayrıca Müslümanlarda bulunan kimsesiz (bikes) olma durumunun gayrimüslimlerde olmadığı görülmektedir.

3.3. Reayanın Cizye Durumu

Sözlük anlamı “kâfi gelmek, karşılığını vermek ve ödemek”⁵ olan cizye, terim olarak “İslami bir vergi olup, İslam devletlerinde zimmet hukuku çerçevesinde gayrimüslim halktan toplanan vergiyi”⁶ ifade etmektedir. Osmanlı Devleti’nde cizye alınacak gayrimüslimlerde, İslami hukuka bağlı olarak bazı şartlar aranır. Buna göre; baliğ olmuş, vücut ve akılca sağlam, ayrı iş gücü sahibi en az 300 akçelik menkul mala sahip her gayrimüslim erkekten cizye alınır.⁷ Kadın, çocuk ve mâlul olanlardan cizye alınmaz. Ayrıca Voynuk, Martolos ve Eflak gibi özel askeri yükümlülükleri yerine getirenler de yaptıkları iş karşılığı cizyeden muaf tutulurlar.⁸ Gayrimüslimler gelir durumuna göre; ednâ, evsat, âlâ sınıflarına ayrılmış ve cizyenin ilk vazedildiği dönemdeki 1, 2, 4 dinar muadili olarak 12, 24, 48 akçe olarak tahsil edilmiştir.⁹

Tablo 3.10: Gönen Mahalle ve Köylerindeki Reayanın Cizye Durumu

Sıra No	Mahalle/Köy Adı	Ednâ	Evsat	Âlâ	Ednâ (Evsat)	Ednâ (Âlâ)	Evsat (Âlâ)
1	Yukarı	1	10	3	3	-	1
2	Kurşunlu	7	23	5	6		1
3	Yanık	-	1	-	-	-	-
4	Elbislik	38	119	18	13	1	24
5	Sarı	7	39	8	10	-	12
6	Paşa Çiftliği	5	13	5	1	2	2
Toplam		58	204	39	33	3	40

Tablo 3.10’da Gönen’in mahalle ve köylerinde mevcut olan reayanın verdiği cizye türü gösterilmiştir. Mahallelerde, köylerde ve toplamda evsat türü cizyenin diğer cizye türlerine göre fazla olduğu görülmektedir. Bu da Gönen’de bulunan reayanın orta gelir düzeyinde olduğunu göstermektedir. Toplamda ikinci sırada ednâ, sonra da âlâ gelmektedir. Ancak mahalle ve köyler bazında bu ikisi arasındaki sıralama değişebilmektedir. Örneğin Yukarı Mahalle’de âlâ, evsattan fazla iken Kurşunlu Mahallesi’nde evsat, âlâdan fazladır. Evsat türü cizye verenler daha çok 13, 14 15 yaş

⁵ Erkal, Mehmet, “Cizye”, DİA, C.8, S. 42

⁶ Özel, Oktay, “Avarız ve Cizye Defterleri”, Osmanlı Devleti’nde Bilgi ve İstatistik, Ankara 2001, S.35

⁷ Çağatay, Neşet, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Reayadan Alınan Vergi ve Resimler” DTCFD, V/5, S.495

⁸ İnalcık, Halil, “Cizye” DİA, C.8, S.45

⁹ Çağatay, A.y.

gibi henüz çalışmaya yeni başlayanlarda görülmektedir. Yaşı ilerlemiş olup ednâ verene genellikle rastlanmaz. İstisnâ olarak Elbislik'te 15. menzilde Koca Mihal veled Kiryaku 57 yaşında olmasına rağmen evsattan ednâya geçmiştir. Tablo 51'in sağında gösterilen parantez içindekiler cizye türleri arasında yıllara göre değişimi gösterilmiştir. Ednâ olup sonraki yıllarda evsata geçen 33 kişi, ednâ olup sonraki yıllarda âlâya geçen 3, evsat olup sonraki yıllarda âlâya geçen 40 kişi vardır. Değişimlerde daha çok düşük cizye türünden yüksek cizye türüne geçildiği görülmektedir. Âlâdan evsat veya evsattan ednâya geçildiği görülmemektedir. Bu da reayanın ekonomik durumunun ileriye doğru bir iyileşme durumunda olduğunu göstermektedir.

3.4. Nüfus Hareketleri

3.4.1. Yıllara Göre Doğumlar

Tablo 3.11: Yıllara Göre Doğumlar

Sıra No	Mahalle/Köy Adı	1247	1248	1249	1250	1251	1252	1253	Toplam
1	Yukarı	-	-	2	-	-	3	3	8
2	Kurşunlu	-	-	1	1	1	1	1	5
3	Yanık	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Sarı	2	-	1	4	1	1	2	11
5	Elbislik	4	5	6	4	7	12	6	44
6	Paşaçiftliği	3	1	-	-	-	2	1	7
Toplam		9	6	10	9	9	19	13	75

H. (1247-1253)- M. (1831-1837) yılları arasında Gönen'in merkezi ve köylerinde doğan gayrimüslim kişi sayısı 75'tir. En fazla doğum 19 kişi ile 1252 yılında, bunu takiben de 13 kişi ile 1253 yılında olmuştur. 1249'da 10 kişi doğmuş olup 1247, 1250 ve 1251'de 9 kişi ile eşit doğum sayısının olduğu görülmektedir. Doğumların en az olduğu yıl 6 kişi ile 1248 yılıdır.

Mahalle olarak bakıldığında en fazla doğum 8 kişi ile Yukarı Mahalle'de, sonra 5 kişi ile Kurşunlu Mahallesi'ndedir. Yanık Mahallesi'nde hiç doğum olmamıştır. Köylerde ise 44 kişi ile en fazla doğum Elbislik'te, sonra 11 kişi ile Sarıköy'dedir. En az 7 kişi ile Paşaçiftliği köyünde görülmektedir. Mahalle ve köylerin nüfus sayıları ile doğum sayılarının orantılı olduğu görülmektedir. Defterlerde doğan kişiler Arapça

doğdu anlamına gelen “tevellüd” tabiri ile belirtilmiştir. Nüfus yoklama defterlerinde ise “zuhûr” tabiri ile belirtilmiştir.

3.4.2. Yıllara Göre Ölümler

Tablo 3.12: Yıllara Göre Ölümler

Sıra No	Mahalle/Köy Adı	1247	1248	1249	1250	1251	1252	1253	Toplam	Sagir
1	Yukarı	-	-	2	7	2	-	1	12	3
2	Kurşunlu	1	2	1	2	2	3	1	12	3
3	Yanık	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Sarı	4	4	-	2	9	5	3	27	6
5	Elbislik	6	5	4	8	10	18	5	56	22
6	Paşaçiftliği	-	-	-	-	1	1	2	4	1
Toplam		11	11	7	19	24	27	12	111	35

Tablo 3.12’ye göre en fazla ölüm 56 kişi ile Elbislik’tedir. Ölenlerin 22’si 10 yaşının altındaki çocuklardır. Bunu 6’sı çocuk 27 kişi ile Sarıköy takip eder. Yukarı ve Kurşunlu’da ölen kişi sayısı 3’ü çocuk on ikişer kişi olurken Paşaçiftliği’nde 1’i çocuk 4 kişidir. Yanık Mahallesi’nde ölüm olmamıştır. Yıl bazında bakıldığında en fazla ölümün olduğu yıl 27 kişi ile 1252 yılıdır. Bunu 24 kişi ile 1251 yılı takip eder. En az ölüm 7 kişi ile 1249’da olmuştur. H. (1247-1253) / M. (1831-1837) yılları arasında reaya tebaadan 35’i çocuk toplam 111 kişi ölmüştür. Ölenlerin %31,5’i çocuktur. Müslim nüfusta, mahallelerde ölenlerin %37,5’i çocuk, köylerde ölenlerin ise %49,7’si çocuktur. Gerek mahallelerdeki oran gerekse köylerdeki oran ile karşılaştırılacak olursa her iki durumda da Müslüman çocuk ölüm oranı gayrimüslim çocuk ölüm oranından yüksektir. Ölen kişiler için “mord” tabiri kullanılmıştır. Yoklama defterlerinde ise “helâk” tabiri de kullanılmıştır.

3.4.3. Yer Değiştirmeler

3.4.3.1. Kısa Süreli Yer Değiştirmeler

1375 numaralı Gönen Reaya Nüfus Defteri’nde gayrimüslim nüfusun ikamet ettiği yerlerden başka yerlere gittikleri veya başka yerlerden Gönen’e geldikleri görülmektedir. Giden kişiler Farsça gitmek anlamına gelen “reft” kelimesi ile, gelen kişiler ise Farsça gelmek anlamına gelen “amede” kelimesi ile ifade edilmiştir.

Bunlardan bir kısmının kayıtlarda gitme sebepleri, gittikleri yerler ve burada kalma süreleri belirtilmişken bir kısmında ise belirtilmemiştir.

Gönen'in mahalle ve köylerinde bulunan reayadan toplam 77 kişi kısa süreli yerlerini değiştirmiştir. 65'inin hangi sebeple gittiği belli değildir. 3 kişinin hac görevi için Kudüs'e gittiği görülmektedir. Elbislik köyünde 1. menzilde bulunan Çölmekçioğlu Manul veled Hristostimus 5 Rebiyülahir 1250'de vefat etmiştir. Çocukları 7 yaşındaki Dimitri ile 2 yaşındaki Prasku 11 Cemaziyelevvel 1251'de Papaz İstirati ile birlikte hac görevi için Kudüs'e gidip 11 Rebiyülahir 1252'de dönmüşlerdir. 9 kişinin ticaret için Mihaliç, Bandırma ve Balıkesir'e gittiği görülmektedir. Gidenlerin belirli bir müddet için gittiği kaydedilmiştir. Elbislik köyünde 4. hanede 45 yaşında âlâ cizye evraklı Balıkesirlioğlu Tanaş veled Yorgi ticaret için 6 ay müddetle Mihaliç'e gittiği görülmektedir.

Tablo 3.13: Süreli Yer Değiştirmelerde Gidilen Yerler

Sıra No	Gidilen Yerler	Adet
1	Mihaliç	9
2	Dimetoka	6
3	Balıkesir	4
4	Edincik	4
5	Balya	4
6	Kudüs	3
7	Kapıdağı	3
8	Bandırma	2
9	Biga	1
Toplam		36

Toplam 36 kişinin gittiği yer belirtilirken 41'i ile ilgili bilgi verilmemiştir. En çok gidilen yer 9 kişi ile Mihaliç olurken en az gidilen yer 1 kişi ile Biga'dır. Gidilen yerlerin Kudüs hariç daha çok yakın yerler olduğu görülmektedir. Yakın yerlerin tercih edilmesi ulaşım imkânlarının kısıtlılığından kaynaklanmaktadır.

3.4.3.2. Nakiller

Tablo 3.14: Nakillerin Yönü

Sıra No	Nakillerin Yönü	Adet
1	Mahalleler Arası	-
2	Merkezden Köylere	-
3	Köylerden Merkeze	1
4	Köylerden Köylere	17
5	Kaza Dışına	24
6	Kaza Dışından Gönen ve Köylere	10
Toplam		52

Gönen'de bulunan reayanın nakil etmek suretiyle ikametini değiştirdiği durumlar görölmektedir. İkamet değişikliğini toplam 52 kişinin yaptığı görölr. Gönen'de reayanın bulunduğu 3 mahalle arasında herhangi bir ikamet değişikliği olmamıştır. Yine Gönen merkezden köylere giden kimsenin olmadığı da görölmektedir. Köylerden merkeze sadece bir nakil olduğunu görmekteyiz. Sarıköy'den 35 yaşında İstiradi veled Yorgi 25 şaban 1253'te Kurşunlu Mahallesi'ne göç etmiştir. Köylerden köylere nakiller 17 kişi olup daha çok Elbislik ile Sarıköy arasında olmuştur. İki köyün birbirine yakın olmasının göçleri etkilediği düşünölmektedir. Kaza dışına giden 24 kişi vardır. Bunların biri Dimetoka, biri Balya ve ikisi Ayvalık'adır. Elbislik köyünden 71. hanede evsât cizye evraklı kuyumcu Estefani veled Kiryaku 4 yaşındaki oğlu Kiryaku ile birlikte 5 Rebiyülahir 1248'de Ayvalık'a göç etmiştir. Dimetoka'ya Elbislik köyünden 35 yaşında Arabacı Yani veled Toma, Balya'ya ise yine Elbislik'ten 17 yaşında Kosta veled Kara Dimu göç etmiştir. Mâden-i Hümâyûn'a 1250 yılında yine Elbislik'ten 37 yaşında Pehlivanoğlu Yovan veled Kostandi ve oğlu gitmiştir. Edincik'e olan 18 nâkilin tamamı Paşaçıftlığı'ndendir. Bu durumda kaza dışına göç edenlerin Elbislik ve Paşaçıftlığı'nden olduğu görölmektedir. Kaza dışından Gönen'e göç eden 10 kişin olduğu görölmektedir. Bunların ikisi Kapıdağı'ndan, 1'i Dimetoka'dan, 4'ü Bandırma'dan ve 3'ü Yanya Gölü Kesriye'dendir. Dimetoka'dan gelen damat olarak gelmiştir. Yanya'dan gelenlerin ise biri bahçıvan, diğeri hizmetkârdır.

Netice itibariyle Gönen'de bulunan reaya tebaada kaza dışına göçün fazla olduğu görölr. Köylerden merkeze göçün az olduğu, göçlerin daha çok köyler arasında olduğu görölmektedir.

3.5. Perakendeler (Yabancılar)

3.5.1. Mahalle ve Köylerde Bulunan Perakendeler

Tablo 3.15: Mahalle ve Köylerde Bulunan Perakende Sayısı

Sıra No	Mahalle/Köy	Adet
1	Sarıköy	73
2	Körpeağaç	31
3	Yortan	13
4	Kurşunlu	7
5	Gelinen yeri belirtilmeyen	119
Toplam		243

Gönen'in mahalle ve köylerinde 1831-1837 yılları arasında bulunan gayrimüslim perakende sayısı toplamda 243 kişidir. Bunların 119'unun hangi mahalle ve köye geldiği belirtilmemiştir. Yeri belirtilen ve en fazla bulunan yer 73 kişi ile Sarıköy'dür. Sonra 31 kişi ile Körpeağaç ve 13 kişi ile Yortan'dır. Körpeağaç ve Yortan'da reaya nüfus bulunmamakla birlikte buraya gelen perakendeler gayrimüslimdir. Kurşunlu Mahallesi'nde sadece 7 perakende bulunmaktadır. Müslüman perakendelerin sayısının 98 olduğu, tablo 40'ta gösterilmiştir. Bu durumda gayrimüslim perakende sayısının Müslüman perakende sayısından fazla olduğu görülmektedir.

3.5.2. Perakendelerin Meslekleri

Tablo 3.16: Perakendelerin Meslekleri

Sıra No	Meslekler ¹⁰	Adet
1	Pabuççu	70
2	Çoban	60
3	Abacı	29
4	Ekmekçi	26
5	Dülger	25
6	Divarcı	7
6	Çırak	7
7	Hizmetkar	5
8	Değirmenci	3
9	Çerçi	1
10	Bahçıvan	1
11	Kahveci	1
12	Sığırtmaç	1
13	Terzi	1
Toplam		237

Gönen'in merkezi ve mahallelerine gelen perakendelerin 237'sinin mesleği tespit edilebilmiştir. Defterde 243 perakende kaydı olduğuna göre 6'sının mesleği belirtilmemiştir. Perakendelerde en çok 70 kişi ile pabuççu meslek grubu bulunmaktadır. 29 Muharrem 1251'de Rumeli'nden Naslic, Gölü Kesriye ve Sarıgöl kazalarından toplam 34 kişilik bir pabuççu grubu Gönen'e gelmiştir.¹¹ 1251'de 17 Recep'le 15 Şaban arası memleketlerine dönmüşlerdir. Yaklaşık altı ay kadar

¹⁰ 1375 reaya nüfus defterinde reaya perakendesinin mesleklerine ait yeterince bilgi verilmemiştir. Pabuççu, çoban, abacı, etmekçi, dülger meslek gruplarına NFS.d. no.15493, 15494, 15495, 15497 numaralı nüfus yoklama defterlerinden ulaşılmıştır.

¹¹ BOA.NFS.d.no 15494

Gönen’de bulundukları anlaşılmaktadır. Hatta bu gruptan Sarıgöl Cuma pazarından olan Lulu burada vefat etmiştir.¹² Yine 19 Şevval 1251’de Cuma pazarı, Kesriye, Naslic kazalarından 15 kişilik bir pabuççu taifesinin geldiği görülmektedir.¹³ 1252’de Çarşı Mahallesi’ne Kesriye’den Hristo isimli bir pabuççunun mahiyetinde 21 kişi olarak gelip handa konakladıkları görülmektedir.¹⁴ Bu pabuççu gruplarının Gönen’de kaldığı süre boyunca hem halkın ayakkabı ihtiyacını karşılayıp hem de mesleği öğrettiği düşünülmektedir. Gönen’de bugün imalat olmasa da ticaret anlamında çok sayıda ayakkabıcı esnafı bulunmaktadır. Yakın zamana kadar imalat yapan yerlerin de olduğu bilinmektedir. O dönemdeki ayakkabıcılık mesleğinin bugüne ulaşan uzantısı olduğu düşünülmektedir.

60 kişi ile ikinci sırada bulunan çoban meslek grubudur. Körpeağaç, Yortan, Tuzakçı, Köteyli köylerine daha yoğun olarak gelmişlerdir. 5 Muharrem 1251’de Körpeağaç köyüne İbrahim Ağa’ya ve Hacı Yakupzade Hüseyin Ağa’ya çobanlık yapmak üzere Filibe ve Çırpan kazasından 7 kişi gelmiştir. 21 Rebiyülevvel 1251’de Tuzakçı köyüne Arapoğlu İzzet ve Velioğlu Mehmet’e Filibe ve Çırpan kazalarından toplam 9 çoban gelmiştir.¹⁵ 1251’de 24 Recep ile 25 Şaban arasında Yortan köyünde Berberoğlu Ali bin Abdullah’a Filibe kazası Kolcular köyünden 7 çobanın geldiği görülmektedir.¹⁶ Gönen’e yoğun olarak çoban gelmesi kazada hayvancılığın önemli geçim kaynaklarından biri olduğunu göstermektedir.

Aba, kaba yün iplikle dokunan dövülmek suretiyle keçeleştirilen bir kumaş türüdür.¹⁷ Bir giysi adı olarak da kullanılmaktadır.¹⁸ 5 Recep 1250’de 14 abacı Filibe kazasından Gönen’deki hana gelmiştir.¹⁹

Etmek, ateşe gösterip pişirmek anlamındadır. Hububat unundan yapıp ateşte pişirilen insan gıdasının esasıdır. (Bkz.ekmek) Ekmek yapıp satana da ekmekçi

---

¹² BOA.NFS.d. no.15493,

¹³ A.y.

¹⁴ BOA.NFS.d. no 15497

¹⁵ BOA.NFS.d.no. 15493

¹⁶ BOA.NFS.d.no. 15494

¹⁷ İlker Er;Serdar Genç, XVII. Yüzyıl Sonlarında Balıkesir’de Giyim Kuşam, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(19), 107-115.s. 109

¹⁸ A.e.,s. 110

¹⁹ BOA.NFS.d.no. 15492

denmektedir.²⁰ Ekmekçiler Gönen'e de gelmişler fakat daha yoğun olarak Sarıköy'e gelmişlerdir. 11 Safer 1252'de 6 kişi Yanya Sancağı Zagor köyünden²¹ 1252'de ise 8 ekmekçinin yine aynı köyden Sarıköy'e geldiği görülmektedir.²²

Dülger, binanın kapı ve pencereleri başta olmak üzere ahşap kısımlarını yapan zanaatkâr²³demektir. 11 Rebiyüevvel 1252'de Rumeli Kesriye kazasından 25 kişilik bir dülger tayfasının Gönen'e çalışmak maksadıyla geldiği görülmektedir.²⁴

Divarcı, “duvar ve kargir işi yapan zanaatkâr²⁵demektir. Gönen'e 7 divarcı gelmiştir. Gönen'de hangi mahalle ve köye geldikleri belli olmamakla birlikte Çırpan, Filibe ve Yanya sancağına bağlı Göl-i Kesriye kazasından geldikleri görülmektedir.

Bir meslek erbabının yanında çırak olarak gelen 7 kişi bulunmakta olup bunlarda biri Yanyalı Divarcı Hristo veled Trandafil'in çırağı olan 17 yaşında şab-ı emred evsat cizye evraklı Tanaş veled Dimitri'dir. Değirmenci olarak gelenlerin ise 1'inin geldiği yer belli değildir. Diğerlerinin 1'i Sarıköy, 1'i Körpeağaç'a gelmiştir. Bahçıvan, çerçi, hizmetkâr, kahveci, sığırtmaç, terzinin birer kişi olarak geldiği görülmektedir.

Perakendelerde bazı meslek gruplarının özellikle yoğun olarak geldiği yerler görülmektedir. Ekmekçiler Sarıköy'e, pabuççu ve abacılar Çarşı Mahallesi'ne, çobanlar ise Yortan, Tuzakçı, Körpeağaç ve Köteyli köylerine yoğunlaşmıştır.

3.5.3. Perakendelerin Geldiği Kazalar

Tablo 3.17: Perakendelerin Geldiği Kazalar

Sıra No	Geldikleri Şehir	Adet
1	Yanya	82
2	Filibe	47
3	Çırpan	14
4	Dimetoka	6
5	Naslic(Anaslice)	6
6	Keşan	4
7	Zagora	4
8	Edincik	3

²⁰ Şemsettin Sami,A.e., s.70

²¹ BOA.NFS.d.no.15495

²² BOA.NFS.d.no.15497

²³ Şemsettin Sami, Kamus-i Türki, s. 633

²⁴ BOA.NFS.d.no.15495

²⁵ A.e.,s. 646

9	Kapıdağı	3
10	Buga(Biga?)	3
11	Tekfurdağı	2
12	Adapazarı	1
13	Ağraf(?)	1
14	Asitane	1
15	Bükreş	1
16	Gelibolu	1
17	Manastır	1
18	Ortalı	1
19	Ühbül(?)	1
20	Uzunköprü	1
Toplam		183

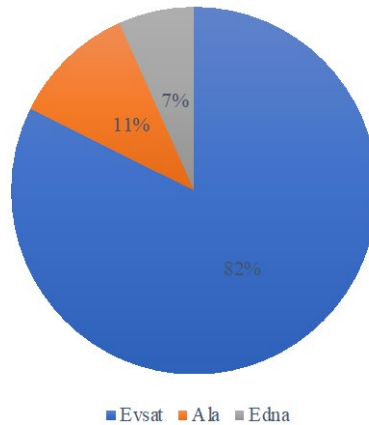
Gönen’de bulunan reaya perakendesinin 20 farklı şehirden geldiği görülmektedir. En fazla gelişin 82 kişi ile Yanya’dan olduğu görülmektedir. Bunların 46’sı Göli Kesriye, 5’i ise Zişe kasabasıdır. Filibe’den 47, Çırpan’dan 14 kişinin geldiği görülmektedir. Geline şehirler bakıldığında yakın kazalardan gelenler de olmuştur fakat Balkanlar’dan gelenler çoğunluktadır.

3.5.4. Perakendelerin Cizye Durumları

Tablo 3.18: Perakendelerin Cizye Durumları

Sıra No	Cizye Durumu	Adet
1	Evsat	196
2	Alâ	26
3	Ednâ	16

Perakendelerin verdikleri cizye türüne bakıldığında 196 ile en fazla evsat olduğu görülür. Sonra 26 kişi ile âlâ ve en az olarak 16 kişi ile ednâ olduğu görülür. Bu durumda Gönen’de bulunan gayrimüslim perakendesinin orta gelir düzeyinde olduğu görülmektedir.

Grafik 3.6: Perakendelerin Cizye Durumları Oranı

SONUÇ

XIX. yüzyılda Hüdavendigâr Vilayeti Karesi Sancağı'na bağlı Gönen kazasının H. (1247-1253) / M. (1831-1837) yılları arasında nüfus defterleri esas alınarak sosyal yapısı incelenmiştir. Gönen'de bu tarihler arasında 6 mahalle, 22 köy ve bir çiftlik bulunmaktadır. Yukarı, Kurşunlu ve Yanık Mahallelerinde gayrimüslim nüfus mevcuttur. Bu üç mahallede Müslüman ve gayrimüslimler birlikte yaşamaktadır. Çarşı, Rüstem ve Akçaali Mahallelerinde sadece Müslümanlar bulunmaktadır. Sarıköy, köy statüsünde olup 4 mahallesi bulunmaktadır. Hem Müslüman hem gayrimüslim nüfus bulunmaktadır. Elbislik ve Paşaçiftliği köylerinde sadece gayrimüslimler yaşamaktadır. Kıptiler Gönen'de Yanık Mahallesi'nde, Sarıköy'de ise Aşağı Mahalle'de bulunmaktadır. Gayrimüslimlerin etnik kökenine ilişkin herhangi bir ayırım yapılmamıştır.

Gönen merkezde 1001 Müslüman erkek nüfus, köylerde 1473 Müslüman erkek ve 364 gayrimüslim erkek nüfus bulunmaktadır. Toplamda 2838 erkek nüfus mevcut olup tahmini genel nüfus ise 5676'dır. 1831-1837 yılları arasında doğum, ölüm, göçler dâhil edildiğinde de nüfusun sabit kaldığı, kayda değer bir artma veya azalma göstermediği görülmektedir. Köylerde 1615 kişi, merkezde ise 1066 kişinin yaşadığı tespit edilmiştir. Bu durumda Gönen'de kırsal nüfus yoğunluğunun fazla olduğu görülmektedir. Kaza dışına 70 kişinin gidip dışarıdan 33 kişinin geldiği tespit edildiğinden Gönen'in dışarıdan göç alması ya da dışarıya göç vermesi durumu söz konusu değildir. Köyler ve merkez arasında da sosyal yapıyı etkileyecek bir göç durumuna rastlanmamıştır.

Gönen'de yaşayan halkın genel eşkâli şöyledir: Merkezde yaşayan Müslümanlar çoğunlukla uzun boylu, kara sakallı, Mehmet adında ve yaş ortalaması 23,6'dır. Mesleklerine ait çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Kaydedilen en fazla hizmetkârlık mesleğidir. Köylerde yaşayan Müslümanlar çoğunlukla uzun boylu, kara sakallı, Mehmet adında ve yaş ortalaması 21,9'dur. En fazla hizmetkârlık mesleğine sahiptirler. Sakallı olmayıp sadece bıyıklı olanlar, genç yaşta olan ter bıyıklılardır. Orta yaşlı olanların çoğu sakallıdır. Gayrimüslimler uzun boylu, kara bıyıklı, Yorgi adında ve yaş ortalamaları 21,6'dır. Sakallı değildirler. Müslümanların hemen her yaş grubunda sakallı olup gayrimüslimlerde ise sadece din adamlarında ve yaşlıların

sakallı olduğu gör÷lmektedir. Bu durumda sakal iki din mensubu arasında ayırt edici bir özellik olarak gör÷lmektedir. En fazla değirmenci mesleğine mensuplardır. Ortalama gelir düzeyindedirler. Müslümanlar lakapları ile anılırken gayrimüslimler daha çok baba adı ile anılır. Baba adı dışındaki lakapları Türkçe'dir.

Hem Müslümanlarda hem gayrimüslimlerde nüfusun 0-10 yaş aralığında yoğunlaştığı görülür. Ölüm yaşları itibarıyla Müslümanlarda ölenlerin %44,7'si, reayada ise %31,5'i çocuktur. Çocuk ölümlerinin Müslüman nüfusta daha fazla olduğu, genel olarak her iki grupta da yüksek olduğu gör÷lmektedir.

Gönen merkezde 70 kişi, köylerden 107 kişi askere gitmiştir. 6 yıllık süre boyunca toplam 177 kişinin askere gittiği tespit edilmiştir. Nüfusa oranla asker sayısının azlığı dikkat çekmektedir. Kiptilerin askere alınmadığı, gulâmilerin ise alındığı gör÷lmektedir. Kiptilerin cizye vermediği de gör÷lmektedir.

Gönenli olmayıp dışarıdan çalışmak maksadıyla belli süreliğine gelen perakendeler (yabancılar) mevcuttur. Müslüman olan perakendelerden daha çok gayrimüslim perakendeler bulunmaktadır. Müslüman perakendeler en fazla Trabzon, Tepedelen ve İstanbul'dan gelmiştir. Gayrimüslim perakendeler ise Rumeli'de Yanya sancağından Kesriye, Filibe, Naslıç, Çırpan kazalarındandır ve kabileler halinde gelmişlerdir. Pabuççu, çoban, abacı, ekmekçi dölger çoğunluktadır. Perakendeler de ortalama bir gelir düzeyine sahiplerdir. Gönen'de yaptıkları iş neticesinde hem halkın ihtiyaçlarını karşılayıp hem de mesleği buradaki halka öğrettikleri düşün÷lmektedir.

Sonuç olarak nüfus defterleri esas alınarak yapılan bu çalışmada H. (1247-1253)/M.(1831-1837) yılları arasında Gönen'in sosyal yapısı ortaya konmuştur. Bu yıllarda Gönen geniş bir araziye sahip, kendi içinde küçük bir kasaba görüntüsündedir. Gönen'in bu görüntüsü XIX. yüzyılın ikinci yarısında Kırım, Kafkasya ve Balkanlardan yapılan göçlerin bu bölgeye yönlendirilmesinin sebebini açıklar niteliktedir.

KAYNAKÇA

ABAY, A. R. (2017). Toplumsal Yapı ve Toplumsal Kurum Değişmesi (İhtisap Kurumunun Zabıta Teşkilatına Dönüşümü Örneği). **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 5-6.

AKKUŞ, T. (2010). **Gönen ve Köyleri Tarihçesi**. İstanbul: MVT Yayınları.

AKKUŞ, T. (2023). **II.Meşrutiyetten Günümüze Balıkesir Yer Adları**. İstanbul.

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri

BOZKURT, N. (tarih yok). Nüfus. 33(293). **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**.

BOZPINAR, C. (2020). Klasik Dönem Osmanlı Zanaatları: İktisadi Zihniyet İlkeleri Çerçevesinde Bir Değerlendirme. **Politik Ekonomik Kuram**, 4(2), 269-280.

ÇADIRCI, M. (1980). 1830 Genel Sayımına Göre Ankara Şehir Merkezi Nüfusu Üzerinde Bir Araştırma. **Osmanlı Araştırmaları**, 1(1), 111.

ÇADIRCI, M. (1993). Tanzimat Döneminde Çıkarılan ‘‘Men-i Mürür’’ve Pasaport Nizamnameleri. **Belgeler**.

ÇADIRCI, M. (2009). Türkiye’de Muhtarlık Teşkilatının Kurulması Üzerine Bir İnceleme. **Belleten**, 409.

ÇAĞATAY, N. (1947). Osmanlı İmparatorluğu’nda Reayadan Alınan Vergi ve Resimler. **Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**.

ÇİMEN, A. (2012). Sayım Düzeni ve Teşkilatlanma açısından Osmanlı’da Nüfus Hizmetleri. **Gazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 14(3), 183-216.

DEVELİOĞLU, F. (2023). **Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat**. İstanbul : Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ER, İ.; S. GENÇ, (2008). XVII. Yüzyıl Sonlarında Balıkesir’de Giyim Kuşam. **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 109.

ERKAL, M. (tarih yok). Cizye. 8, 108. **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**.

Genel Nüfus Sayımı Sonuçları 1927-2000. (tarih yok). Türkiye İstatistik Kurumu Nüfus İstatistikleri Portalı: nip.tuik.gov.tr. adresinden alındı.Erişim:27.11.23

GÜNEŞ, M. (2014). Osmanlı Dönem Nüfus Sayımları ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili. **Gazi Akademik Bakış Dergisi**, 8(15), 227.

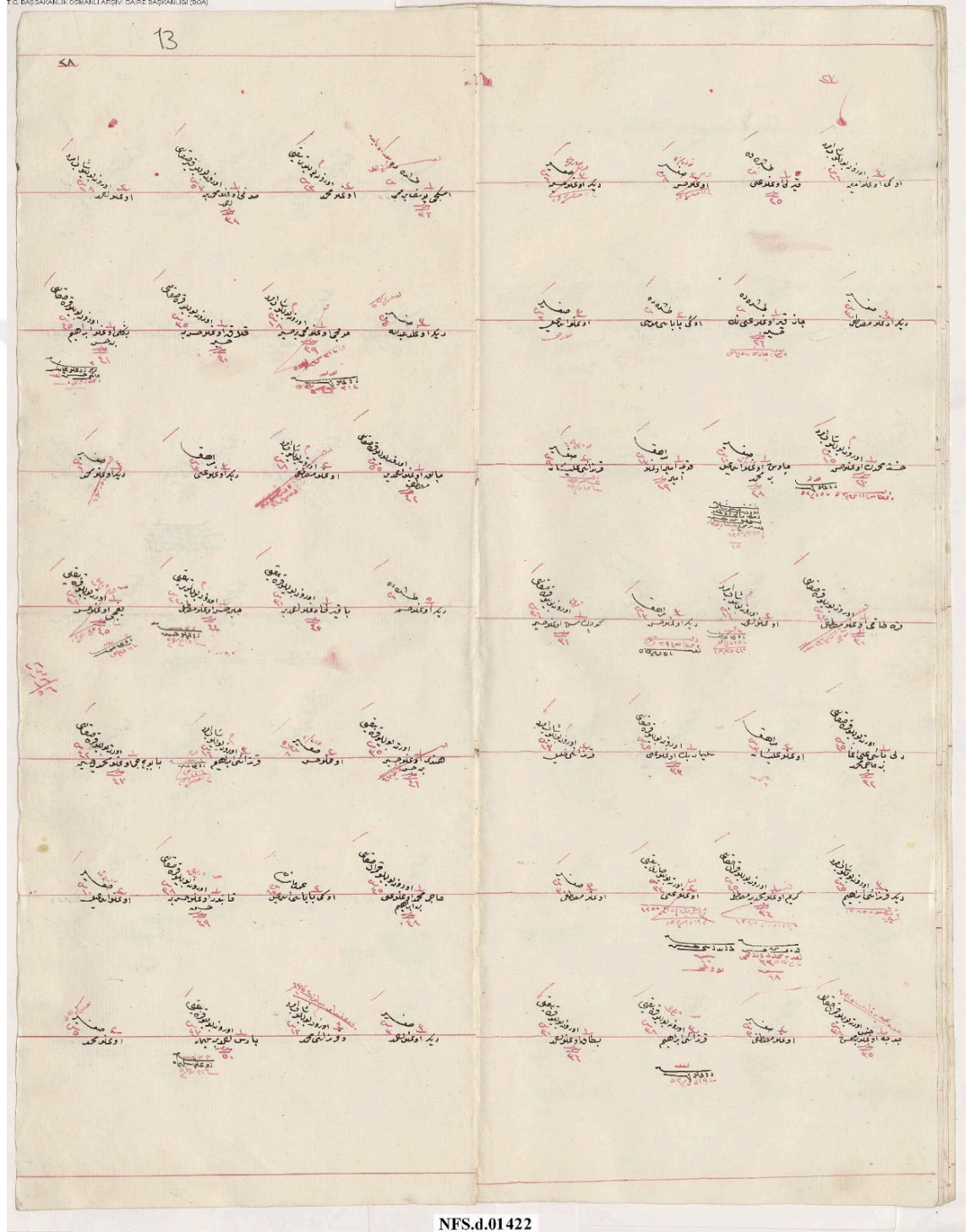
- GÜNEŞ, M. (2015). **(3537) Kırşehir Nüfus Defteri 1841**. Ankara: Berikan Yayınları.
- HANİLÇE, M.; M. DEMİR,. (2019). Zile ve Bozok Kazalarında Gayrimüslimlerin Meslekleri (1844-1845 Tarihli Temettuat Kayıtlarına Göre). **Alınleri Sosyal Bilimler Dergisi**, 3(2), 145-174.
- İNALCIK, H. (tarih yok). Cizye. **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**.
- KARAL, E. Z. (1997). **Osmanlı İmparatorluğunda ilk nüfus sayımı 1831**. Ankara: Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü.
- KESKİN, Ö. (2021). On dokuzuncu Yüzyılda Çanakkale Boğazı'nda Yeni Bir Savunma Noktası: Bigalı Kalesi. **Osmanlı Bilimi Araştırmaları** 22, 22(2), 255-275.
- KOÇYİĞİT, O. (2021). Aşağı Aisepos Vadisinde (Gönen) Bizans Dönemi Kültür Varlıkları. **Lycus Dergisi**(4), 164.
- KÖYMEN, M. A. (1986). Selçuklular ve Anadolu'nun Türkleşmesi Meselesi, **Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi**(1), 21-35.
- KÜÇÜK, C. (tarih yok). Ceride Nezareti. 7, 409. **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**.
- KÜPELİ, Ö. (1999). Gönende Milli Mücadele Yıllarındaki Faaliyetler. **Toplumsal Tarih Dergisi**, 16.
- KÜPELİ, Ö. (2000). 1882-1922 Yılları Arasında Gönen Kazası. **Tarih İncelemeleri Dergisi**, 15(1), 231-255.
- KÜTÜKOĞLU, M. S. (2006). Mürur Tezkeresi. **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**.
- MANSEL, A. M. (1971). **Ege ve Yunan Tarihi**. Ankara.
- MARTAL, A. (tarih yok). Suyolcu. **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**.
- MERT, Ö. (1992). Anzavur'un İlk Ayaklanmasına Ait Belgeler. **BELLETEN**, 56(127), 847-962.
- OKIÇ, T. (1959). İslamiyette İlk Nüfus Sayımı. **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 7(1-4), 11-20.
- ÖZ, M. (2010). Tahrir. 39, 383. İstanbul: **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**.
- ÖZDEMİR, Z. (1993). **Kaplıcalar Şehri Gönen**. Ankara.
- ÖZEKMEKÇİ, M. M. (2020). Bazı Osmanlı, Nüfus Defterlerinde, Mim ve Çeşitli Harfler ile Özel İşaretlerin Kullanımına Dair. **History Studies**, 3057 - 3072.

- ÖZEKMEKÇİ, M. M. (2020). Ceride Odası 1830-1850. **Tarih ve Gelecek Dergisi**, 6(3), 1014.
- ÖZEL, O. (2001). Osmanlı Demografi Tarihi Açısından Avarız ve Cizye Defterleri. **Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik**(35).
- ÖZER, K. (1962). **Turistik Gönen ve Ömer Seyfettin**. Bandırma: Gürses Yayınevi.
- ÖZER, K. (1964). **Kurtuluş Savaşında Gönen**. Balıkesir.
- ÖZKAHYA, Y. (2006). Voyvoda. 32, 203. **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**.
- SAHİLLİOĞLU, H. (tarih yok). Avarız. 4, 9. **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**.
- SAMİ, Ş. (1989). **Kamus-i Türki**. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- SATICI, E. (2008). XIX. Yüzyılda Hüdavendigâr Eyaleti. **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yakınçağ Tarihi) Anabilim Dalı Doktora Tezi**.
- SAYAR, M. H. (2020). Propontis'in Kuzey ve Güney Sahillerindeki Şehir Devletleri Arasındaki İlişkilere Bir Örnek; Perinthos ve Kyzikos. V. Keleş içinde, **Propontis ve Çevre Kültürleri** (s. 731-736). İstanbul: Ege Yayınları.
- ŞİMŞEK, M. (2018). Osmanlı Devleti'nde Nakibüleşraflık Müessesesi ve Bu Müesseseye Bağlı Kaymakamlıklar (19. Yüzyıl) . **Tarihin Peşinde**, 403-405.
- TABAKOĞLU, A. (2018). **Türkiye İktisat Tarihi**. İstanbul.
- TERZİ, M. Z. (1996). Gulam. 14, 178. **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (tarih yok). [https:// sozluk.gov.tr/?/kallavi](https://sozluk.gov.tr/?/kallavi) adresinden alındı. Erişim:24.11.23
- UMAR, B. (1993). **Türkiyedeki Tarihsel Yer Adları**. İstanbul.
- UZUNÇARŞILI, İ. H. (1988). **Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu ve Karakoyunlu Devletleri**. Ankara.
- ÜLKEN, H. Z.; A. TANYELİ, (1955). Gönen Bölge Monografisi. **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi**, 2(10-11), 118-119.
- YAĞCI GÜNEŞ, Z.; S. GENÇ, (2013). **H(1256/M.1840-41)Tarihli Balıkesir Nüfus Defteri(Değerlendirme ve transkripsiyon)**. Balıkesir: BELEDİYESİ KENT ARŞİVİ.
- YILDIZ, T. M. (2021). XIX. Yüzyılda İstanos Özelinde Güneybatı Anadolu'da Tarım İşçiliği ve Ortaklık. **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)**(35), 293-317.

EKLER

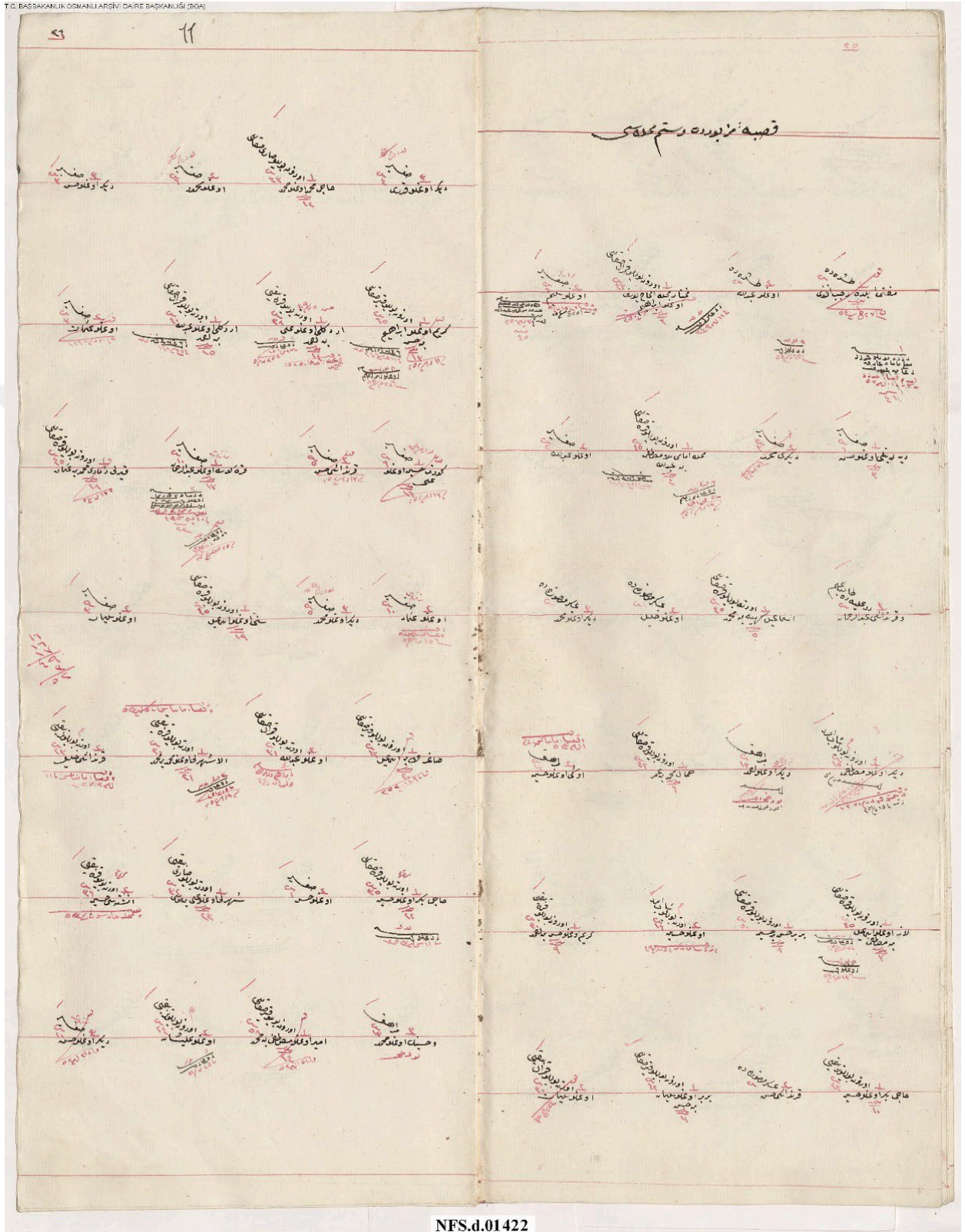
Ek 1: Müslim Nüfus Defteri Örnekleri

T.C. BAŞBAKANLIK OSKANI Lİ ARŞİN DİRE BAŞKANLIĞI (BDA)

NFS.d.01422

Şekil 1: 1422 numaralı Müslim Nüfus Defterinin 25. ve 26. sayfaları

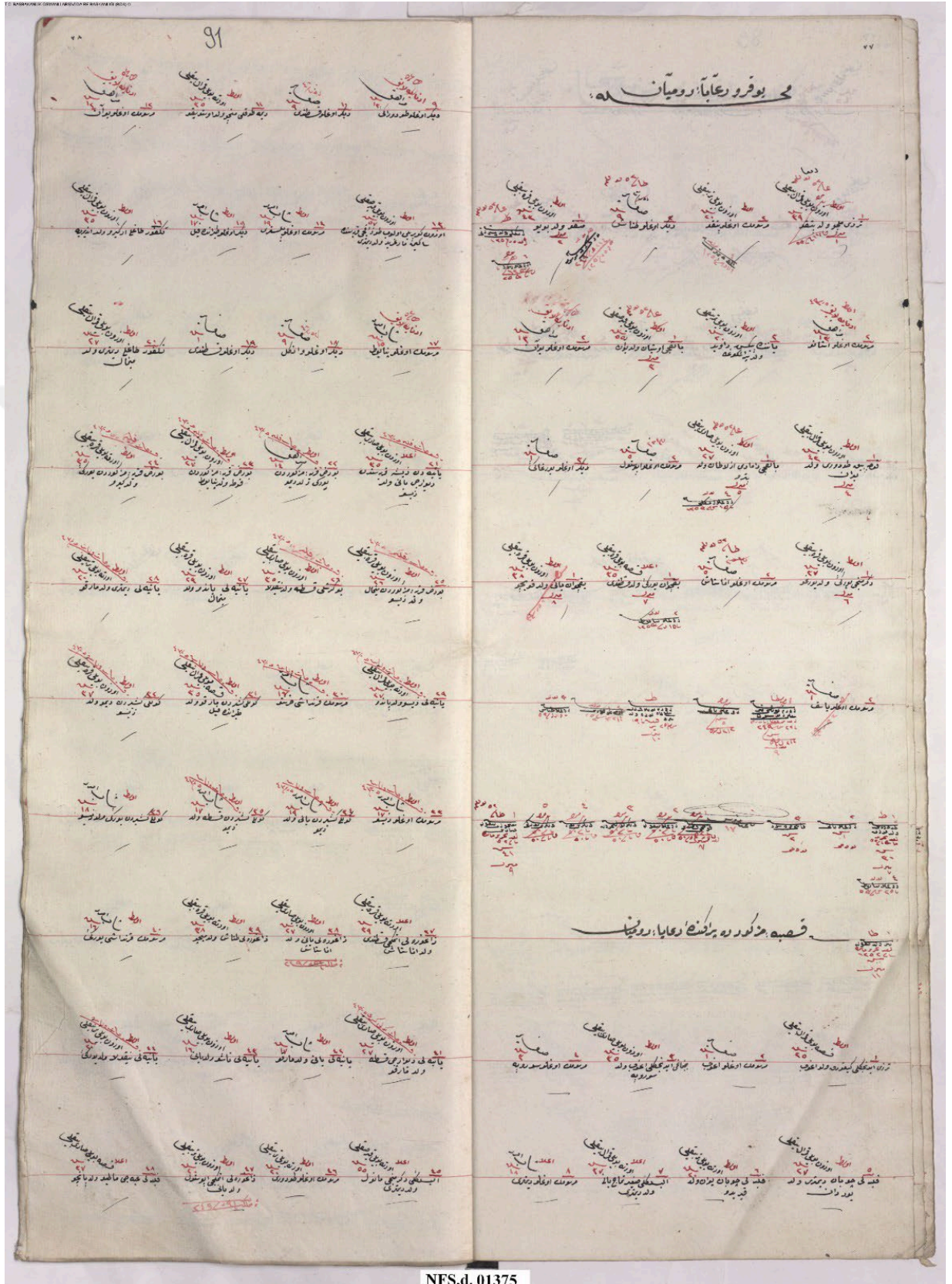

NFS.d.01422

Şekil 2: 1422 numaralı Müslim Nüfus Defterinin 27. ve 28. sayfaları

[illegible]

99

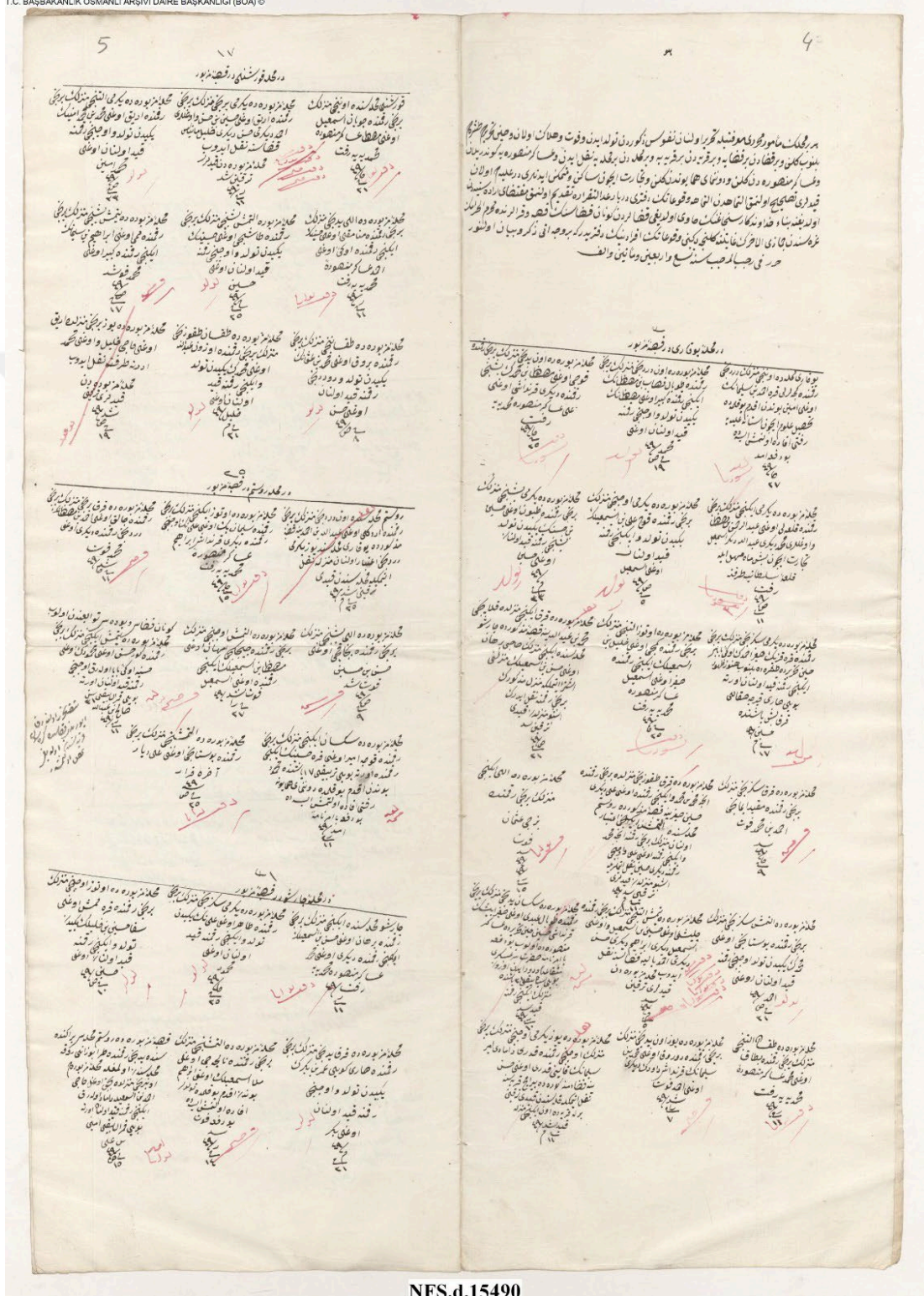

NFS.d. 01375

Şekil 4: 1375 numaralı Reaya Nüfus Defterinin 77. ve 78. sayfaları

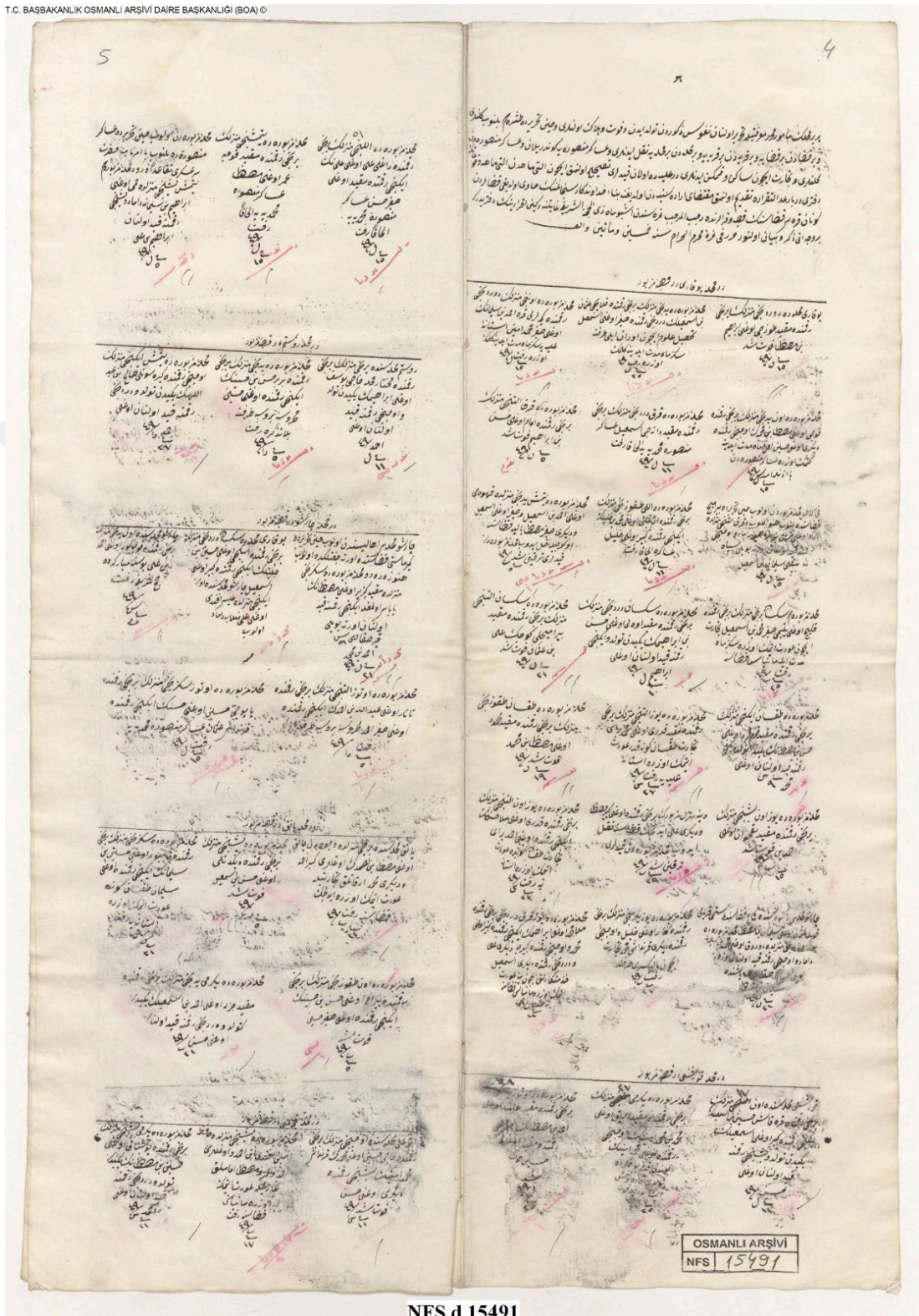
Ek 3: Müslim Nüfus Yoklama Defterleri

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA) ©

NFS.d.15490

Şekil 5: 15490 numaralı Müslim Yoklama Defterinin 16. ve 17. sayfaları

NFS.d.15491

Şekil 6: 15491 numaralı Müslim Nüfus Yoklama Defterinin 4. ve 5. Sayfaları

